

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ**

**“Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΥΡΗΝΙΚΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗ
ΜΕΤΑ-ΨΥΧΡΟΠΟΛΕΜΙΚΗ ΕΠΟΧΗ”**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Κ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΤΖΕΦΕΡΑΚΟΥ
(ΑΜ 1207 ΜΟ20)

ME T

TZE

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
2. ΠΥΡΗΝΙΚΑ ΟΠΛΑ	10
2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	10
2.2 ΣΥΝΘΗΚΗ ΜΗ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ...	14
2.3 ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΙΑΕΑ).....	18
2.4 ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΠΥΡΗΝΙΚΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ	22
2.5 ΌΡΟΙ ΠΥΡΗΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	28
3. ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ.....	29
3.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥ.....	29
3.2 ΠΡΟΣΩΠΑ ΠΥΡΗΝΙΚΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ...	34
3.3 ΠΡΟΦΙΛ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΩΝ.....	38
3.3.1 ΟΜΑΔΕΣ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗΣ.....	39
3.3.2 ΠΟΛΙΤΙΚΟ-ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	40
3.3.3 ΕΘΝΙΚΙΣΤΕΣ / ΦΥΛΕΤΙΣΤΕΣ.....	40
3.3.4 ΜΟΝΟΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ.....	41
3.4 ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ ΠΥΡΗΝΙΚΟΥ ΟΠΛΟΣΤΑΣΙΟΥ	44
3.4.1 ΚΛΑΣΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ.....	44
3.4.2 ΝΕΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ.....	44
3.5 ΠΗΓΕΣ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ ΠΥΡΗΝΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	51

3.6 ΠΟΣΟ ΚΟΝΤΑ ΕΙΜΑΣΤΕ ΣΕ ΜΙΑ ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ	54
4. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΥΡΗΝΙΚΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.....	57
4.1 ΖΗΤΗΜΑ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΟΠΛΩΝ	57
4.1.1 ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΠΥΡΗΝΙΚΗΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ	59
4.1.1.1 Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΥΤΟΒΟΗΘΕΙΑΣ	59
4.1.1.2 ΠΥΡΗΝΙΚΑ ΟΠΛΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ	63
4.1.2 ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΥΡΗΝΙΚΗΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ.....	68
4.1.2.1 ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ	70
4.1.2.2. ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗΝ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ	72
4.1.2.3 ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ, ΣΥΝΗΘΕΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΒΙΩΣΙΜΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ	76
4.1.2.4 ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ, ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΔΙΑΣΠΟΡΑ	78
4.2 ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ	83
4.3 ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟ Ή ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ?.....	87
5. ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΥΡΗΝΙΚΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.....	92
5.1 ΔΟΓΜΑ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ «ΟΧΙ»	93
5.1.1 ΟΧΙ ΧΑΜΕΝΑ ΠΥΡΗΝΙΚΑ ΟΠΛΑ (No Loose Nukes).....	93
5.1.2 ΟΧΙ ΝΕΑ ΠΥΡΗΝΙΚΑ ΟΠΛΑ (No New Nascent Nukes)	97
5.1.3 ΟΧΙ ΝΕΑ ΠΥΡΗΝΙΚΑ ΚΡΑΤΗ (No New Nuclear Weapons States).....	99
5.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΩΝ «7 ΝΑΙ».....	101
6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	110
7. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	114

7.1 ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΚΑΙ ΞΕΝΟΓΛΩΣΗ	114
7.2 ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΡΘΑ – ΜΕΛΕΤΕΣ.....	115
7.3 ΔΙΚΤΥΑΚΟΣ ΧΩΡΟΣ.....	117
8. ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ	118

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η συγκεκριμένη εργασία τιτλοφορείται ως «Η Εξέλιξη της Πυρηνικής Τρομοκρατίας Κατά την Μετα-Ψυχροπολεμική Εποχή». Η θεματική αφορά το ενδεχόμενο τρομοκρατικό χτύπημα κάποιας ομάδας ατόμων με πυρηνικά όπλα. Η μελέτη, χρονολογικά, εκκινά από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, όμως, ουσιαστικά, αναγνωρίζει και καταγράφει το πρόβλημα της Πυρηνικής Τρομοκρατίας μετά την επίθεση στους Δίδυμους Πύργους.

Σκοπός της εργασίας είναι να επισημανθεί ότι η Πυρηνική Τρομοκρατία δεν είναι μία φανταστική πλάνη αλλά ένα φαινόμενο όπου μέσα στο σύγχρονο και ασταθές διεθνές περιβάλλον που ζούμε μπορεί να γίνει ολοκληρωμένη πράξη και γεγονός.

Προκειμένου να αναλυθεί αυτή η συλλογιστική παρουσιάζεται το μέσο το οποίο χρειάζεται κάποιος για να δράσει πυρηνικά, δηλαδή τα πυρηνικά όπλα. Αναφέρονται οι βασικές συνθήκες που αφορούν τα πυρηνικά όπλα, προκειμένου να οριοθετηθεί το σχέδιο δράσης της διεθνούς κοινωνίας.

Το επόμενο βήμα της ανάλυσης αφορά τον σκληρό πυρήνα της πυρηνικής τρομοκρατίας, το τι δηλαδή είναι η πυρηνική τρομοκρατία και ποια τα βασικά χαρακτηριστικά της. Επίσης, καταγράφεται το προσωπικό και ιδεολογικό προφίλ δράσης των πυρηνικών τρομοκρατών, ώστε να αποδειχθεί ότι οι πυρηνικοί τρομοκράτες δεν παίζουν το ρόλο του κακού σε μία ταινία επιστημονικής φαντασίας, αλλά είναι πρόσωπα και οργανώσεις υπαρκτές που μία επιτυχημένη πράξη πυρηνικής τρομοκρατίας αποτελεί την ικανοποίηση του σκοπού τους.

Παράλληλα, παρουσιάζονται τα βασικά βήματα τα οποία είναι απαραίτητα να πραγματοποιηθούν για μια τέτοια δράση, αλλά, επίσης, οι πηγές των πυρηνικών υλικών, ποιοι είναι δηλαδή οι εν δυνάμει προμηθευτές των πυρηνικών τρομοκρατών.

Γίνεται, επομένως, αντιληπτό ότι η πυρηνική τρομοκρατία δεν είναι ένα θεωρητικό κατασκεύασμα αλλά είναι μία σύνθετη διαδικασία που αποτελείται από υπαρκτές πηγές, υπαρκτά μέσα υλοποίησης του σκοπού και υπαρκτούς δρώντες που διαθέτουν κίνητρο για μια τέτοια δράση.

Επιπροσθέτως, αναλύονται τα βασικότερα προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει η θεωρία της πυρηνικής τρομοκρατίας. Το πρώτο πρόβλημα που προκύπτει είναι το ζήτημα της διασποράς των πυρηνικών όπλων. Έχοντας κατά νου ότι διαβιούμε σε μία νέα εποχή όπου η έννοια και η εφαρμογή της ασφάλειας έχουν επαναπροσδιοριστεί, η διασπορά των πυρηνικών όπλων είναι ένα θέμα άρρηκτα συνδεδεμένο με την πυρηνική τρομοκρατία και το κατά πόσο μία πυρηνική τρομοκρατική ενέργεια μπορεί να αποφευχθεί σ' ένα πλήρως πυρηνικοποιημένο διεθνές σύστημα.

Παράλληλα, προκειμένου να ενισχυθεί το επιχείρημα ότι η πυρηνική τρομοκρατία δεν είναι μία φανταστική πλάνη, επιχειρείται να αναδειχθεί ότι, ακόμα και εάν μέσω των ΜΜΕ προωθείται προπαγανδιστικό υλικό σκέψης, η πυρηνική τρομοκρατία είναι όντως ένα εν δυνάμει υπαρκτό γεγονός, εφόσον έχει αποδειχθεί ότι είναι υπαρκτά όλα τα χαρακτηριστικά τα οποία την συνθέτουν.

Μολαταύτα, υπάρχει πρόβλημα αξιοπιστίας στην εν λόγω θεωρία κάτι που, όμως, είναι το τρίτο βασικό πρόβλημα της πυρηνικής τρομοκρατίας, το ότι δηλαδή δεν υπάρχει δυνατότητα αποτροπής. Επομένως, σε περίπτωση που οι δρώντες αλλά και σύσσωμη η διεθνής κοινότητα δεν αποδεχτούν την πιθανότητα ενός τέτοιου

φαινομένου και δεν αναπτύξουν στρατηγικές πρόληψης, μία πράξη πυρηνικής τρομοκρατίας δεν θα μπορέσει να αποτραπεί.

Ως εκ τούτων, η μελέτη του φαινομένου της πυρηνικής τρομοκρατίας ολοκληρώνεται με την καταγραφή των μεθόδων αντιμετώπισής της αναγνωρίζοντας ότι δεν αποτελεί ένα θεωρητικό προπαγανδιστικό κατασκευάσμα, αλλά ένα υπαρκτό φαινόμενο που εάν επιτευχθεί θα επιφέρει ανεπανόληπτες και καταστροφικές συνέπειες.

Αναφορικά με τη δομή της εργασίας:

Στο πρώτο κεφάλαιο της εν λόγω μελέτης επιχειρείται να καταγραφούν οι βασικοί όροι και οι βασικές συνθήκες που αφορούν τα πυρηνικά όπλα, τις καταγεγραμμένες συνθήκες που υπάρχουν για αυτά στο Διεθνές Σύστημα, αλλά και τους όρους με τους οποίους διαχειριζόμαστε τα ζητήματα της Πυρηνικής Στρατηγικής. Πιο συγκεκριμένα, καταγράφονται η Συνθήκη Μη Διασποράς των Πυρηνικών Όπλων, ο Διεθνής Οργανισμός για την Ατομική Ενέργεια και η Σύμβαση για την Καταπολέμηση των Πράξεων της Πυρηνικής Τρομοκρατίας.

Στο επόμενο κεφάλαιο επιχειρείται η περαιτέρω ανάλυση του όρου της πυρηνικής τρομοκρατίας. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρονται τα χαρακτηριστικά στοιχεία τα οποία συνθέτουν μια πράξη πυρηνικής τρομοκρατίας, τα τέσσερα πρόσωπα από τα οποία αποτελείται η πυρηνική τρομοκρατία. Επίσης, γίνεται μία εκτενής αναφορά στο ποιοι μπορεί να είναι οι Πυρηνικοί Τρομοκράτες, ποιο είναι το προφίλ της δράσης, αλλά και των στόχων τους, σύμφωνα με τις ιδεολογικές τους καταβολές. Παράλληλα, καταγράφονται τα βασικά βήματα τα οποία είναι απαραίτητα να πραγματοποιήσει κάθε τρομοκρατική οργάνωση που επιθυμεί να κινηθεί πυρηνικά. Επίσης, επιχειρείται να αναλυθούν οι πηγές των πυρηνικών υλικών, ποιοι, δηλαδή, είναι οι εν δυνάμει προμηθευτές των πυρηνικών τρομοκρατών αλλά και ποια μέσα είναι

απαραίτητα για την πραγμάτωση αυτού του σκοπού, όσον αφορά τα πυρηνικά όπλα. Χρήσιμο είναι, βεβαίως, να αναφέρουμε πως καταγράφονται και οι σημαντικότερες από τις συνέπειες που δύναται να επιφέρει ένα τέτοιο χτύπημα στο κοινωνικό σύνολο. Τέλος, το κεφάλαιο καταλήγει με μία προσπάθεια σχηματοποίησης του σημερινού μας σταδίου, δηλαδή, στο πόσο κοντά ή μακριά απέχουν οι τρομοκρατικές οργανώσεις από μία επιτυχή πραγμάτωση ενός πυρηνικού τρομοκρατικού χτυπήματος.

Η επόμενη ενότητα της εργασίας επιχειρεί να αναδείξει τα σημαντικότερα προβλήματα του ζητήματος της Πυρηνικής Τρομοκρατίας. Η Πυρηνική Τρομοκρατία είναι ένα φαινόμενο καταστρεπτικό, εάν, όμως, υλοποιηθεί. Και για την υλοποίησή του είναι απαραίτητη η χρήση μίας μορφής πυρηνικού όπλου σε τρομοκρατικά χέρια. Δεδομένου αυτού, το πρώτο πρόβλημα που ανακάμπτει είναι το θέμα της Διασποράς των Πυρηνικών Όπλων. Οι θεωρητικοί Waltz και Sagan έχουν αντίθετες απόψεις οι οποίες καταγράφονται και αναλύονται επαρκώς.

Επιπροσθέτως, αναφέρεται το ζήτημα της δημιουργίας ενός εικονικού προβλήματος από τα ΜΜΕ, μέσω μιας μορφής προπαγάνδας, αλλά και το πόσο τελικά τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης επηρεάζουν την κοινή γνώμη και σκορπούν τρόμο. Παράλληλα, αναφέρονται τα βασικά προβλήματα που έγιναν στον Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας που ξεκίνησε κατά την περίοδο της προεδρίας του G. Bush, γιατί απέτυχε και το εάν υπάρχει μέθοδος αποτροπής κατά τη φάση του στρατηγικού σχεδιασμού του φαινομένου της πυρηνικής τρομοκρατίας.

Το επόμενο κεφάλαιο ασχολείται με τους τρόπους αντιμετώπισης της Πυρηνικής Τρομοκρατίας. Όπως έχει γίνει κατανοητό από την αρχή αυτής της μελέτης η πυρηνική τρομοκρατία είναι κάτι προβλέψιμο, είναι κάτι αναστρέψιμο. Προς τούτο,

λοιπόν, παρουσιάζονται οι στρατηγικές των «3 ΟΧΙ» και των «7 ΝΑΙ» που είναι απαραίτητο να πουν, αλλά και να δεσμευτούν οι εκάστοτε πολιτικοί άρχοντες προκειμένου να αποτρέψουν ένα ενδεχόμενο πυρηνικό τρομοκρατικό χτύπημα. Επίσης, αναφέρονται και τα άμεσα βήματα προκειμένου να διαφυλαχθούν οι πυρηνικές πηγές και να μη φτάσει κανένα χέρι τρομοκράτη τους πόρους αυτούς.

Στο τελευταίο μέρος γίνεται μία σύνοψη της εργασίας και αναφέρονται τα βασικά συμπεράσματα της εργασίας. Καταλήγουμε στο ότι η Πυρηνική Τρομοκρατία είναι ένα υπαρκτό φαινόμενο, δεν είναι μία φανταστική πλάνη, είναι αρκετά εύκολο να επιτευχθεί αν αναληφθεί από μία τρομοκρατική οργάνωση με στοχευμένη δράση, οι συνέπειές της θα είναι ανεπανάληπτες και καταστροφικές, όμως, τίποτα από αυτά δεν θα συμβεί αν ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα από τις κυβερνήσεις προκειμένου να διαφυλαχθούν οι πυρηνικές πηγές.

Η συγκεκριμένη μελέτη κλείνει με την καταγραφή της βιβλιογραφίας και του ευρετηρίου.

2. ΠΥΡΗΝΙΚΑ ΟΠΛΑ

2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΗ

Τα πυρηνικά όπλα αποτελούν την πιο σημαντική κατηγορία όπλων μαζικής καταστροφής, αφενός λόγω της καταστρεπτικής τους ικανότητας, όπως αυτή αποδείχθηκε με την ρίψη των ατομικών βομβών στη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι, και αφετέρου λόγω του ρόλου που έπαιξαν στην μεταπολεμική πολιτική σκηνή. Από νωρίς, η κατοχή και η χρήση πυρηνικών όπλων δημιούργησε έντονο προβληματισμό και ανησυχία στην διεθνή κοινότητα, οδηγώντας έτσι στις πρώτες προσπάθειες πυρηνικού αφοπλισμού.

Τα πυρηνικά όπλα είναι όπλα μη χρηστικά αλλά με καταστροφικές συνέπειες. Σε ένα μελλοντικό συγκρουσιακό διεθνές τοπίο, λοιπόν, όπου ο πόλεμος θα είναι μία επιθυμητή λύση, τα συμβατικά όπλα πιθανόν να αντικατασταθούν με τα άμεσης και έγκαιρης καταστροφής του στόχου. Γίνεται, επομένως, κατανοητό πως η ύπαρξη πυρηνικών στο διεθνές σύστημα μπορεί να επιφέρει ανεπανόρθωτες συνέπειες σε περιόδους κρίσης¹.

Η ραδιενέργεια ανακαλύφθηκε τυχαία το 1896 από το Γάλλο Henri Becquerel, που παρατήρησε ότι τα ορυκτά του ουρανίου, χωρίς καμιά εξωτερική επίδραση εκπέμπουν ακτινοβολία. Οι πρώτες ανακοινώσεις του Becquerel, διέγειραν το ενδιαφέρον ενός νεαρού ζεύγους φυσικών, του Peter και της Maria Curie. Στις 18 Ιουλίου 1898 οι Curies αναγγέλλουν στην Ακαδημία των Επιστημών την ανακάλυψη ενός στοιχείου, του Πολωνίου, που ονομάστηκε έτσι προς τιμήν της πατρίδας της Μαρίας.

¹Marianne Hanson, *Nuclear Weapons as Obstacles to International Security*, International Relations 2002, 16, 361, διαθέσιμο στο <http://ire.sagepub.com>, σελ. 376-377

Στις 25 Δεκεμβρίου του 1898 αναγγέλλουν την ανακάλυψη του Ραδίου. Η Curie πρότεινε να ονομάσουν «ραδιενέργεια» την ιδιότητα εκπομπής ακτινοβολιών και «ραδιενεργά» τα σώματα που την έχουν. Το Ράδιο παρουσιάζει ισχυρότερες ιδιότητες από το Ουράνιο².

Η πυρηνική ενέργεια κάνει το ξεκίνημά της με την ανακάλυψη του φαινομένου της σχάσης του πυρήνα του ατόμου, της θερμοπυρηνικής σχάσης, από τους Han και Strassman το 1939. Τρία χρόνια αργότερα, στις 2 Δεκεμβρίου 1942 ο μεγάλος πυρηνικός φυσικός Henry Ferm, (βραβείο Νόμπελ Φυσικής 1938) με την ερευνητική ομάδα του στο Πανεπιστήμιο του Σικάγο (Η.Π.Α.) πέτυχε την πρώτη ελεγχόμενη αλυσιδωτή πυρηνική αντίδραση.

Την επόμενη χρονιά, το 1943, κατασκευάστηκε ο πρώτος πυρηνικός αντιδραστήρας στον κόσμο, ο αντιδραστήρας γραφίτη στην πολιτεία Tennessee (Η.Π.Α.) Ο αντιδραστήρας αυτός σχεδιάστηκε και κατασκευάστηκε σε χρόνο ρεκόρ, σε 11 μήνες, γιατί ο πρόεδρος των Η.Π.Α Τρούμαν πίεζε, ώστε να παράγει ο σταθμός το ένα γραμμάριο πλουτωνίου που χρειαζόταν για την πρώτη ατομική βόμβα, το νέο υπερόπλο.

Έτσι το πρώτο πυρηνικό όπλο είναι γεγονός χάρι στη συμβολή του Robert Oppenheimer, διευθυντή του Εθνικού Εργαστηρίου των Η.Π.Α. στο Λος Άλαμος. Στις 6 Αυγούστου 1945 το νέο «παιχνίδι» του ανθρώπου σκορπίζει το θάνατο στη Χιροσίμα. Με την έκρηξη αφανίζονται 70.000 άνθρωποι, που γίνονται 140.000 ως το τέλος του 1945 και 200.000 μέχρι σήμερα. Το πείραμα επαναλαμβάνεται στις 9 Αυγούστου 1945 στο Ναγκασάκι. Το αποτέλεσμα είναι άλλοι 70.000 νεκροί και

² *Marie and Pierre Curie and radium: History, mystery, and discovery*, Med. Phys. Volume 26, Issue 9, 1999, διαθέσιμο στο <http://dx.doi.org/10.1118/1.598680>, pp. 1766-1772

μέχρι σήμερα 100.000. Ο συνολικός αριθμός των θυμάτων των δύο ατομικών βομβών είναι 300.000.

Στις 23 Σεπτεμβρίου 1949 ο Πρόεδρος Η.Truman ανακοινώνει ότι οι Σοβιετικοί έκαναν την πρώτη τους δοκιμή ατομικής βόμβας. Στις 1 Νοεμβρίου 1952 οι Αμερικανοί δοκιμάζουν τη βόμβα υδρογόνου (H-bomb), ή πυρηνική βόμβα, ή βόμβα νετρονίου, ή αλλιώς η βρώμικη βόμβα που μόνο σκοπό έχει τον αφανισμό ανθρώπων σε ποσοστό 95%. Η ατομική βόμβα σκοπό είχε τις επίγειες καταστροφές σε ποσοστό 85% και τον θάνατο σε ποσοστό 15%. Εννέα μήνες αργότερα οι Σοβιετικοί κάνουν κι αυτοί την πρώτη θερμοπυρηνική δοκιμή τους³.

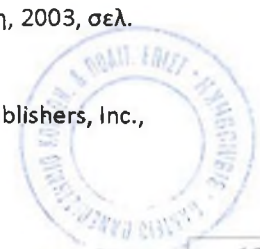
Τον Ιανουάριο του 1946 αποφασίστηκε η δημιουργία της Επιτροπής Ατομικής Ενέργειας των Ηνωμένων Εθνών, στα πλαίσια της οποίας παρουσιάστηκε και το πρώτο σχέδιο διεθνούς ελέγχου ατομικής ενέργειας. Πρόκειται για το σχέδιο Baruch⁴ από το όνομα του αμερικανού αντιπροσώπου στην Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας⁵, που υποβλήθηκε το 1947.

Σταδιακά διευρύνεται ο κύκλος των πυρηνικών κρατών. Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1960 εκτός από τις Ηνωμένες Πολιτείες πυρηνικά όπλα ανέπτυξαν η Σοβιετική Ένωση (1949), η Μεγάλη Βρετανία (1952), η Γαλλία (1960) και η Κίνα (1964). Εκείνη την εποχή, σύμφωνα με υπολογισμούς, ο αριθμός των κρατών που θα μπορούσαν να κατασκευάσουν πυρηνικά όπλα θα αυξανόταν με το πέρασμα των χρόνων ολοένα και περισσότερο. Την περίοδο εκείνη δημιουργείται άλλωστε και ο Διεθνής Οργανισμός Ατομικής Ενέργειας.

³ Freedman Lawrence, *The Evolution of Nuclear Strategy*, Palgrave Macmillan, Νέα Υόρκη, 2003, σελ. 131-133

⁴ Χατζηκωνσταντίνου, Το Αμφίβολο Νομικό Καθεστώς, σελ.45

⁵ Nanda, Ved-Krieger, David, "Nuclear Weapons and the World Court", Transnational Publishers, Inc., New York, 1998, σελ. 48

Μετά από τα πρώτα βήματα στο χώρο του ελέγχου των πυρηνικών όπλων, φτάνουμε στο βασικότερο ως και σήμερα σχετικό κείμενο, αυτό της Συνθήκης μη διασπορά πυρηνικών όπλων, την οποία θα ακολουθήσουν και άλλες διεθνείς συμβάσεις, περιφερειακού ή παγκόσμιου χαρακτήρα, που είτε ενισχύουν τον πυρηνικό αφοπλισμό, είτε καθιερώνουν αποπυρηνικοποιημένες ζώνες.

2.2 ΣΥΝΘΗΚΗ ΜΗ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ

Η Συνθήκη για τη μη διασπορά των πυρηνικών όπλων του 1968 αποτελεί το μοναδικό ως σήμερα διεθνές κείμενο που ελέγχει τα πυρηνικά όπλα και την πυρηνική τεχνολογία. Για αυτό το σκοπό, απαγορεύει στα μη πυρηνικά κράτη να αποκτήσουν στο μέλλον πυρηνικά όπλα. Από τον Ιανουάριο του 2004 η συνθήκη αριθμεί 188 μέλη. Ακόμα ωστόσο δεν έχει επιτύχει παγκόσμια καθολική συμμετοχή, με τρία κράτη κάτοχους πυρηνικών όπλων, την Ινδία, το Ισραήλ και το Πακιστάν, να μην έχουν προσχωρήσει ακόμα στην συνθήκη.

Πιο αναλυτικά, εκτός από την πρόληψη της διάδοσης των πυρηνικών όπλων, η συνθήκη προβάλλει ως στόχους την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας για την εκμετάλλευση της πυρηνικής ενέργειας για ειρηνικούς σκοπούς και, σε κάποιο απώτερο σημείο, ο πλήρης πυρηνικός αφοπλισμός. Ο τελευταίος αυτός στόχος δεσμεύει τις πέντε νόμιμες πυρηνικές δυνάμεις, οι οποίες ήταν και τα μόνα κράτη που κατασκεύασαν πυρηνικά όπλα πριν το 1967.

Επομένως, μπορούμε να πούμε ότι η Σύμβαση για τη μη διασπορά είναι μία άνιση συνθήκη, καθώς διακρίνει τα μέρη της σε δύο κατηγορίες. Αφενός υπάρχουν τα πυρηνικά κράτη, δηλαδή όσα κράτη είχαν διεξάγει πυρηνικές δοκιμές πριν την 1η Ιανουαρίου 1967⁶, και αφετέρου τα μη πυρηνικά κράτη. Τα δεύτερα υπόκεινται σε μία σειρά υποχρεώσεων. Πιο συγκεκριμένα, οφείλουν

- να μην κατασκευάσουν ή αποκτήσουν πυρηνικά όπλα⁷
- να συνάψουν συμφωνίες διασφάλισης με τον Διεθνή Οργανισμό Ατομικής Ενέργειας και να υπόκεινται στον έλεγχο από επιθεωρητές του τελευταίου οι οποίοι

⁶ Άρθρο IX, παράγραφος 2 Συνθήκης μη διασποράς

⁷ Άρθρο II Συνθήκης μη διασποράς

θα ελέγχουν κατά πόσον οι πυρηνικές ύλες αυτών των χωρών δεν χρησιμοποιούνται σε παράνομα οπλικά προγράμματα⁸

➤ απαγορεύεται να εξάγουν πυρηνικά υλικά ή εξοπλισμό προς μη πυρηνικά κράτη, εκτός κι αν αυτό προβλέπεται από στις δικλίδες ασφαλείας της συνθήκης⁹

Για να ξεπεραστεί αυτή η εγγενής ανισότητα, οι συντάκτες έκαναν μία προσφορά στα μη πυρηνικά κράτη που πρακτικά αποδείχθηκε ιδιαίτερα ελκυστική. Πιο συγκεκριμένα ορίζεται πως «Τίποτα στην παρούσα συνθήκη δεν πρέπει να ερμηνευτεί έτσι ώστε να επηρεάζει το αναφαίρετο δικαίωμα όλων των Μερών στο να αναπτύξουν έρευνα, παραγωγή και χρήση της πυρηνικής ενέργειας για ειρηνικούς σκοπούς, χωρίς διακρίσεις και σύμφωνα με τα άρθρα I και II της συνθήκης».

Εξίσου σημαντική θεωρείται ακόμα η πρόβλεψη του άρθρου σύμφωνα με το οποίο «Κάθε μέρος της Συνθήκης υποχρεούται να προβεί σε διαπραγματεύσεις με βάση την καλή πίστη για να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα αρχικά για την διακοπή της κούρσας των πυρηνικών εξοπλισμών και για την σύναψη μιας συνθήκης σχετικά με τον απόλυτο αφοπλισμό υπό ένα αυστηρό και αποτελεσματικό διεθνή έλεγχο».

Η ανισότητα της συνθήκης δεν ήταν δυνατό να μην υποστεί κριτικές, ιδιαίτερα κατά το πόσο ήταν νόμιμη ή παράνομη. Πολλά από τα μη πυρηνικά κράτη θεώρησαν άδικο το σύστημα, με συνέπεια, ακόμα και σήμερα, το καθεστώς να μην διακρίνεται για την σταθερότητα, την συνοχή και την αποτελεσματικότητά του.

Από τη μια, οι πυρηνικές δυνάμεις δεν συμμορφώθηκαν με την προσταγή του άρθρου VI. Μετά από πολλές πιέσεις των μη πυρηνικών κρατών, στην αναθεωρητική συνδιάσκεψη της NPT του 2000, συμφώνησαν να ακολουθήσουν ένα πρόγραμμα δράσης 13 βημάτων με σκοπό την εξάλειψη των πυρηνικών τους οπλοστασίων. Το

⁸ Άρθρο III, παράγραφος 1,4 Συνθήκης μη διασποράς

⁹ Άρθρο IX, παράγραφος 2 Συνθήκης μη διασποράς

πρόγραμμα όμως παρέμεινε ένα ευχολόγιο. Πολλές από τις συνθήκες που σχετίζονται με τον αφοπλισμό είτε ναυάγησαν στις διαπραγματεύσεις είτε απέτυχαν να επικυρωθούν. Ακόμα, οι ΗΠΑ και η Ρωσία δηλώνουν ότι θα διατηρήσουν τα πυρηνικά τους όπλα, ενώ όλα τα πυρηνικά κράτη, με πρωτοστάτη τις Ηνωμένες Πολιτείες, εφαρμόζουν νέα, εξελιγμένα προγράμματα γύρω από προηγμένα πυρηνικά όπλα¹⁰.

Είναι μάλλον απίθανο η απογοήτευση να οδηγήσει σε καταγγελία του καθεστώτος. Όμως μπορεί να ενισχύσει το αρνητικό κλίμα που ήδη υπάρχει γύρω από την απονομιμοποίηση των πυρηνικών όπλων. Η μη διασπορά και ο αφοπλισμός είναι δύο στόχοι που μπορούν να επιχειρηθούν μόνο παράλληλα και σε καμία περίπτωση ανεξάρτητα.

Από την άλλη, το άρθρο IV δίνει τη δυνατότητα σε κάθε μη πυρηνικό κράτος να αναπτύξει πλήρη κύκλο παραγωγής πυρηνικού υλικού, που αποβλέπει στην παραγωγή πυρηνικής ενέργειας προορισμένης για ειρηνικούς σκοπούς. Δημιουργήθηκε όμως έτσι ένα κενό στη συνθήκη: Κάθε κράτος μπορεί νόμιμα και στο πλαίσιο της Συνθήκης μη διασποράς, να δημιουργήσει όλη την απαραίτητη υποδομή για την μελλοντική παραγωγή των απαραίτητων υλικών (εμπλουτισμένο ουράνιο ή πλουτώνιο) για την κατασκευή πυρηνικών όπλων. Το παράδειγμα της Βόρειας Κορέας και του Ιράν εντάσσονται σε αυτή την περίπτωση.

Ένα ακόμα σημαντικό πρόβλημα, το οποίο επιβεβαιώθηκε πριν από μερικά χρόνια, είναι η δυνατότητα αποχώρησης από τη συνθήκη. Το άρθρο X προβλέπει ότι «κάθε μέρος στη βάση της άσκησης της εθνικής του κυριαρχίας έχει το δικαίωμα να αποσυρθεί από τη συνθήκη, αν κρίνει ότι εξαιρετικά περιστατικά, σχετικά με το

¹⁰ www.wmdcommission.org

αντικείμενο της συνθήκης, απειλούν τα (ζωτικής σημασίας) συμφέροντα της χώρας του». Όρος για την άσκηση αυτού του δικαιώματος είναι μία τρίμηνη προειδοποίηση προς τα υπόλοιπα κράτη μέλη και το Συμβούλιο Ασφαλείας, στην οποία θα αναφέρεται τα έκτακτα γεγονότα που το οδήγησαν σε αυτή την απόφαση.

Με βάση αυτή την πρόβλεψη, η Βόρεια Κορέα το 2003, αφού απομάκρυνε όλους τους μηχανισμούς ελέγχου του ΔΟΑΕ, ανακοίνωσε την αποχώρησή της από την Συνθήκη. Το γεγονός αυτό έθεσε επί τάπητος το ζήτημα ερμηνείας του άρθρου X. Αν δοθεί το δικαίωμα σε κάθε κράτος μέλος να αποσύρεται όποτε θελήσει, τότε ελλοχεύει ο σοβαρός κίνδυνος ένας εν δυνάμει κτήτορας πυρηνικών όπλων να αναπτύξει νόμιμα, στο πλαίσιο της συνθήκης, όλη την απαραίτητη υποδομή για κατασκευή των εν λόγω όπλων, με την πρόφαση ότι αναπτύσσει ένα ειρηνικό πυρηνικό πρόγραμμα. Στη συνέχεια, όταν είναι έτοιμος και πρόθυμος να φανερώσει τις πραγματικές του προθέσεις, μπορεί απλά να αποχωρήσει από το καθεστώς που ορίζει η συνθήκη.

Ανάμεσα στις λύσεις που προτείνονται, έχει διατυπωθεί μία πρόταση που εμπλέκει τον ΔΟΑΕ. Σύμφωνα με αυτή, ο οργανισμός θα πρέπει να εξετάσει κατά πόσο συντρέχουν οι λόγοι που επικαλείται το κράτος, το οποίο θα πρέπει να πείσει αφενός τον Γενικό Διευθυντή και το Συμβούλιο Κυβερνητών για την συμμόρφωσή του με τις υποχρεώσεις του¹¹. Αν ο ΔΟΑΕ δεν επικυρώσει την συμμόρφωσή του, τότε δεν θα επιτρέπεται η αποχώρηση από την Συνθήκη μη διασποράς. Ως επιπλέον δικλείδα ασφαλείας στην περίπτωση αποχώρησης, θα πρέπει να τεθεί η καταστροφή των πυρηνικών εγκαταστάσεων τις οποίες δεν δήλωσε και δεν ελέγχθηκαν από τον ΔΟΑΕ.

¹¹ *Review of Recent Literature on WND Arms Control, Disarmament and Non-Proliferation*, Stockholm International Peace Research Institute, διαθέσιμο στο www.wmdcommission

2.3 ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙΣ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΙΑΕΑ)

Το 1953 ο Αμερικανός Πρόεδρος Αϊζενχάουερ πρότεινε τη δημιουργία ενός διεθνούς οργανισμού για την ατομική ενέργεια στα πλαίσια του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Έτσι, ιδρύθηκε ο Διεθνής Οργανισμός Ατομικής Ενέργειας με ομόφωνο ψήφισμα του ΟΗΕ το 1957, στοχεύοντας να βοηθήσει τα κράτη μέλη να αναπτύξουν προγράμματα χρήσης της πυρηνικής ενέργειας για ειρηνικούς σκοπούς¹².

Ο Οργανισμός ξεκίνησε τη λειτουργία της τον Ιούλιο του 1957, με έδρα τη Βιέννη. Πρόκειται για συνδεδεμένο με τον ΟΗΕ οργανισμό, με άμεση πρόσβαση στο Συμβούλιο Ασφαλείας. Τα μέλη του σήμερα ανέρχονται σε 14186. Αποτελείται από τα εξής όργανα:

- ❖ την Γενική Συνέλευση¹³, το συλλογικό όργανο που συνέρχεται σε ετήσια βάση για να εγκρίνει το πρόγραμμα και τον προϋπολογισμό του οργανισμού. Παράλληλα διεξάγει συζητήσεις πάνω σε θέματα που προτείνει το Συμβούλιο Διευθυντών, ο Γενικός Διευθυντής ή κάποιο κράτος μέλος
- ❖ το Συμβούλιο Διευθυντών¹⁴, που αποτελείται από 35 μέλη, εκλεγμένα από την Γενική Συνέλευση, και συνέρχεται πέντε φορές το χρόνο. Μελετά το πρόγραμμα και τον προϋπολογισμό του οργανισμού, εξετάζει αιτήσεις για συμμετοχή στον οργανισμό, εγκρίνει τις συμφωνίες διασφάλισης, αποφασίζει για τα μέτρα ελέγχου και εξακρίβωσης και διορίζει τον Γενικό Διευθυντή.

¹² World Nuclear Association, Safeguards to Prevent Nuclear Proliferation, Οκτώβριος 2004

¹³ Άρθρο 5 Καταστατικού ΙΑΕΑ

¹⁴ Άρθρο 6 Καταστατικού ΙΑΕΑ

❖ Ο Γενικός Διευθυντής είναι ο επικεφαλής του διοικητικού προσωπικού του οργανισμού. Η θητεία του είναι τετραετής και διορίζεται από το Συμβούλιο Διευθυντών, μετά από έγκριση της Γενικής Συνέλευσης.

Όπως ήταν λογικό, ο έλεγχος της συμμόρφωσης των κρατών που έχουν υπογράψει τη Συνθήκη Μη Διάδοσης των Πυρηνικών Όπλων ανατέθηκε στην ΙΑΕΑ, η οποία αρχικά τον άσκησε κάτω από αρκετά δύσκολες συνθήκες. Οι επιθεωρητές της μπορούν να επισκεφθούν μονάχα τις χώρες οι οποίες, εκτός από τη Συνθήκη Μη Διάδοσης των Πυρηνικών Όπλων, έχουν υπογράψει και κυρώσει μια ιδιαίτερη συμφωνία με την ΙΑΕΑ, στην οποία περιγράφονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των επιθεωρητών.

Το Καταστατικό προβλέπει ότι ο ΔΟΑΕ θα θεσπίζει μέτρα ελέγχου και διασφάλισης. Με σκοπό να εξασφαλιστεί η εφαρμογή αυτών των μέτρων¹⁵, η χώρα οφείλει να μεταβιβάζει στον οργανισμό τα σχέδια για την κατασκευή εξοπλισμού και εγκαταστάσεων σχετικών πυρηνικής τεχνολογίας για να εξεταστούν και εγκριθούν εφόσον τηρούν όλες τις προϋποθέσεις. Τα λογιστικά στοιχεία των πυρηνικών υλικών και τα αρχεία λειτουργίας των πυρηνικών εγκαταστάσεων πρέπει επίσης να βρίσκονται στην διάθεση του οργανισμού.

Ο έλεγχος της συμμόρφωσης των κρατών με τις προβλέψεις των συμφωνιών επιτυγχάνεται με την υποβολή εκθέσεων. Κάθε κράτος οφείλει να καταθέσει μία πρώτη αναφορά μετά την θέση σε ισχύ της συμφωνίας διασφάλισης, στην οποία θα αναφέρονται οι πυρηνικές εγκαταστάσεις και τα πυρηνικά υλικά που κατέχει¹⁶. Κάθε αλλαγή που πραγματοποιείται οφείλει να κοινοποιείται μέσα σε 30 ημέρες. Το κράτος οφείλει παράλληλα να κρατά εθνικά αρχεία σχετικά με τα ραδιενεργά υλικά που

¹⁵ Άρθρο 12 Καταστατικού ΙΑΕΑ

¹⁶ Άρθρο 62 Συμφωνιών Διασφάλισης

υπάρχουν στο έδαφός του και για τις εγκαταστάσεις, τα αρχεία τα οποία θα υπόκεινται στον έλεγχο των επιθεωρητών.

Εάν ο ΙΑΕΑ διαπιστώσει ότι ένα κράτος δεν τηρεί τις υποχρεώσεις του, τότε προσφεύγει στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, το μοναδικό όργανο που είναι αρμόδιο να λάβει μέτρα για τον τερματισμό αυτής της παράβασης. Πριν την περίπτωση του Ιράν, ο ΟΗΕ ασχολήθηκε σε δύο περιπτώσεις με την παραβίαση των δεσμεύσεων που επιβάλλει η Συνθήκη (Ιράκ και Βόρεια Κορέα) και τα διδάγματα δεν ήταν ξεκάθαρα.

Επιπροσθέτως, αξίζει να αναφερθεί ότι πολλές κριτικές έχουν ασκηθεί και ενάντια στην ίδια τη Συνθήκη. Εδώ και χρόνια, υπάρχουν αντιδράσεις ενάντια στο σύστημα που επιτρέπει σε πέντε χώρες να διαθέτουν πανίσχυρα όπλα και απαγορεύει την κατοχή τους από όλες τις άλλες. Αν και αυτή η ανισότητα θεωρήθηκε συχνά αναγκαία κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, σήμερα γίνεται όλο και λιγότερο ανεκτή. Πόσο, μάλλον, που η Συνθήκη περιέχει και διατάξεις για τον πυρηνικό αφοπλισμό, τις οποίες τα πυρηνικά κράτη αγνοούν υποκριτικά. Το μοναδικό αποτέλεσμα που μπορεί να έχει η διατήρηση τόσο σημαντικών οπλοστασίων, είναι να παρακινήσει τα υπόλοιπα κράτη να μιμηθούν το παράδειγμα¹⁷.

Παράλληλα, ο ΙΑΕΑ λειτουργεί και ως μηχανισμός έγκαιρης προειδοποίησης σε περίπτωση όπου εντοπιστεί κάποια παρέκκλιση, ή ως συντονιστικό όργανο για την ανάληψη διεθνούς δράσης σε μία πιθανή κρίση. Ο Γενικός Διευθυντής του ΔΟΑΕ εκτιμά κατά πόσο υπάρχει παραβίαση της συμφωνίας διασφάλισης και παραπέμπει την υπόθεση στο Συμβούλιο Κυβερνώντων, το Συμβούλιο Ασφαλείας και τη Γενική

¹⁷ Προμπονάς Μιχάλης, Πυρηνικά Όπλα, Συνθήκη Μη Διάδοσης των Πυρηνικών Όπλων και η Περίπτωση του Ιράν

Συνέλευση για περαιτέρω ενέργειες. Ωστόσο, το Συμβούλιο Ασφαλείας είναι αυτό που θα έχει τον τελικό λόγο.

Παρόλα αυτά, οι συμφωνίες διασφάλισης που υποχρεούνται να υπογράψουν οι μη πυρηνικές χώρες με τον ΔΟΑΕ δεν αρκούν για τον εντοπισμό ή την αποτροπή ενός παραβάτη. Επικεντρώνονται κυρίως στον εντοπισμό πιθανών αποκλίσεων στην χρήση πυρηνικών υλικών για ειρηνικούς σκοπούς. Οι έλεγχοι δεν σχετίζονται με πιθανή κατασκευή ή απόκτηση πυραυλικών συστημάτων για τα πυρηνικά όπλα.

24 ΣΥΝΟΛΑΡΧΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΑΚΤΩΝ ΕΝΤΕΙΝΣΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Οι συνέπειες από μία τρομοκρατική επίθεση με μία πυρηνική κεφαλή δεν μπορούν να περιγραφούν με λόγια. Αναλογιζόμενη αυτό το φρικτό σενάριο, η διεθνής κοινότητα αποφάσισε πως έφτασε η στιγμή να ληφθούν πιο ενεργά μέτρα προς την αποτροπή ενός τέτοιου ενδεχομένου.

Μία πιθανή πυρηνική επίθεση μπορεί να λάβει κάποια από τις ακόλουθες μορφές¹⁸:

- ✓ συσκευές διασποράς ραδιολογικού υλικού
- ✓ σαμποτάρισμα πυρηνικών εγκαταστάσεων,
- ✓ κλοπή σχάσιμου υλικού για την κατασκευή ενός πυρηνικού όπλου,
- ✓ απόκτηση πυρηνικών όπλων

Για να αποκτήσουν οι τρομοκράτες πυρηνικά όπλα θα πρέπει να τα κλέψουν, να τα αγοράσουν ή να τα κατασκευάσουν. Είναι γνωστό ότι το πρόβλημα της διασποράς των πυρηνικών όπλων σχετίζεται άμεσα με την κατοχή πυρηνικών όπλων από τα ίδια τα κράτη. Για την κατασκευή τους χρειάζεται πλουτώνιο ή εμπλουτισμένο ουράνιο, υλικά τα οποία για να παρασκευαστούν χρειάζονται ειδικές μέθοδοι επεξεργασίας. Λόγω της δυσκολίας και του υψηλού κόστους παραγωγής αυτών των υλών, η παρασκευή τους βρίσκεται στα χέρια κρατών. Επομένως, οι τρομοκρατικές οργανώσεις δεν μπορούν να αποκτήσουν τις πρώτες ύλες για την κατασκευή πυρηνικών όπλων χωρίς την μεσολάβηση κάποιας κυβέρνησης ή χωρίς την διείσδυση σε κρατικές εγκαταστάσεις.

¹⁸ Preventing Mass-Destruction Terrorism and Weapons Proliferation, Monterey Non Proliferation Strategy Group, Σεπτέμβριος 2002, Σουηδία

Η ιδέα για μία σύμβαση κατά της πυρηνικής τρομοκρατίας ξεκινά αρκετά χρόνια νωρίτερα, όταν το 1997 η Ρωσία υπέβαλλε ένα σχέδιο συνθήκης. Τελικά, τον Σεπτέμβριο του 2005 υιοθετήθηκε από την Γενική Συνέλευση των ΗΕ η «Σύμβαση για την καταπολέμηση των πράξεων που συνιστούν πυρηνική τρομοκρατία». Μέχρι τον Απρίλιο του 2006, 102 κράτη υπέγραψαν την σύμβαση αυτή, η οποία καλεί τα κράτη να ποινικοποιήσουν στην εθνική τους νομοθεσία την πυρηνική τρομοκρατία¹⁹ και καλεί τα κράτη σε συνεργασία με σκοπό την πρόληψη τέτοιων φαινομένων²⁰. Θα τεθεί σε ισχύ όταν επικυρωθεί τουλάχιστον από 22 κράτη. Το πρώτο κράτος που επικύρωσε την σύμβαση είναι η Σλοβακία, στις 23 Μαρτίου 2006²¹. Ακολούθησαν άλλες 4 επικυρώσεις από την Κένυα, τη Λετονία, το Μεξικό και την Τσεχία.

Η Σύμβαση, που αφορά μόνο ενέργειες ιδιωτών, ορίζει ως πράξη πυρηνικής τρομοκρατίας:

- την κατοχή ραδιενεργού υλικού ή συσκευής με σκοπό να προκαλέσει θάνατο ή σοβαρούς τραυματισμούς, ή σοβαρές ζημιές σε ιδιοκτησίες ή το περιβάλλον²²
- την χρήση ραδιενεργού υλικού ή συσκευής ή την πρόκληση ζημιών σε πυρηνικό αντιδραστήρα με κίνδυνο την έκλυση ακτινοβολίας, με σκοπό να προκαλέσει θάνατο ή τραυματισμού, να καταστρέψει ιδιοκτησία ή το περιβάλλον, ή να εξαναγκάσει ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο, έναν διεθνή οργανισμό ή ένα κράτος να προβεί ή να απέχει από συγκεκριμένες ενέργειες²³
- την απειλή πραγματοποίησης των παραπάνω αδικημάτων²⁴ ή την επιχείρηση πραγματοποίησής τους²⁵

¹⁹ Άρθρο 5 Σύμβασης για την Καταπολέμηση των Πράξεων που Συνιστούν Πυρηνική Τρομοκρατία

²⁰ Άρθρο 7 Σύμβασης για την Πυρηνική Τρομοκρατία

²¹ www.un.org/News

²² Άρθρο 2, Παράγραφος 1α Σύμβασης για την Πυρηνική Τρομοκρατία

²³ Άρθρο 2, Παράγραφος 1b Σύμβασης για την Πυρηνική Τρομοκρατία

²⁴ Άρθρο 2, Παράγραφος 2α Σύμβασης για την Πυρηνική Τρομοκρατία

²⁵ Άρθρο 2, Παράγραφος 3 Σύμβασης για την Πυρηνική Τρομοκρατία

➤ την παράνομη αίτηση για απόκτηση ραδιενεργού υλικού, συσκευής ή πυρηνικής εγκατάστασης με απειλή ή με χρήση βίας²⁶

➤ την συμμετοχή, συμβολή ή οργάνωση των παραπάνω αδικημάτων²⁷

Η Σύμβαση δεν εφαρμόζεται σε περίπτωση που ο δράστης και τα θύματα είναι πολίτες του ίδιου κράτους, εντός του οποίου λαμβάνει χώρα το έγκλημα, και κανένα άλλο κράτος δε νομιμοποιείται να ασκήσει δικαιοδοσία επί της υπόθεσης²⁸. Επιπλέον, δεν εφαρμόζεται ούτε σε περίοδο πολέμου αναφορικά με τις δραστηριότητες των ενόπλων δυνάμεων ενώ το περιεχόμενό της δεν σχετίζεται με το ζήτημα της νομιμότητας χρήσης των πυρηνικών όπλων²⁹.

Τα κράτη μέρη πρέπει να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα, ώστε οι πράξεις αυτές να μη μπορούν να δικαιολογηθούν από λόγους πολιτικούς, φιλοσοφικούς, ιδεολογικούς, φυλετικούς, εθνικούς ή θρησκευτικούς³⁰, έτσι ώστε να μην γίνει μία αίτηση για έκδοση κάτω από αυτές τις αιτιολογίες³¹.

Σύμφωνα με τη Σύμβαση, το κράτος θα έχει δικαιοδοσία επί παραβιάσεων που διεξάγονται είτε εντός της επικράτειάς του, είτε επί πλοίων της σημαίας του ή αεροσκαφών εγγεγραμμένων στα μητρώα του, είτε όταν ο δράστης είναι υπήκοός του³². Δικαιοδοσία θα μπορεί να επικαλεστεί ένα τρίτο κράτος σε περίπτωση που η παραβίαση είτε στρέφεται κατά ενός υπηκόου του ή κατά μίας κρατικής υπηρεσίας στο εξωτερικό, είτε πραγματοποιείται για να υποχρεωθεί το συγκεκριμένο κράτος να προβεί ή να απέχει από συγκεκριμένες ενέργειες, είτε λαμβάνει χώρα επί ενός

²⁶ Άρθρο 2, Παράγραφος 2b Σύμβασης για την Πυρηνική Τρομοκρατία

²⁷ Άρθρο 2, Παράγραφος 4 Σύμβασης για την Πυρηνική Τρομοκρατία

²⁸ Άρθρο 3 Σύμβασης για την Πυρηνική Τρομοκρατία

²⁹ Άρθρο 4, Παράγραφος 4 Σύμβασης για την Πυρηνική Τρομοκρατία

³⁰ Άρθρο 6 Σύμβασης για την Πυρηνική Τρομοκρατία

³¹ Άρθρο 15 Σύμβασης για την Πυρηνική Τρομοκρατία

³² Άρθρο 9, Παράγραφος 1 Σύμβασης για την Πυρηνική Τρομοκρατία

αεροσκάφους που χρησιμοποιείται από την κυβέρνηση αυτού του κράτους, είτε όταν ο δράστης δεν έχει ιθαγένεια και έχει μόνιμη κατοικία του στο εν λόγω κράτος³³.

Το κράτος που θα συλλάβει τον δράστη έχει υποχρέωση να ασκήσει εναντίον του διώξεις, σε περίπτωση που δεν τον εκδώσει. Δίνεται ακόμα η δυνατότητα ένα κράτος να εκδώσει υπήκοό του για να δικαστεί σε τρίτη χώρα, εφόσον επιστρέψει στο κράτος ιθαγένειας για να εκτίσει την ποινή του. Η συνθήκη εγγυάται δίκαιη μεταχείριση σε κάθε υπόδικο για πυρηνική τρομοκρατία και σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων³⁴. Οι κρατούμενοι θα απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματα που προβλέπει το εσωτερικό και το διεθνές δίκαιο, χωρίς ωστόσο να προσδιορίζονται με ακρίβεια ποιες συνθήκες θα γίνονται σεβαστές.

Προβλέπονται παράλληλα επισκέψεις από την Διεθνή Επιτροπή Ερυθρού Σταυρού, καθώς και από αντιπροσώπους του κράτους ιθαγένειας του κρατούμενου, το οποίο ενημερώνεται για την σύλληψη είτε άμεσα είτε έμμεσα, μέσω του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών. Το καθεστώς των κρατουμένων στα πλαίσια της Σύμβασης είναι κάτι ενδιάμεσο ανάμεσα στο καθεστώς του αιχμαλώτου πολέμου και του απλού εγκληματία, εφόσον προβλέπονται επισκέψεις και από τον Ερυθρό Σταυρό και από την χώρα ιθαγένειας³⁵.

Η διεθνής συνεργασία κρίνεται απαραίτητη για την επίτευξη των σκοπών της συνθήκης, στον τομέα της ανταλλαγής πληροφοριών και της δικαστικής συνεργασίας όχι μόνο για την επιβολή ποινών, αλλά και για την πρόληψη τέτοιων επιθέσεων. Το κράτος που θα προχωρήσει σε κατάσχεση ραδιενεργών ή πυρηνικών υλικών, οφείλει

³³ Άρθρο 9, Παράγραφος 2 Σύμβασης για την Πυρηνική Τρομοκρατία

³⁴ Άρθρο 12 Σύμβασης για την Πυρηνική Τρομοκρατία

³⁵ Nuclear Terrorism and Detainee Policies: International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism, Steven C. Welsh, CDI Research Analyst, Ιούνιος 2005, διαθέσιμο στο <http://www.cdi.org>

να λάβει τα απαραίτητα μέτρα για την σωστή φύλαξή τους, σύμφωνα με τις προδιαγραφές του ΔΟΑΕ³⁶.

Στο άρθρο 3 η Σύμβαση αναφέρει ότι εφαρμόζεται μόνο σε περίπτωση διεθνούς πυρηνικής τρομοκρατίας. Όμως οι προϋποθέσεις που θέτει είναι μάλλον δύσκολο να συντρέξουν, έτσι ώστε να μην αφήνει περιθώρια εξαίρεσης της εγχώριας πυρηνικής τρομοκρατίας από το πλαίσιο εφαρμογής της συνθήκης. Μία τρομοκρατική ομάδα που θα σχεδίαζε μία τέτοια επίθεση θα χρειαζόταν βοήθεια από το εξωτερικό, είτε υλική, είτε πληροφοριακή, είτε χρηματοδοτική. Η επίθεση με πυρηνικό όπλο αναπόφευκτα θα είχε και αλλοδαπά θύματα³⁷.

Παράλληλα με την συνθήκη αυτή, διεξάγονται όπως είδαμε παραπάνω συζητήσεις για την υπογραφή μίας συνθήκης περιορισμού της παραγωγής σχάσιμων υλικών. Οι προτάσεις αυτές στοχεύουν μεταξύ άλλων και στην άσκηση εντονότερου ελέγχου στα σχετικά αποθέματα ώστε να αποτραπεί η πρόσβαση τρομοκρατικών οργανώσεων σε αυτά.

Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι η προστασία από την πυρηνική τρομοκρατία παραμένει μία κρατική υπόθεση. Τα διεθνή κείμενα παίζουν έναν συντονιστικό ρόλο, επιχειρώντας να διαμορφώσουν ενιαίες νόρμες και κοινούς κανόνες. Δεν ορίζουν ένα διεθνές ελεγκτικό όργανο, ούτε προβλέπονται συγκεκριμένα κατασταλτικά μέτρα που μπορούν να ληφθούν σε παγκόσμιο επίπεδο. Το διεθνές καθεστώς που διαμορφώθηκε με την Σύμβαση για την Φυσική Προστασία των Πυρηνικών Υλικών, τη Σύμβαση για την Καταπολέμηση της Πυρηνικής Τρομοκρατίας, τον Κώδικα Συμπεριφοράς για Προστασία και Ασφάλεια της Χάγης, και το σύνολο των αποφάσεων του Συμβουλίου

³⁶ Άρθρο 18 Σύμβασης για την Πυρηνική Τρομοκρατία

³⁷ Nuclear Terrorism and Detainee Policies: International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism, Steven C. Welsh, CDI Research Analyst, Ιούνιος 2005, διαθέσιμο στο <http://www.cdi.org>

Ασφαλείας, προσδιορίζει τα μέτρα που οφείλουν να λάβουν τα κράτη. Η αποτελεσματικότητα ολόκληρου του καθεστώτος επαφίεται στην προθυμία των κρατών μελών να συμμορφωθούν με τις διεθνείς επιταγές και στην αποφασιστικότητα των εκάστοτε κυβερνήσεων να κάνουν το καθεστώς αποτελεσματικό.

Θεμιτό νοείται να καταγράψουμε κάποιους από τους βασικότερους όρους της ανάλυσης της Πυρηνικής Στρατηγικής, προκειμένου να μπορέσουμε ευκολότερα να κατανοήσουμε τους μηχανισμούς καταπολέμησης και άμυνας των ζητημάτων της Πυρηνικής Τρομοκρατίας³⁸:

- ✓ Δυνατότητα Πρώτου Πλήγματος (first strike capability): είναι η δυνατότητα να πλήξεις με πυρηνικά όπλα τον αντίπαλο και το ανταποδοτικό του πλήγμα να μη σου προκαλέσει αφόρητη ζημιά
- ✓ Δυνατότητα Δεύτερου Πλήγματος (second strike capability): είναι η δυνατότητα να προκαλέσεις στον αντίπαλο αφόρητη ζημιά ακόμα και αν έχεις δεχθεί αιφνιδιαστικό πρώτο πλήγμα. Η δυνατότητα δεύτερου πλήγματος συνίσταται στη διατήρηση πυρηνικού οπλοστασίου με μεγάλη βιωσιμότητα π.χ. λόγω μεγάλου αριθμού πυρηνικών κεφαλών και μέσων μεταφοράς
- ✓ Counterforce: τα πυρηνικά όπλα ή και η πυρηνική στρατηγική που έχουν ως στόχο τα πυρηνικά όπλα του εχθρού
- ✓ Countervalue (Countercity): τα πυρηνικά όπλα που έχουν ως στόχο τις πόλεις του εχθρού
- ✓ Πυρηνική Επιλογή (Nuclear Option): η δυνατότητα απόκτησης πυρηνικών όπλων σε λιγότερο από ένα έτος μετά από τη λήψη της σχετικής απόφασης.

³⁸ Κολιόπουλος Κωνσταντίνος, *Η Στρατηγική Σκέψη Από Την Αρχαιότητα Έως Σήμερα*, Ποιότητα, Αθήνα, 2008, σελ.256-258

3. ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ

3.1 ΕΠΙΧΟΛΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΤΡΟΜΟΥ

Η Πυρηνική Τρομοκρατία ασχολείται με τη χρήση ή με την απειλή χρήσης πυρηνικών όπλων ή ραδιολογικών όπλων για τρομοκρατικές ενέργειες. Είναι μία επίθεση που διαπράττεται όταν ένα άτομο παρανόμως και σκοπίμως χρησιμοποιεί ραδιενεργό υλικό με τέτοιο τρόπο στοχεύοντας να προκαλέσει θάνατο ή σοβαρές σωματικές βλάβες σε άλλους.

Η Πυρηνική Τρομοκρατία έχει να κάνει με γεγονότα, με πράξεις και καταστάσεις, συχνά τετελεσμένες. Ο Πυρηνικός Τρόμος είναι το πλαίσιο σχηματοποίησης φαντασιακά αυτού που, ενδεχομένως, μπορεί να συμβεί³⁹. Εάν οι τρομοκράτες πυροδοτήσουν μία πυρηνική βόμβα αυτό θα δημιουργήσει πυρηνικό τρόπομο, όμως, αυτός ο πυρηνικός τρόμος δεν μπορεί να δημιουργηθεί χωρίς πυρηνική τρομοκρατία.

Συχνά πιστεύεται ότι η Πυρηνική Τρομοκρατία είναι ένας κόσμος πραγματικών ενοχλητικών σωματιδίων αλήθειας. Μολαταύτα, είναι ένας κόσμος φαντασιών, εφιαλτών, αστικών μύθων, απάτης, κόλπων, μυστήριων ουσιών, τρομοκρατικού κομباسμού, εντυπωσιακών ισχυρισμών, περιγραφών συνομωσιών, κατηγοριών συγκάλυψης, ανατριχιαστικών πρωτοσέλιδων, στρωμάτων παραπληροφόρησης ή ελλιπούς ενημέρωσης. Είναι δύσκολο να ξεχωρίσεις το μύθο από την αλήθεια. Πολλά είναι αντιφατικά και μη πειστικά, όμως, ο τρόμος είναι πραγματικός⁴⁰.

³⁹ Jenkins Brian Michael, *Will Terrorists Go Nuclear*, Prometheus Books, Νέα Υόρκη, 2008, σελ. 25

⁴⁰ Jenkins Brian Michael, *Will Terrorists Go Nuclear*, Prometheus Books, Νέα Υόρκη, 2008, σελ. 26

Ένας φόβος που ολοένα και αυξάνεται είναι ότι μη παραδοσιακές τρομοκρατικές ομάδες, όπως το δίκτυο των τρομοκρατικών οργανώσεων που υποστηρίζονται από τον Osama bin Laden, δεν αντιμετωπίζουν ηθικούς φραγμούς και δεν περιορίζονται από τις συνέπειες των πράξεών τους. Το ζητούμενο βέβαια είναι, όχι τόσο το εάν οι τρομοκρατικές ομάδες αποκτήσουν ή κατασκευάσουν πυρηνικά όπλα, αλλά το να λάβει η διεθνής κοινότητα τα απαραίτητα μέτρα ώστε να μη χρειαστεί να ζήσουμε τον εφιάλτη της πυρηνικής τρομοκρατίας⁴¹.

Η τρομοκρατία μπορεί να είναι μικρή και ελεγχόμενης κλίμακας, όμως, η πυρηνική τρομοκρατία είναι μαζική τρομοκρατία (massive terrorism). Η διαφορά μεταξύ μικρής κλίμακας και μαζικής τρομοκρατίας είναι παρόμοια με τη διαφορά μεταξύ ενός κλίματος εγκληματικότητας και της γενοκτονίας⁴².

Πιο συγκεκριμένα, με τον όρο Πυρηνική Τρομοκρατία εννοούμε⁴³:

- Κλοπή και εκτυρσοκρότηση ενός πυρηνικού όπλου
- Κλοπή ή αγορά του σχάσιμου υλικού που θα οδηγήσει στην κατασκευή και εκτυρσοκρότηση ενός ακατέργαστου πυρηνικού όπλου
- Η επίθεση ή το sabotage σε πυρηνικές εγκαταστάσεις
- Διασπορά υψηλού ραδιενεργού υλικού από συμβατικά εκρηκτικά ή άλλα μέσα

Πολλοί υποστηρίζουν ότι πολλά από αυτά τα γεγονότα δεν έχουν συμβεί «ΑΚΟΜΑ», όμως, αναπόφευκτα θα συμβούν. Δεν είναι θέμα του εάν, είναι θέμα του πότε. Η προσδοκία της Πυρηνικής Τρομοκρατίας, και όχι η ιστορία της, είναι αυτή που οδηγεί στην άμυνα.

⁴¹ David Albright, Kevin O'Neill, Corey Hinderstein, *Nuclear Terrorism: The Unthinkable Nightmare*, ISIS Issue Brief, 2001, σελ.2-3

⁴² Amitai Etzioni, *Pre-empting Nuclear Terrorism in a New Global Order*, The Foreign Policy Centre, 2004, σελ. 7-8

⁴³ Jenkins Brian Michael, *Will Terrorists Go Nuclear*, Prometheus Books, Νέα Υόρκη, 2008, σελ. 29

Το φαινόμενο της 11^{ης} Σεπτεμβρίου ήταν ένα πρωτοφανές φαινόμενο στην παγκόσμια ιστορία. Αυτή η επίθεση είχε χιλιάδες νεκρούς και τραυματίες, όμως, ανέδειξε το ενδεχόμενο πως την επόμενη φορά οι τρομοκράτες μπορεί να χρησιμοποιήσουν πυρηνικά όπλα ή άλλα όπλα μαζικής καταστροφής⁴⁴. Αυτό οδηγεί σε δύο ερωτήματα:

1. Μπορούν οι τρομοκράτες να κατασκευάσουν πυρηνικά όπλα;
2. Είναι πιθανό οι τρομοκράτες να χρησιμοποιήσουν αυτά τα όπλα δεδομένων των συνεπειών που αυτά προκαλούν;

Προκειμένου να κατανοήσουμε την Πυρηνική Τρομοκρατία πρέπει να μελετήσουμε την άμυνα από τις λεπτομέρειές της μέχρι το ευρύτερο πλαίσιο της. Είναι αδύνατο να δεις την κάθε δράση της αλλά είναι χρήσιμο να μελετηθεί πως αυτές οι μεταβλητές αλληλεπιδρούν⁴⁵.

Η πυρηνική τρομοκρατία δεν είναι ουδέτερη⁴⁶. Μόνο τα τεχνικά επιχειρήματα δεν μπορούν να εξηγήσουν την πιθανότητα της κρίσης. Το πώς και το γιατί είναι στενά συνδεδεμένα εφόσον τα ιδεολογικά κίνητρα είναι καθορισμένα και διαφορετικά από αυτά της παραδοσιακής τρομοκρατίας. Πρόκειται για μία τρομοκρατία με διαστάσεις περισσότερο παράλογες και λιγότερο ελεγχόμενες που εκφράζουν ένα ποιοτικό άλμα και μία κλιμάκωση της αντιπαράθεσης. Φαίνεται να είναι προσαρμοσμένη σε κάθε τύπο παροξυσμού, φανατισμού και τρομοκρατικής εσχατολογίας.

Σημαντικό είναι να επισημανθεί πως η Άμυνα κατά της Τρομοκρατίας πρέπει να επιτυγχάνει κάθε φορά, όμως, οι τρομοκράτες χρειάζεται να επιτύχουν μόνο μία φορά. Το καλό, όμως, είναι ότι οι τρομοκράτες χρειάζεται να επιτύχουν σε κάθε

⁴⁴ David Albright, Kevin O'Neill, Corey Hinderstein, *Nuclear Terrorism: The Unthinkable Nightmare*, ISIS Issue Brief, 2001, σελ.1

⁴⁵ Levi Michael, *On Nuclear Terrorism*, Harvard University Press, Λονδίνο, 2007, σελ.7

⁴⁶ Jean-Francois Gayraud, David Senat, *Η Τρομοκρατία, Que sais-je?, Διεθνείς Σχέσεις, Το Βήμα Γνώση*, 2006, σελ.54-55

στάδιο του πυρηνικού τους σχεδίου αλλά η Άμυνα χρειάζεται να επιτύχει μόνο σε ένα από αυτά.

Αντιλαμβανόμαστε, λοιπόν, ότι στην παρούσα φάση η πυρηνική τρομοκρατία είναι κάτι αναπόφευκτο. Είναι η μεγαλύτερη απειλή που αντιμετωπίζουν οι ΗΠΑ και σε αυτό συμφώνησαν και οι δύο πιο διαφωνούντες άνδρες στις ΗΠΑ Bush και Kerry⁴⁷, καθώς, αναφέρεται ότι με μία βόμβα 10 χιλιότονων η οποία θα πυροδοτηθεί στην Times Square το αποτέλεσμα θα είναι το πλέον επιθυμητό για τους τρομοκράτες: 1 εκατομμύριο νεκροί Αμερικανοί⁴⁸.

Παρόλα αυτά, σημαντικό είναι, επίσης, να επισημανθεί το γεγονός ότι είναι ένα φαινόμενο που μπορεί να αποφευχθεί γιατί είναι θέμα φυσικής, εφόσον, χωρίς σχάσιμο υλικό δεν μπορούμε να έχουμε πυρηνική έκρηξη, επομένως, θεμιτό νοείται να προστατεύσουμε το ουράνιο και το πλουτόνιο, όπως, επίσης, και τα πυρηνικά όπλα.

Οι πύλες της Πυρηνικής Τρομοκρατίας είναι οι κρατικές αποθήκες πυρηνικών υλικών και όπλων. Όμως, μόνον εννέα χώρες έχουν πυρηνικά. Οι επτά (ΗΠΑ, Μεγ. Βρετανία, Γαλλία, Ρωσία, Κίνα, Ινδία και Ισραήλ) θεωρείται από τους αναλυτές ότι έχουν αξιόπιστες κυβερνήσεις που δεν θα επέτρεπαν την πρόσβαση των τρομοκρατών σε αυτά, ενώ, οι υπόλοιπες δύο (Πακιστάν και Β. Κορέα) υπάρχουν φόβοι, όμως, δεν πιστεύεται ότι μπορεί να αφήσουν τους τρομοκράτες να εισχωρήσουν⁴⁹.

Πιο αναλυτικά, αναφέρουμε ότι:

➤ 14 χώρες έχουν τουλάχιστον 50 pounds εμπλουτισμένου ουρανίου, το ελάχιστο ποσοστό για μία πυρηνική βόμβα σύμφωνα με την ΙΑΕΑ

⁴⁷ Allison Graham, *Nuclear Terrorism: The Risks and Consequences of the Ultimate Disaster*, Constable, Λονδίνο, 2004, σελ.211

⁴⁸ *ibid*, σελ.204

⁴⁹ Levi Michael, *On Nuclear Terrorism*, Harvard University Press, Λονδίνο, 2007, σελ.15-16

- 26 χώρες έχουν τουλάχιστον 2 pounds
- 3 χώρες έχουν επαρκές ποσοστό πλουτωνίου

Αντιλαμβανόμαστε ότι ο χάρτης μπορεί να σκιαγραφηθεί και όσον αφορά τον 21^ο αιώνα μόνο το Ιράν απειλεί για απόκτηση HEU ή πυρηνικών όπλων πρόβλημα που θα μπορεί να επιλυθεί μέσα από διατάξεις και επιβολές της διεθνούς διπλωματίας.

Επομένως, η Πυρηνική Τρομοκρατία είναι η Απόλυτη Καταστροφή, όμως, είναι Αποτρέψιμη. Οι εκσυγχρονισμένες κοινωνίες έχουν τεχνολογίες προκειμένου να αποτρέψουν την κλοπή αντικειμένων που είναι αποφασισμένες ότι χρειάζονται διαφύλαξη. Παράλληλα, η παραγωγή εμπλουτισμένου ουρανίου ή πλουτωνίου απαιτεί μία μακροχρόνια, δαπανηρή και ορατή προσπάθεια, κάτι που μία ενεργή διεθνής κοινωνία που επαγρυπνεί οφείλει να τερματίσει.

Άρα, καταλήγουμε στο ότι έχει να κάνει περισσότερο με την αποφασιστικότητα που δείχνουμε στο ζήτημα της πυρηνικής τρομοκρατίας παρά στις τεχνικές μας δυνατότητες⁵⁰ και αντιλαμβανόμαστε ότι αυτό που πρέπει να γίνει είναι να αποτρέψουμε τους τρομοκράτες από το να αποκτήσουν σχάσιμο υλικό ή πυρηνικά όπλα⁵¹.

⁵⁰ Allison Graham, *Nuclear Terrorism: The Risks and Consequences of the Ultimate Disaster*, Constable, Λονδίνο, 2004, σελ.204

⁵¹ Allison Graham, *Nuclear Terrorism: The Risks and Consequences of the Ultimate Disaster*, Constable, Λονδίνο, 2004, σελ.15

3.2 ΠΡΟΣΩΠΑ ΠΥΡΗΝΙΚΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Οι τρομοκράτες έχουν τέσσερις μηχανισμούς με τους οποίους είναι εφικτό να εκμεταλλευτούν στρατιωτικούς και πολιτικούς πυρηνικούς πόρους ανά την υφήλιο προκειμένου να ικανοποιήσουν τους καταστροφικούς τους σκοπούς⁵².

1. Η κλοπή και η εκπυρσοκρότηση ενός πυρηνικού όπλου
2. Η κλοπή ή η αγορά του σχάσιμου υλικού που θα οδηγήσει στην παραγωγή και εκπυρσοκρότηση ενός ακατέργαστου πυρηνικού όπλου, σε μία βελτιωμένη πυρηνική μηχανή (improvised nuclear device)
3. Οι επιθέσεις και το σαμποτάζ εναντίον πυρηνικών εγκαταστάσεων και, μάλιστα, κυρίως σε πυρηνικούς αντιδραστήρες (nuclear power plant), που θα προκαλέσει την εκπομπή μεγάλου ποσοστού ραδιενέργειας.
4. Η μη εξουσιοδοτημένη απόκτηση ραδιενεργών υλικών που θα βοηθήσουν στην παραγωγή και την εκπυρσοκρότηση μίας ραδιολογικής συσκευής (radiological dispersion device -RDD), μίας dirty bomb ή μίας συσκευής εκπομπής ραδιενέργειας (radiation emission device RED).

Τα δύο πρώτα χαρακτηριστικά συμπεριλαμβάνουν την πυρηνική έκρηξη, τη χειρότερη μορφή της πυρηνικής τρομοκρατίας. Χιλιάδες εκατοντάδες ζώες θα χαθούν από την έκρηξη, θα προκληθούν ζημιές εκατομμυρίων στην ακίνητη περιουσία των πολιτών και η μόλυνση μέσω της ραδιενέργειας δύναται να προκαλέσει κόστος δεκάδων εκατομμυρίων δολαρίων όσον αφορά την οικονομική δραστηριότητα, την ακίνητη περιουσία και τις μακροπρόθεσμες συνέπειες στον τομέα της υγείας.

⁵² Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.3

Υπολογίζεται ότι το συνολικό κόστος μίας τέτοια επίθεσης ανέρχεται σε αρκετά τρις εκατομμύρια δολάρια.

Μολαταύτα, όσοι δεν σκοτωθούν ή δεν τραυματιστούν θα ζουν με το φόβο ενός μελλοντικού δεύτερου χτυπήματος κάτι που θα διαβρώσει τη λαϊκή εμπιστοσύνη της κυβέρνησης και, μάλιστα, είναι πολύ πιθανόν να τη «ρίξει». Η όλη αυτή διαδικασία της παραγωγής, της συντήρησης και της χρήσης είναι πολύπλοκη και αμφίβολη, λόγω των τεχνικών δυσκολιών.

Το επόμενο «πρόσωπο» της πυρηνικής τρομοκρατίας είναι λιγότερο ζημιογόνο. Είναι πιο εύκολο να λειτουργήσει, είναι εάν θέσουμε σαν στόχο ένα αντικείμενο τύπου NRBC, είτε αυτός είναι ένας πυρηνικός αντιδραστήρας ή ένα εργαστήριο, και να επιτεθούν με τα παραδοσιακά μέσα (εκρηκτικά, ρουκέτες εκτόξευσης κ.τ.λ.). Σε αυτή την επιλογή έχουμε και ιστορικό προηγούμενο όταν στις 18/01/82 πέντε ρουκέτες τύπου RPG πυροδοτήθηκαν με στόχο ένα εργοτάξιο πυρηνικού αντιδραστήρα στο Creys-Malville⁵³.

Το σαμποτάζ σε έναν πυρηνικό αντιδραστήρα (nuclear power plant) έχει, αρχικά, το πρώτο κόστος της απώλειας, μόνιμης ή προσωρινής, της χρήσης του ίδιου του αντιδραστήρα η οποία είναι ζημιά εκατομμυρίων δολαρίων και, φυσικά, την εκπομπή της ραδιενέργειας με τις επακόλουθες καταστροφικές συνέπειες⁵⁴.

Η μέθοδος της άμεσης διάσπασης των τοξικών παραγόντων αφορά τη διάσπαση με μόλυνση π.χ σε έναν κλειστό χώρο ή σε μία δεξαμενή παροχής νερού. Η χρήση RDD με τη μορφή των dirty bombs μπορεί να προκαλέσει εκατοντάδες ανθρώπινες απώλειες, δεκάδες εκατομμύρια δολάρια χαμένα λόγω της υποτονικής οικονομικής δραστηριότητας που θα ακολουθήσει, υλικές ζημιές, μακροπρόθεσμες συνέπειες στην

⁵³ Jean-Francois Gayraud, David Senat, Η Τρομοκρατία, *Que sais-je?*, Διεθνείς Σχέσεις, Το Βήμα Γνώση, 2006, σελ.54

⁵⁴ Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.3-4

υγεία των ατόμων, καθώς, επίσης, και το ανυπολόγιστο κόστος του τρόμου, του πανικού και της ανασφάλειας⁵⁵.

Τα απαραίτητα βήματα που οδηγούν στη συνθήκη δημιουργίας μιας πυρηνικής τρομοκρατικής πράξης είναι⁵⁶:

- 1. Μία τρομοκρατική οργάνωση με συγκεκριμένους σκοπούς και τις απαραίτητες τεχνικές και οικονομικές πηγές θα πρέπει να οργανώσει το σχεδιασμό και να ξεκινήσει τις επιχειρήσεις**
- 2. Αυτή η οργάνωση χρειάζεται να επιλέξει να εμπλακεί στον υπέρτατο βαθμό μιας πυρηνικής τρομοκρατικής πράξης**
- 3. Χρειάζεται η απόκτηση επαρκούς σχάσιμου υλικού ώστε να δημιουργήσουν μία IND. Η απόκτηση περιλαμβάνει δωρεά, αγορά, κλοπή και αντιπερισπασμό.**
- 4. Απαιτείται η δημιουργία του όπλου**
- 5. Απαραίτητη είναι η μεταφορά του όπλου στο στόχο**
- 6. Τελευταίο βήμα είναι η παραγωγή εκτυρσοκρότησης της IND και ολοκλήρωση του σχεδίου επιτυχώς.**

⁵⁵ Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.4

⁵⁶ *ibid*, σελ.6

Εάν ανατραπεί κάποιο από αυτά τα 6 στάδια το πυρηνικό τρομοκρατικό σχέδιο θα διαστρεβλωθεί. Μία συνολική στρατηγική για τη μείωση του ρίσκου θεμιτό είναι να οδηγεί στη μείωση της πιθανότητας των πυρηνικών τρομοκρατικών ενεργειών που έχουν τις ισχυρότερες συνέπειες, καθώς, επίσης, να μετριάξει τις συνέπειες των πιο πιθανών πυρηνικών τρομοκρατικών ενεργειών⁵⁷.

Πέρα από τις όποιες συστάσεις που μπορούν να γίνουν η πιο σημαντική είναι η δεύτερη ιεράρχηση της Πυρηνικής Τρομοκρατίας στην κλίμακα των απειλών. Είναι εξόχως σημαντικό να επισημανθεί πως στην παρούσα φάση, μέσα σε αυτό το πολυπολικό σύστημα, η πυρηνική απειλή δεν διαμορφώνεται από κρατικούς, αλλά από μη κρατικούς δρώντες οι οποίοι, αντίθετα με τη διαμάχη μεταξύ ΗΠΑ και ΕΣΣΔ στον Ψυχρό Πόλεμο, αδιαφορούν για τις πιθανές συνέπειες στους εαυτούς τους αλλά και για τα αναρίθμητα θύματα αυτής τους της ενέργειας. Ακόμα και στις περιπτώσεις όπου οι κρατικοί δρώντες κατέχουν το πυρηνικό κεφάλαιο υπάρχει μεγάλη ανησυχία για την πιθανότητα αυτού του κεφαλαίου να βρεθεί σε τρομοκρατικά χέρια⁵⁸.

Μολαταύτα, εάν ενταθούν οι εθνικές και διεθνείς προσπάθειες για τη μείωση της πιθανότητας ενός πυρηνικού τρομοκρατικού χτυπήματος τότε το ποσοστό επικινδυνότητας μειώνεται. Επομένως, εάν μειωθούν οι συνέπειες μιας πυρηνικής τρομοκρατικής επίθεσης τότε, ενδεχομένως, οι τρομοκράτες μπορεί να αποθαρρυνθούν από τη διεκπεραίωση μίας τέτοιας επίθεσης εφόσον θα είναι εξαιρετικά απίθανο να επιτύχουν τον στόχο τους, δηλαδή την πρόκληση τρόμου και μαζικής καταστροφής.

⁵⁷ Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.7

⁵⁸ *ibid*, σελ.112-113

2.3 ΠΡΟΦΙΛ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΩΝ

Η Πυρηνική Τρομοκρατία είναι ένα φαινόμενο το οποίο χρειάζεται μεθοδευμένη, μελετημένη και οργανωμένη δράση από συγκεκριμένες ομάδες ατόμων που επιθυμούν να εκφράσουν τις ιδέες και τις απόψεις τους και να επιτύχουν τους σκοπούς τους κινούμενοι με πυρηνικά μέσα.

Το συγκεκριμένο κεφάλαιο επιχειρεί να αναλύσει το προφίλ αυτών των ομάδων, να αναφέρει τι ακριβώς χρειάζεται ένας τρομοκράτης για μία συγκεκριμένη πυρηνική δραστηριότητα, ποιοι μπορεί να είναι οι πιθανοί προμηθευτές του αλλά και πόσο κοντά είναι κάποιοι τρομοκράτες σε μία τέτοια ενέργεια.

Πιο συγκεκριμένα, τα απαραίτητα βήματα που οδηγούν στη συνθήκη δημιουργίας μιας πυρηνικής τρομοκρατικής πράξης είναι⁵⁹:

1. Η οργάνωση μίας τρομοκρατικής οργάνωσης με υψηλούς στόχους και τις απαραίτητες τεχνικές και οικονομικές πηγές.
2. Η απόφαση ικανοποίησης των στόχων τους μέσω της πυρηνικής τρομοκρατίας.
3. Η απόκτηση είτε ενός άθικτου πυρηνικού όπλου είτε του σχάσιμου υλικού (εμπλουτισμένο ουράνιο ή πλουτώνιο) για τη δημιουργία ενός IND
4. Ο στρατηγικός σχεδιασμός προκειμένου να παρακάμψουν οποιαδήποτε μορφή άμυνας ή δικλείδων ασφαλείας για να αποκτήσουν ένα πυρηνικό όπλο ή οποιοδήποτε πυρηνικό μηχανισμό
5. Η μεταφορά του πυρηνικού όπλου ή των μερών αυτού κοντά στο πεδίο του στόχου
6. Η πυροδότηση του πυρηνικού όπλου και η ολοκλήρωση του σχεδίου τους.

⁵⁹ Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.6

Παρατηρούμε ότι βάσει αυτών των βημάτων οι επικείμενοι πυρηνικοί τρομοκράτες έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν ένα πυρηνικό όπλο, να το ετοιμάσουν για χρήση, να το μεταφέρουν στο στόχο που επιθυμούν και να το πυροδοτήσουν, προκειμένου να εκπληρώσουν την αποστολή τους.

Οι τρομοκρατικές ομάδες δρουν βάσει συντονισμένου σχεδίου και προγραμματισμού, έτσι ώστε να εκπληρώσουν το στόχο τους. Η ανάλυση των Ferguson και Potter αναδεικνύει τέσσερις κατηγορίες τρομοκρατικών οργανώσεων οι οποίες δύνανται να κινηθούν με πυρηνικά μέσα. Επιχειρώντας, λοιπόν, να κατηγοριοποιήσουμε τις ομάδες ανάλογα με τους σκοπούς τους έχουμε:

3.3.1 ΟΜΑΔΕΣ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗΣ

Είναι όλες εκείνες οι ομάδες που πιστεύουν ότι το τέλος της παρούσας τάξης πραγμάτων είναι κοντά και ότι πρέπει να πάρουν ενεργό ρόλο στο γεγονός αυτό στο οποίο η χρήση βίας είναι απαραίτητη. Ιστορικά, τέτοιες ομάδες αποτελούνταν από Εβραίους ή Ισλαμιστές Εξτρεμιστές ή φατρίες του Κινήματος Χριστιανικής Ταυτότητας που πίστευαν ότι χρειάζεται να επιφέρουν την κάθαρση στον κόσμο μέσω μιας βίας αναστάτωσης, ώστε να εξολοθρεύσουν τους άπιστους⁶⁰.

Χαρακτηριστικά αυτών των ομάδων είναι:

- Θρησκευτικό πάθος
- Χαρισματικοί ηγέτες
- Απομόνωση και αποξένωση από την ευρύτερη κοινωνία
- Αίσθηση παράνοιας και μεγαλοπρέπεια

⁶⁰ Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.18

3.3.2 ΠΟΛΙΤΙΚΟ-ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΟΙΚΑΔΕΣ

Ουσιαστικά αφορά τους «νέους» τρομοκράτες μετά την 11/09 οι οποίες έχουν πολιτικά και θρησκευτικά ερείσματα τα οποία είναι αλληλένδετα με τη ρητορική, την ιδεολογία και τη δράση τους. Οργανώσεις αυτής της κατηγορίας είναι το παγκόσμιο δίκτυο της Al Qaeda, η πιο κλειστή γεωγραφικά Hezbollah και η Hindu μιας φονταμενταλιστικής εξτρεμιστικής οργάνωσης.

Γνωρίζοντας την επιθυμία τουλάχιστον του αρχηγού της Al Qaeda, bin Laden να προκαλέσει μαζικές ανθρώπινες απώλειες δεν μπορούμε να γνωρίζουμε ότι άλλες τρομοκρατικές οργανώσεις δεν θα επιλέξουν να ακολουθήσουν τις επιδιώξεις του bin Laden. Αυτές οι οργανώσεις, ακόμα και αν δεν προβούν στην υπέρτατη χρήση των πυρηνικών όπλων μπορούν να κινηθούν πυρηνικά και πέρα από τις ανθρώπινες συνέπειες να αποσκοπούν και σε δαπανηρές οικονομικές εξελίξεις⁶¹.

3.3.3 ΕΘΝΙΚΙΣΤΕΣ / ΦΥΛΕΤΙΣΤΕΣ / ΟΥΛΕΤΙΣΤΕΣ

Οι Εθνικιστές / Φυλετιστές είναι τρομοκρατικές οργανώσεις που στόχος τους είναι η απόκτηση πολιτικών δικαιωμάτων για μία φυλή, για μία συγκεκριμένη εθνοτική ομάδα. Τέτοιες ομάδες είναι ο IRA (Irish Republican Army) στην Ιρλανδία, οι Tamil Tigers στη Σρι Λάνκα και οι Κούρδοι στην Τουρκία. Στοχεύουν είτε στην πολιτική ανεξαρτησία, είτε στην πολιτική εκδίκηση, όμως, επειδή κινούνται σε συγκεκριμένη γεωπολιτική περιοχή μία πυρηνική επίθεση μπορεί να είχε επιζήμιες συνέπειες ακόμα και στο δικό τους τόπο. Επομένως, πιο πιθανό είναι αυτές οι ομάδες να χρησιμοποιήσουν την απειλή χρήσης πυρηνικών σε περιπτώσεις διαπραγματεύσεων των πολιτικών τους δικαιωμάτων⁶².

⁶¹ Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.18-19

⁶² Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.19-20

Είναι οι ομάδες εκείνες που η συμπεριφορά τους αφορά των αλλαγή πολιτικής σ' ένα συγκεκριμένο πεδίο δράσης. Για παράδειγμα, οι ακτιβιστές για την προστασία των ζώων, οι Υπέρμαχοι της Κατάργησης του Δικαιώματος της Άμβλωσης, Περιβαλλοντικές Ομάδες κτλ. Τέτοιες ομάδες, ακόμα και αν δεν έχουν στόχο το θάνατο χιλιάδων ατόμων ή τη μαζική καταστροφή εμπεριέχουν εξτρεμιστικές φατρίες οι οποίες μπορεί να κινηθούν πυρηνικά, όπως με τη χρήση της πυρηνικής απάτης, όπως ήταν ο άνθρακας σε κλινικές άμβλωσης. Ένας υπέρμαχος της κατάργησης των αμβλώσεων ο οποίος είναι και μέλος της Χριστιανικής Ταυτότητας είναι ένας πιθανός συνδυασμός που θα μπορούσε να επιφέρει μία πυρηνική τρομοκρατική δράση⁶³.

Επιχειρώντας να εμβαθύνουμε στη σκέψη της συγκεκριμένης κατηγορίας τρομοκρατών χρήσιμο θεωρείται να αναλύσουμε τα κίνητρα που τους ωθούν σε μία πυρηνική ενέργεια. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχουν δύο μεγάλες κατηγορίες μέσα στις οποίες υπάρχει ένα ευρύ φάσμα κινήτρων: Η Εγκόσμια και η Θεία. Η διαφορά έγκειται στο εάν κάποιος ενδιαφέρεται για το παρόν και το τώρα ή για το μέλλον και τη μετά θάνατον ζωή.

Τα εγκόσμια κίνητρα είναι χαρακτηριστικά των ομάδων που έχουν παγιωμένους πολιτικούς σκοπούς σε επίσης οριοθετημένα γεωγραφικά πλαίσια, στα οποία, είτε κατέχουν, είτε επιθυμούν να κατακτήσουν στο μέλλον⁶⁴. Τα πυρηνικά όπλα για αυτές τις ομάδες είναι νόμιμα και νομιμοποιημένα. Βρίσκονται μέσα στα οπλοστάσιά τους, είτε έτοιμα για πυροδότηση σε περιπτώσεις αποτροπής απειλής του status quo ή ως μέσο αντιποίνων. Τα πυρηνικά είναι πηγή γοήτρου. Είναι αντισταθμιστές. Το 1970 οι

⁶³ *ibid*, σελ.20

⁶⁴ Jenkins Brian Michael, *Will Terrorists Go Nuclear*, Prometheus Books, Νέα Υόρκη, 2008, σελ. 96

Παλαιστίνιοι έλεγαν πως εάν το Ισραήλ έχει ατομική βόμβα το ίδιο πρέπει να κάνουν και εκείνοι. Παρόμοιο επιχείρημα χρησιμοποιήθηκε υπέρ του πακιστανικού πυρηνικού προγράμματος. Εάν οι Χριστιανοί, οι Εβραίοι και οι Ινδοί έχουν πυρηνικά, το ίδιο πρέπει και οι Μουσουλμάνοι. Επίσης, τα πυρηνικά είναι ως εγγυητική διαφύλαξη της κρατικής κυριαρχίας. Κανένα κράτος που κατέχει πυρηνικά δεν μπορεί να σβηστεί από τον παγκόσμιο χάρτη. Συνολικά, οι εγκόσμιοι τρομοκράτες σκέφτονται όπως οι εθνικές κυβερνήσεις: η κατοχή είναι ωφέλιμη – η χρήση θεμιτό είναι να αποφεύγεται.

Στον αντίποδα, τα θεϊκά κίνητρα χαρακτηρίζουν ομάδες όπως Aum Shinrikyo. Είναι παρανοϊκοί λάτρεις του Θεού και φανατικοί της θρησκείας. Η ρητορική της Al Qaeda έχει εξελιχθεί από το γόητρο, την εξουσία και την αποτροπή που είναι εγκόσμια χαρακτηριστικά σε θετικά κίνητρα. Οι «Θεϊκοί» βλέπουν τα πυρηνικά όπλα ως όργανα μιας απόλυτης καταστροφής της εξουσίας, μιας θεϊκής εκδίκησης και τιμωρίας, ένα έναυσμα για τον Αρμαγεδδών, το ενδιάμεσο μεταξύ Θεού και Κακού, ένα τελικό ξεκαθάρισμα λογαριασμών, απαραίτητα για την ανανέωση. Για τους Θεϊκούς, η απόκτηση σημαίνει χρήση, όχι κατοχή. Το αντικείμενο είναι η μαζική δολοφονία⁶⁵.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αντίδρασης των «Θεϊκών» είναι η ρητορική ερώτηση του Osama bin Laden στον Khalid Sheikh Mohammed, αρχηγό του στρατηγικού σχεδιασμού της αμερικανικής επίθεσης «Γιατί Να Χρησιμοποιήσεις Τσεκούρι Όταν Μπορείς Να Χρησιμοποιήσεις Μπουλντόζα;». Όπως δήλωσε ο τελευταίος σε συνέντευξή του στο Al Jazeera τον Απρίλιο του 2002⁶⁶.

⁶⁵ Jenkins Brian Michael, *Will Terrorists Go Nuclear*, Prometheus Books, Νέα Υόρκη, 2008, σελ. 97

⁶⁶ Allison Graham, *Nuclear Terrorism: The Risks and Consequences of the Ultimate Disaster*, Constable, Λονδίνο, 2004, σελ.19

Επιπροσθέτως, αξίζει να αναφέρουμε και τα σημαντικότερα κίνητρα των πιο ισχυρών τρομοκρατικών οργανώσεων παγκοσμίως⁶⁷:

Τρομοκρατικές Οργανώσεις και Στόχοι

Hamas: Καταστροφή του Ισραήλ, εγκαθίδρυση Παλαιστινιακού Ισλαμικού Κράτους

Hezbollah (Κόμμα του Θεού): αρχικά είχε ως στόχο την εκδίωξη του Ισραήλ από το Λίβανο, στις μέρες μας επιθυμούν την καταστροφή του Ισραήλ και την εγκαθίδρυση Παλαιστινιακού Ισλαμικού Κράτους

Al Qaeda: εγκαθίδρυση ισλαμικών κρατών στη Μέση Ανατολή, την καταστροφή του Ισραήλ και τη μείωση της αμερικανικής επιρροής

Τέλος, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι κοινό χαρακτηριστικό είναι το μίσος για τις ΗΠΑ και, γενικώς, για το Δυτικό Κόσμο, όπως, επίσης, η ισχυρή οργανωτική τους δομή και η τεχνογνωσία. Ακόμα, η αμερικανική μονομέρεια αλλά και η συνεχής προβολή της αμερικανικής υπερδύναμης ενισχύουν το μίσος. Σημαντικό πάντως είναι η πρόληψη ώστε αυτές οι οργανώσεις να μην αποκτήσουν πυρηνικά.

⁶⁷ Andrew H. Kydd, Barbara F. Walter, *The Strategies of Terrorism*, International Security, vol. 31, nol.1, 2006, σελ. 54 - 55

3.4 ΜΕΘΟΔΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΠΥΡΗΝΙΚΟΥ

3.4.1 ΚΛΑΣΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ

Σημαντικό βήμα προκειμένου οι τρομοκράτες να οργανώσουν το πυρηνικό τους χτύπημα είναι αν εξοπλιστούν με τα απαραίτητα πυρηνικά μέσα. Σύμφωνα με τον Κ. Κολιόπουλο υπάρχουν οι κλασικές μέθοδοι και οι νέες. Πιο αναλυτικά:

3.4.1 ΚΛΑΣΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ

- ❖ Εμπλουτισμός του ουρανίου: το ουράνιο απαντάται στη φύση σε δύο ισότοπα, το U238, σε ποσοστό περίπου 99,3% και το U235, σε ποσοστό 0,7%. Προκειμένου, λοιπόν, να προβούμε στη διαδικασία εμπλουτισμού του ουρανίου χρειάζεται να αυξήσουμε το U235 ώστε να φτάσει το 90% και παραπάνω της συνολικής ποσότητας του ουρανίου
- ❖ Καθαρισμός του πλουτωνίου: το πλουτόνιο δεν μπορεί να βρεθεί στη φύση αλλά είναι κατάλοιπο της λειτουργίας των πυρηνικών αντιδραστήρων. Στη διαδικασία καθαρισμού του πλουτωνίου αφαιρούνται τα υπόλοιπα των πυρηνικών αντιδραστήρων μέχρι που καθαρίζεται το πλουτόνιο

3.4.2 ΝΕΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ

Αγορά ή / και Κλοπή: αυτός ο τρόπος απόκτησης έχει κυρίως εμφανιστεί μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ και, γενικότερα, το ενδεχόμενο αγοράς ή κλοπής *sui generis* πυρηνικών όπλων συνδέεται με τα πυρηνικά οπλοστάσια της Ρωσίας και του Πακιστάν

⁶⁸ Κολιόπουλος Κωνσταντίνος, *Η Στρατηγική Σκέψη Από Την Αρχαιότητα Έως Σήμερα*, Ποιότητα, Αθήνα, 2008, σελ.254-255

Αντιλαμβανόμαστε, επομένως, ότι κάθε τρομοκρατική οργάνωση μπορεί είτε να αγοράσει, να κλέψει, να κατασκευάσει ένα *sui generis* πυρηνικό όπλο είτε να αγοράσει, να κλέψει ή να δημιουργήσει το σχάσιμο υλικό που απαιτείται προκειμένου να υλοποιήσει μία πυρηνική μηχανή.

Παράλληλα, ύψιστης σημασίας είναι το γεγονός της ποσότητας του σχάσιμου υλικού. Βάσει μελετών των Carson Mark και Theodore Taylor, οι οποίοι είναι πρώην σχεδιαστές πυρηνικών όπλων στην Αμερική, αναφέρεται ότι το βασικό ποσοστό σχάσιμου υλικού προκειμένου να πυροδοτηθεί μία πυρηνική συσκευή είναι⁶⁹:

Ουράνιο-235	50 kg
Πλουτόνιο-239 (στο 94%)	10 kg
Αμερίσιο-241	100 kg

Όσον αφορά την αγορά ενός πυρηνικού όπλου είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι το να αγοράσεις πυρηνικό υλικό είναι εξαιρετικά δύσκολο, εφόσον, είναι δύσκολη η διακίνηση μεγάλων χρηματικών ποσών. Το 1993 η Al Qaeda πλήρωσε 1,5 εκ. δολ. για έναν κύλινδρο HEU, που την εποχή εκείνη ήταν η κατώτατη τιμή πώλησης του συγκεκριμένου υλικού, και που, τελικώς, αποδείχτηκε ψεύτικο. Αντιλαμβανόμαστε,

⁶⁹ Kevin O'Neill, *The Nuclear Terrorist Threat*, Institute for Science and International Security, 1997, σελ.4

λουπόν, τη δυσκολία προμήθειας πυρηνικού υλικού λόγω και των συχνών απατών στα παράνομα κυκλώματα εμπορίας αυτών⁷⁰.

Μολαταύτα, όταν μία τρομοκρατική οργάνωση αποκτήσει ένα πλήρες πυρηνικό όπλο, τότε, αυτό έχει αρκετά πλεονεκτήματα για εκείνη. Καταρχάς, μπορεί να χρησιμοποιηθεί όπως είναι, δηλαδή είναι έτοιμο για χρήση, παράλληλα, είναι πιο δυνατό και ισχυρό ώστε να πετύχει το στόχο των τρομοκρατών για μαζική καταστροφή και είναι και αρκετά εύκολα στη μεταφορά, εφόσον ζυγίζουν 114-135 κιλά.

Βεβαίως, ένας σημαντικός ανασταλτικός παράγοντας για τους τρομοκράτες είναι το σύστημα PAL. Το εν λόγω σύστημα είναι ένα σύστημα το οποίο προστατεύει τα περισσότερα πυρηνικά όπλα από μία μη εξουσιοδοτημένη χρήση απαιτώντας μυστικούς κωδικούς ασφαλείας για την ενεργοποίηση και χρήση τους.

Πιο αναλυτικά, αναφέρεται ως Permissive Action Links - το σύστημα PAL που είναι ένας μηχανισμός που εμποδίζει την εκτέλεση συγκεκριμένων διαταγών σε διάφορα ηλεκτρονικά συστήματα. Η ενεργοποίηση αυτών των συστημάτων μπορεί να επιτευχθεί μόνο μετά την επιτυχή πληκτρολόγηση προκαθορισμένων κωδικών ασφαλείας, οι οποίοι θα είναι γνωστοί μόνον σε συγκεκριμένους υψηλόβαθμους αξιωματούχους⁷¹.

Παράλληλα, ακόμα και στην περίπτωση της εκτυρσοκρότησης χρειάζονται πολλές αλλαγές στο τεχνικό επίπεδο (ρύθμιση επιτάχυνσης, υψομέτρου, ταχύτητας) εφόσον τα συγκεκριμένα όπλα είναι προσχεδιασμένα για συγκεκριμένα προγράμματα, επομένως, ακόμα και στο ενδεχόμενο μία τρομοκρατική οργάνωση να καταφέρει να

⁷⁰ Kevin O'Neill, *The Nuclear Terrorist Threat*, Institute for Science and International Security, 1997, σελ.29

⁷¹ Bruce Blair, Garry Brewer, *The Terrorist Threat to World Nuclear Programs*, *The Journal of Conflict Resolution*, vol.21, no.3, 1977, διαθέσιμο στο <http://www.jstor.org/stable/173808>, 20/07/09, 11.19, σελ. 393

αποκτήσει ένα πυρηνικό όπλο, ο χειρισμός του απαιτεί εξίσου σημαντική γνώση της πυρηνικής τεχνολογίας.

Επιπροσθέτως, όσον αφορά την κλοπή ενός πυρηνικού υλικού, θα μπορούσαμε να πούμε ότι αυτή είναι σχετικά εύκολη υπόθεση, καθώς, ειδικά το σχάσιμο υλικό είναι σε μεγέθη χειραποσκευής. Μάλιστα, το 1997 ο Στρατηγός Alexander Lebed αποκάλυψε ότι 84 πυρηνικές συσκευές ενός κιλοτόνου και μεγέθους χειραποσκευής λείπουν⁷².

Όπως αντιλαμβανόμαστε, η Ρωσική Κυβέρνηση αρνείται ότι υπήρχαν ποτέ τέτοια όπλα ή ότι έχουν καταστραφεί και εμμένει να ισχυρίζεται ότι όλα τα όπλα είναι ασφαλώς προστατευμένα και ότι η Ρωσία ποτέ δεν θα μπορούσε να χάσει πυρηνικά όπλα. Τελικώς, όμως, παρατηρείται ότι δεν μπορούμε να ξέρουμε με βεβαιότητα τί έχει χαθεί αλλά ούτε οι ίδιοι γνωρίζουν ακριβώς.

Σκοπός των τρομοκρατών είναι να αποκτήσουν ένα άθικτο πυρηνικό όπλο. Αν δεν τα καταφέρουν λόγω του υψηλού επιπέδου ασφαλείας μπορεί να αποσκοπήσουν στην απόκτηση του σχάσιμου υλικού είτε μέσω αγοράς, αντιπερισπασμού ή βίας ώστε να κατασκευάσουν, μία ακατέργαστη πυρηνική βόμβα, επισήμως γνωστή και ως “improvised nuclear device” (IND)⁷³.

Το μόνο που απαιτείται – όπως είχε επισημάνει και ο τέως Πρόεδρος Bush – είναι εμπλουτισμένο ουράνιο (HEU) στο μέγεθος μιας μπάλας του softball και το πυρηνικό

⁷² Allison Graham, *Nuclear Terrorism: The Risks and Consequences of the Ultimate Disaster*, Constable, Λονδίνο, 2004, σελ.43-46

⁷³ Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.106

όπλο δύναται να είναι έτοιμο σε λιγότερο από ένα χρόνο⁷⁴.. Η πυρηνική έκρηξη γεννάται όταν μία αλυσιδωτή αντίδραση του σχάσιμου υλικού (περίπου 100 pounds HEU ή πλουτωνίου) επιταχύνεται και εκπέμπει πυρηνική ενέργεια⁷⁵.

Μολαταύτα, υπάρχει το θεμελιώδες ερώτημα που αναζητά το γιατί χώρες σαν το Ιράκ, το Ιράν, τη Λιβύη δυσκολεύονται να κατασκευάσουν μία πυρηνική βόμβα, όταν πρόκειται για ένα όχι τόσο απαιτητικό εγχείρημα. Η απάντηση βρίσκεται στους στόχους. Τα κράτη και οι τρομοκράτες έχουν διαφορετικούς στόχους.

Για τους τρομοκράτες ένα χτύπημα το οποίο θα σκορπίσει τρόμο και θάνατο αρκεί. Τα κράτη, όμως, είναι διόλου φειδωλά και δεν επιθυμούν, απλώς, την κατασκευή ενός όπλου αλλά την παραγωγή μιας ολόκληρης μονάδας όπλων, όπως, επίσης, και τη δυνατότητα να παράγουν μόνα τους το σχάσιμο υλικό. Αντιλαμβανόμαστε, λοιπόν, πως για τα κράτη αυτή είναι μία εξαιρετικά απαιτητική διαδικασία τόσο οικονομικά όσο και τεχνολογικά.

Παράλληλα, σημαντικό είναι να επισημανθεί πως ένα σημαντικό βήμα πυρηνικής τρομοκρατικής επίθεσης είναι η δολιοφθορά, το sabotage σε έναν πυρηνικό αντιδραστήρα. Μία απειλή θα ήταν η αεροπειρατεία ενός επιβατικού αεροσκάφους και η πρόσκρουσή του πάνω στο πυρηνικό εργοστάσιο. Οι πυρηνοκίνητοι ηλεκτρικοί σταθμοί είναι σχεδιασμένοι να αντέχουν σεισμούς, τυφώνες και άλλες φυσικές καταστροφές αλλά κανείς από τους 103 δεν μπορεί να αντέξει το χτύπημα ενός

⁷⁴ Allison Graham, *Nuclear Terrorism: The Risks and Consequences of the Ultimate Disaster*, Constable, Λονδίνο, 2004, σελ.97-98

⁷⁵ Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.107

boeing 767. Επίσης, καλό είναι να αναφέρουμε πως 21 σταθμοί είναι μόλις 5 μίλια από αεροδρόμιο⁷⁶.

Στον αντίποδα, οι τρομοκράτες που έχουν αποκτήσει ένα πυρηνικό όπλο, είτε κλέβοντάς το, είτε παράγοντας το σχάσιμο υλικό είναι απίθανο να το χρησιμοποιήσουν μόνο και μόνο για εκβιασμό. Το πιο πιθανό είναι να το πυροδοτήσουν και, μάλιστα, στην ενδοχώρα προκειμένου να πετύχουν την απόλυτη καταστροφή. Ζητούμενο είναι, λοιπόν, και η μεταφορά του όπλου στο στόχο.

Δεδομένου του ότι καθημερινά 30.000 φορτηγά, 6.500 rail cars και 140 πλοία παραδίδουν περισσότερα από 50.000 containers με περισσότερα από 500.000 εμπορεύματα παγκοσμίως, είναι πολύ πιθανό το πυρηνικό όπλο να φτάσει ως εμπορική αποσκευή. Αν συνυπολογίσουμε και το ότι 21.000 pounds κοκαΐνης και μαριχουάνας εισάγονται λαθραία, δεν είναι καθόλου απίθανο ένα κουτί μιας μεταφορικής να εμπεριέχει κάτι τόσο θανάσιμο⁷⁷.

Οι τρομοκράτες, οι οποίοι δεν καταφέρνουν ή δεν επιθυμούν την αγορά ή την κλοπή ενός πυρηνικού όπλου ή του σχάσιμου υλικού, συνεχίζουν να επιθυμούν να διασκορπίσουν τον πυρηνικό τρόμο. Ένας, ακόμη, τρόπος είναι η χρησιμοποίηση μιας dirty bomb και, δυστυχώς, αυτός ο τρόπος επίθεσης έχει περισσότερο πιθανός δεδομένης της εύκολης πρόσβασης, αλλά και της επάρκειας σε ραδιολογικά υλικά και συμβατικά εκρηκτικά.

Οι τρομοκρατικές επιθέσεις χρησιμοποιώντας την εκπομπή ραδιενέργειας δύνανται να επιφέρουν ισοβαρείς και επιζήμιες συνέπειες. Γενικότερα, ο φόβος της ραδιενέργειας και ο ενδεχόμενος κίνδυνος εμφάνισης καρκίνου κάνει τους

⁷⁶ Allison Graham, Nuclear Terrorism: The Risks and Consequences of the Ultimate Disaster, Constable, Λονδίνο, 2004, σελ.55

⁷⁷ ibid, σελ.106-107

ανθρώπους να αναζητούν τρόπο διαφυγής όσο πιο γρήγορα γίνεται. Μάλιστα, έχει εκτιμηθεί πως οι άμεσοι θάνατοι από τα τροχαία ατυχήματα των ατόμων που θα προσπαθούν να ξεφύγουν από την ενδεχόμενη έκθεσή τους στη ραδιενέργεια θα είναι περισσότεροι από τους θανάτους που θα επιφέρει η ίδια η ραδιενέργεια.

Οι συνέπειες μιας ραδιολογικής έκρηξης είναι περισσότερο δύσκολο να προβλεφθούν από εκείνες μιας πυρηνικής έκρηξης. Οι περιβαλλοντικές συνθήκες, όπως η θερμοκρασία, η ώρα της μέρας, η υγρασία του κλίματος και ο άνεμος επηρεάζουν τις συνέπειες στη συγκεκριμένη περιοχή. Ο τύπος του υλικού και η μέθοδος αυτής της διασποράς επηρεάζουν, επίσης, και το μέγεθος της μολυσμένης περιοχής και το επίπεδο της διασποράς της ραδιενέργειας⁷⁸. Βεβαίως, η πιο καθαρή μορφή εκφοβισμού είναι η πυροδότηση ενός όπλου με στόχο την ανθρώπινη ζωή. Η περίπτωση της Χιροσίμα είναι ένα ξεκάθαρο παράδειγμα αυτού του τύπου εκφοβισμού⁷⁹.

Επομένως, καταλήγουμε στο ότι οι τρομοκράτες που απλώς επιθυμούν να σκορπίσουν τον τρόμο θα επιλέγουν την ρίψη μιας ραδιολογικής βόμβας στο κέντρο μιας περιοχής ή τη δολιοφθορά σε έναν πυρηνικό αντιδραστήρα. Μολαταύτα, αυτοί που επιθυμούν να σκορπίσουν το θάνατο και να δημιουργήσουν μία άνευ όρων προηγούμενου καταστροφή θα επιλέξουν πυρηνικά όπλα και, δυστυχώς, σε πολλά μέρη μπορούν να βρουν διαθέσιμα και μη προστατευμένα πυρηνικά.

⁷⁸ Kevin O'Neill, *The Nuclear Terrorist Threat*, Institute for Science and International Security, 1997, σελ. 8

⁷⁹ Schelling Thomas, *Thinking About Nuclear Terrorism*, International Security, vol.6, no.4, The MIT Press, 1982, διαθέσιμο στο <http://www.jstor.org/stable/2538678>, σελ. 70

Είναι εύκολο να διαπιστώσουμε ότι αν έχουμε ένα τρομοκρατικό χτύπημα το πρώτο και προφανές ερώτημα θα είναι ποιός το έκανε, αλλά, η δεύτερη ερώτηση θα είναι από πού πήραν τη βόμβα και τί άλλο μπορεί να έχουν στη διάθεσή τους. Σήμερα υπάρχουν πάνω από 200 διευθύνσεις ανά τον κόσμο όπου κάποιος τρομοκράτης μπορεί να αποκτήσει είτε το σχάσιμο υλικό, είτε ένα πυρηνικό όπλο.

Τα πυρηνικά οπλοστάσια των εννέα κρατών που γνωρίζουμε ή που πιστεύεται ότι κατέχουν πυρηνικά όπλα (Κίνα, Γαλλία, Ινδία, Ισραήλ, Β. Κορέα, Πακιστάν, Ρωσία, Μ. Βρετανία και ΗΠΑ) έχουν περισσότερα από 30.000 όπλα. Αυτό το σύνολο περιλαμβάνει περισσότερα από 10.000 όπλα τα οποία είναι σε εφεδρεία ή προς απόσυρση αλλά δεν έχουν διαλυθεί ακόμα⁸⁰.

Παρόλα αυτά, μία από τις πρώτες πιθανές διευθύνσεις που θα αναζητούσαμε θα ήταν αυτή της Ρωσίας και αυτό διότι διαθέτει τα περισσότερα όπλα και υλικά από κάθε άλλη χώρα και διότι αρκετά από αυτά είναι προσβάσιμα για κλοπή⁸¹. Από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου 22.000 τακτικά πυρηνικά όπλα παρέμειναν στα 14 από τα 15 νέο-συσταθέντα κράτη της πρώην ΕΣΣΔ.

Για αυτό το λόγο, ο George Bush ο πρεσβύτερος, αναγνωρίζοντας, δηλαδή, τον κίνδυνο της ελλιπούς προστασίας των πυρηνικών στη σοβιετική περιφέρεια ανακοίνωσε την απόσυρση όλων των τακτικών πυρηνικών όπλων ανά τον κόσμο και ζήτησε να γίνει το ίδιο από τη ρωσική πλευρά, τον τότε Πρόεδρο Michail Gorbachev, όπερ και εγένετο.

⁸⁰ Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.47

⁸¹ Allison Graham, *Nuclear Terrorism: The Risks and Consequences of the Ultimate Disaster*, Constable, Λονδίνο, 2004, σελ.68

Μάλιστα, με τη βοήθεια της Πράξης του 1991 για τη Μείωση της Σοβιετικής Πυρηνικής Απειλής (Nunn-Lugar Soviet Nuclear Threat Reduction Act) οι ΗΠΑ παρείχαν οικονομική βοήθεια και εξοπλισμό προκειμένου να μεταφερθούν τα πυρηνικά σε ασφαλές και προστατευμένο μέρος της ενδοχώρας.

Επιπροσθέτως, σημαντικό είναι να αναφερθεί πως οι τρομοκράτες θα βρουν πιο εύκολα προσβάσιμη την κλοπή του σχάσιμου υλικού, καθώς, είναι μικρότερο, ελαφρύτερο και λιγότερο προστατευμένο⁸². Όσον αφορά, λοιπόν, τα πιθανά μέρη ανεύρεσης HEU και Πλουτωνίου⁸³ χαρακτηριστικά αναφέρουμε:

- ❖ Ρωσία: εκατοντάδες τόνοι αυτών των υλικών χρησιμοποιούνται, επεξεργάζονται και αποθηκεύονται κατά δεκάδες στο Ρωσικό Ομοσπονδιακό Οργανισμό για την Ατομική Ενέργεια (Πρώην Υπουργείο Ατομικής Ενέργειας) και στο Υπουργείο Άμυνας κάτω από ελλιπείς συνθήκες προστασίας και ασφάλειας. Όμως, η Ρωσία είναι σύμμαχος, όχι εχθρός, σύμφωνα με τον Bush. Άρα, ο φόβος έγκειται στην ελλιπή φύλαξη των εγκαταστάσεων των πυρηνικών. Για παράδειγμα, αν οι Σοβιετικοί έχουν 25.000-30.000 πυρηνικά, ακόμα και εάν κάνουν το καλύτερο που μπορούν για την ασφάλεια αυτών με ποσοστό επιτυχίας 99%, ακόμα και τότε θα υπάρχουν 250 όπλα τα οποία θα παραμένουν εκτός ελέγχου⁸⁴.

- ❖ Πακιστάν: η πολιτική αστάθεια και οι συνεχείς ανακατατάξεις στην εξουσία του πυρηνικού σχεδιασμού δύνανται να καταλήξουν στην παράδοση του σχάσιμου υλικού σε χέρια τρομοκρατών. Δηλαδή, τα πακιστανικά πυρηνικά και η τρέχουσα κυβέρνηση

⁸² Allison Graham, *Nuclear Terrorism: The Risks and Consequences of the Ultimate Disaster*, Constable, Λονδίνο, 2004, σελ.71

⁸³ Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.110

⁸⁴ Allison Graham, *Nuclear Terrorism: The Risks and Consequences of the Ultimate Disaster*, Constable, Λονδίνο, 2004, σελ.61

δεν μπορούν να απειλήσουν άμεσα, όμως, το πακιστανικό στρατιωτικό καθεστώς το οποίο είναι φιλικό προς το ριζοσπαστικό Ισλάμ είναι πιθανό να προσφέρει υλικό ή βοήθεια σε τρομοκρατικές οργανώσεις ή, ακόμα χειρότερα, η πολιτική αστάθεια στο Πακιστάν μπορεί να φέρει στην εξουσία τους ριζοσπαστικούς Ισλαμιστές και φέρει τους τρομοκράτες ακόμα πιο κοντά στα πυρηνικά⁸⁵.

Το τεστ αλήθειας και η μνήμη του Mahmood φανέρωσαν πως είχε ερωτηθεί επανειλημμένως από τον Laden για τα πυρηνικά όπλα. Σύμφωνα με τη συνομιλία η Al Qaeda είχε ήδη αποκτήσει πυρηνικό υλικό για τη χρησιμοποίησή του σε μία dirty bomb, καθώς, αυτό καθεαυτό το υλικό δεν μπορούσε να παράξει μία πυρηνική έκρηξη. Για αυτό του ζητήθηκε βοήθεια από ειδικούς κατασκευής πυρηνικών όπλων.

- ❖ Ιράν: η απόκτηση πυρηνικών όπλων και όπλων ουρανίου από την Ιρανική κυβέρνηση είναι επίσης εξόχως σημαντική, εξαιτίας των δεσμών της κυβέρνησης με τις τρομοκρατικές οργανώσεις.
- ❖ Β. Κορέα: διαθέτει ένα πυρηνικό οπλοστάσιο άριστα επαρκές για να επιτεθεί. Αυτό που φοβίζει περισσότερο την παγκόσμια κοινότητα είναι μία πιθανή πώληση κάποιων όπλων σε χώρες σπόνσορες της τρομοκρατίας ή σε τρομοκράτες.

⁸⁵ Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.143

3.6 ΠΟΣΟ ΚΟΝΤΑ ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΞ ΜΙΑΣ ΠΥΡΗΝΙΚΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΕΡΩΤΗΣΙΑΣ

Πριν την 11^η Σεπτεμβρίου ο φόβος των ΗΠΑ ήταν μήπως το πυρηνικό υλικό φτάσει στα χέρια κρατών όπως το Ιράκ, το Ιράν, η Νότια Κορέα ή η Λιβύη, χώρες που θέλουν είτε να αναπτύξουν είτε να επεκτείνουν το πυρηνικό τους οπλοστάσιο. Μετά την 11/09 η πιθανότητα τρομοκρατικών οργανώσεων να επιθυμούν την απόκτηση πυρηνικού υλικού και όπλων έχει αυξηθεί κατακόρυφα⁸⁶.

Όπως αναφέραμε και προηγουμένως μία από τις ισχυρότερες τρομοκρατικές οργανώσεις, η οποία έχει την οικονομική και την οργανωτική δυνατότητα να πραγματοποιήσει ένα τρομοκρατικό χτύπημα είναι η Al Qaeda. Είναι μία οργάνωση με πάνω από 200 εκατομμύρια δολάρια ετήσιο προϋπολογισμό τη δεκαετία του 1990, κάτι που τους έδωσε τη δυνατότητα να δημιουργήσουν κρυψώνες, μπουντρούμια και κελιά σε 60 χώρες, αλλά, και να συνάψουν σχέσεις με άλλες τρομοκρατικές οργανώσεις από την Τσετσενία μέχρι και την Ινδονησία, από την Σαουδική Αραβία στη Γερμανία, όπως, επίσης, και στην ίδια την Αμερική.

Ακόμα και πριν από την 11^η Σεπτεμβρίου η Al Qaeda είχε οργανωτική ικανότητα, ευέλικτο σχεδιασμό, συντονισμό, ορθή επιχειρησιακή στρατηγική. Παράλληλα, η επίθεση στους Δίδυμους Πύργους έδειξε υπομονή, στοχαστικότητα και επιδεξιότητα. Άλλωστε, ποιοί άλλοι θα έβρισκαν 4 πτήσεις οι οποίες απογειώθηκαν στην ώρα τους;

Το επιχείρημα αυτό ενισχύεται τον Δεκέμβριο του 2001 από την εφημερίδα Wall Street Journal η οποία αγόρασε τον υπολογιστή που χρησιμοποιούσε η Al Qaeda. Μέσα στις αποκρυπτογραφήσεις βρήκαν ένα μυστικό σχέδιο με το όνομα «Al Zabadi» («ξινισμένο γάλα») το οποίο σχέδιο έψαχνε τρόπους απόκτησης χημικών και

⁸⁶ Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.7-8

βιολογικών όπλων και είχε φτάσει μέχρι το σημείο των ερευνητικών δοκιμών νευροπαραλυτικού αερίου (nerve gas) σε σκύλους και κουνελάκια⁸⁷.

Επιπροσθέτως, το CNN αποκάλυψε μία 25σέλιδη έκθεση με τον τίτλο ‘Superbomb’ στην Καμπούλ, στο σπίτι του Abu Khabab, ενός ανώτερου αξιωματικού της Al Qaeda. Η εν λόγω έκθεση είχε πληροφορίες για διαφόρους τύπους πυρηνικών όπλων, το φαινόμενο της πυρηνικής σχάσης και τη διαδικασία των πυρηνικών εκρήξεων.

Γίνεται, επομένως, κοινός τόπος ότι η Al Qaeda επέτεινε τις προσπάθειές της προκειμένου να πραγματοποιήσει το συνεχή στόχο της για απόκτηση πυρηνικών όπλων και, μάλιστα, πολύ πιθανόν να το είχε πετύχει αν είχε παραμείνει η πρώτη δύναμη στο Αφγανιστάν, και υπάρχει ομοφωνία στο ότι η Al Qaeda, ακόμα και να μην έχει ήδη αποκτήσει πυρηνικά όπλα, έχει πειραματιστεί με χημικά (nerve gas), βιολογικά (άνθρακας) και dirty bombs⁸⁸.

Συμπερασματικά, λοιπόν, καταλήγουμε στο ότι μία τρομοκρατική οργάνωση χρειάζεται να κινηθεί με ένα σχέδιο 6 βημάτων προκειμένου να εκπληρώσει το σκοπό της. Θετική ενίσχυση λαμβάνει από τα αφύλακτα πυρηνικά, είτε μιλάμε για sui generis όπλα είτε για το σχάσιμο υλικό, τα οποία υπάρχουν, κυρίως, ως απόρροια της διάσπασης της Σοβιετικής Ένωσης σε πολλά σημεία της Ευρώπης, αλλά και στις καλές σχέσεις με τους παραγωγούς της πυρηνικής τεχνολογίας, οι οποίοι σε καιρό κρίσης είναι οι εν δυνάμει προμηθευτές τους.

Συνεπώς, θεμιτή νοείται η άμεση επίλυση αυτών των ζητημάτων ασφαλείας και επαρκούς φύλαξης των πυρηνικών. Τέλος, κρίνεται απαραίτητο να υπογραμμιστεί

⁸⁷ Allison Graham, Nuclear Terrorism: The Risks and Consequences of the Ultimate Disaster, Constable, Λονδίνο, 2004, σελ.26

⁸⁸ ibid, σελ.28-29

πως για να ικανοποιηθούν οι πυρηνικοί τρομοκράτες τον στόχο τους χρειάζεται η εκπόνηση και των έξι βασικών βημάτων που έχουμε προαναφέρει.

Στον αντίποδα, προκειμένου οι εθνικές κυβερνήσεις να ικανοποιήσουν τον στόχο της άμυνάς τους είναι απαραίτητη η διασφάλιση ενός μοναδικού βήματος, αυτού της μη παροχής πυρηνικού υλικού σε τρομοκρατικά χέρια, κοινώς, είναι απαραίτητο να διασφαλιστεί κάθε πυρηνική πηγή, είτε αυτή είναι χειροπιαστή (όπλο ή σχάσιμο υλικό) ή θεωρητική (τεχνογνωσία, μελέτες, πυρηνική εμπειρία) ώστε οι τρομοκράτες να μην έχουν τα μέσα για μια τέτοια καταστροφική ενέργεια.

4. ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΜΕΤΑ ΤΟ 2001

4.1. Η ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΔΙΑΣΠΟΡΑ

4.1.1. Ζήτημα διασποράς πυρηνικών όπλων

Το ζήτημα της διασποράς των πυρηνικών όπλων είναι ένα ζήτημα το οποίο τέθηκε πολύ πριν την 11η Σεπτεμβρίου του 2001. Από την εμφάνιση των πυρηνικών όπλων κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου πολλές χώρες προσπάθησαν να αποκτήσουν το υπέρτατο καταστροφικό όπλο.

Τα πυρηνικά όπλα είναι επαναστατικά υπό καθαρά στρατιωτική έννοια, απλώς γιατί μπορούν να προκαλέσουν άνευ προηγουμένου επίπεδα καταστροφής σε σύντομο χρονικό διάστημα. Αυτό είναι κάτι για το οποίο συμφωνούν όλοι. Παρόλα αυτά, μικρή συμφωνία υπάρχει ως προς το πώς τα πυρηνικά επηρεάζουν τις πολιτικές σχέσεις μεταξύ των χωρών και ειδικότερα την ισορροπία ισχύος.

Ορισμένοι υποστηρίζουν πως τα πυρηνικά όπλα εξαλείφουν τον ανταγωνισμό ασφαλείας μεταξύ των κρατών, καθώς τα κράτη που είναι εξοπλισμένα με πυρηνικά όπλα δεν θα τολμήσουν να επιτεθούν το ένα στο άλλο υπό τον φόβο της εξολόθρευσης. Όμως κάποιοι άλλοι διατυπώνουν το αντίθετο επιχείρημα: επειδή τα πυρηνικά όπλα είναι τρομερά καταστροφικά, κανένας ορθολογικός ηγέτης δεν θα τα χρησιμοποιούσε ποτέ, ακόμα και σε κατάσταση αυτοάμυνας. Έτσι, τα πυρηνικά όπλα δεν μειώνουν με κανένα σημαντικό τρόπο τον ανταγωνισμό ασφαλείας και η ισορροπία της συμβατικής στρατιωτικής ισχύος εξακολουθεί να έχει μεγάλη σημασία.

Ως εκ τούτου, έχει προκύψει ένας μεγάλος διάλογος και μία επιστημονική αντιπαράθεση για το εάν η διασπορά των πυρηνικών όπλων θα ωφελήσει την ασφάλεια ή θα οδηγήσει σε ένα πυρηνικό ολοκαύτωμα και στο τέλος του πολιτισμού όπως τον γνωρίζουμε μέχρι σήμερα. Ο κύριος εκφραστής και υπέρμαχος της πρώτης άποψης είναι ο Kenneth Waltz, ενώ ο υποστηρικτής της δεύτερης ο Scot Sagan. Οι απόψεις και των δύο θα παρατεθούν έτσι ώστε να βγουν τα απαραίτητα συμπεράσματα σχετικά με τον κίνδυνο της πυρηνικής διασποράς.

Τα πυρηνικά όπλα εμφανίστηκαν το 1945. Από τότε ο κόσμος έχει περάσει τα περισσότερα χρόνια ειρήνης στη μοντέρνα ιστορία, εάν η ειρήνη μπορεί να καθοριστεί ως η απουσία ενός γενικού πολέμου μεταξύ των περισσότερων και ισχυρότερων κρατών του πλανήτη. Ένας γενικευμένος πόλεμος αποφεύχθηκε σε μία χρονική περίοδο ραγδαίων και επαναστατικών αλλαγών, όπως, η άρση του αποικιακού καθεστώτος, η ραγδαία οικονομική ανάπτυξη ορισμένων κρατών, η εμφάνιση του Ψυχρού Πολέμου και ο διαμελισμός του κόσμου σε στρατόπεδα και σφαίρες επιρροής, το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, η μετάβαση από τη διπολικότητα στη μονοπολικότητα και η ραγδαία τεχνολογική ανάπτυξη συμπεριλαμβανομένου και των οπλικών συστημάτων.

Τα κράτη συνυπάρχουν στο διεθνές σύστημα το οποίο χαρακτηρίζεται από αναρχία. Η αυτοβοήθεια είναι η μόνη βασική αρχή στο καθεστώς αναρχίας και ο πιο σημαντικός παράγοντας για να εξασφαλίσουν τα κράτη την ασφάλειά τους. Θέτοντας, λοιπόν, το ζήτημα της ειρήνης θα πρέπει πρώτα να οριοθετήσουμε τι ωθεί τα κράτη να προχωρήσουν σε πόλεμο και τι να επιδιώξουν την ειρήνη. Οι πιθανότητες της ειρήνης αυξάνονται εάν τα κράτη μπορούν να διαφυλάξουν τα ζωτικά τους συμφέροντα χωρίς τη χρήση βίας. Η πιθανότητα του πολέμου μειώνεται όταν το πιθανό κόστος του πολέμου αυξάνεται σε σχέση με τα πιθανά οφέλη. Το πώς επηρεάζουν τα πυρηνικά όπλα τις πιθανότητες για ειρήνη ή πόλεμο φαίνεται εάν εξεταστεί το ζήτημα της αποτροπής και της άμυνας⁸⁹.

⁸⁹ Sagan D. Scott and Waltz N. Kenneth, *The Spread of Nuclear Weapons: A Debate Renewed*, 2nd edition, W.W. Norton & Co, New York, 2003, σελ. 44

Ένας τρόπος για να αποκρουστεί μία επίθεση είναι η δημιουργία αμυντικών οχυρώσεων και δυνάμεων τόσο ισχυρών που κανείς δεν θα τολμήσει να επιτεθεί. Ένας άλλος τρόπος είναι η δημιουργία δυνάμεων ανταπόδοσης οι οποίες να έχουν τη δυνατότητα να καταφέρουν ένα χτύπημα μεγάλης ισχύος σε αυτόν που σκοπεύει να επιτεθεί.

Η αποτροπή έχει την έννοια του εμποδίζω κάποιον από το να κάνει κάτι φοβίζοντάς τον. Σε αντίθεση με την παρεμπόδιση ενός κράτους λόγω της δυσκολίας, η αποτροπή επιτυγχάνεται με τον κίνδυνο της ανταπόδοσης της επίθεσης με μία πιο ισχυρή από την πρώτη. Η αποτροπή δεν πραγματοποιείται μέσω της ικανότητας άμυνας αλλά μέσω της ικανότητας της τιμωρίας. Οι καθαρά αποτρεπτικές δυνάμεις δεν παρέχουν καθόλου αμυντικές υπηρεσίες.

Το μήνυμα αυτής της στρατηγικής είναι πως «αν και δεν μπορώ να αμυνθώ, εάν μου επιτεθείς θα ανταποδώσω με ένα τόσο ισχυρό χτύπημα που οι απώλειες θα ξεπερνούν τα πιθανά οφέλη. Τα πυρηνικά όπλα εξυπηρετούν κυρίως αυτή τη στρατηγική. Για να αξιολογήσουμε το αν τα πυρηνικά όπλα αυξάνουν ή μειώνουν τις πιθανότητες της ειρήνης, θα πρέπει να εξετάσουμε εάν τα πυρηνικά όπλα επιτρέπουν και ενθαρρύνουν τα κράτη να αναπτύσσουν δυνάμεις και να σχεδιάζουν επιθέσεις σε σχέση με το κόστος.

Εάν τα πυρηνικά όπλα κάνουν μια πιθανή επίθεση πιο αποτελεσματική και την αποτροπή λιγότερο, τότε αποτελούν κίνδυνο για την παγκόσμια ειρήνη. Μολαταύτα, αν με τα πυρηνικά όπλα η αποτροπή και η άμυνα γίνονται πιο εύκολα τότε η εξάπλωση των πυρηνικών αποτελεί ένα από τους λόγους σταθερότητας και ειρήνης στον πλανήτη.

Τα κράτη, όντας ορθολογικοί δρώντες, δεν είναι διατεθειμένα να παίρνουν μεγάλα ρίσκα για μικρά πιθανά κέρδη. Σε ένα πόλεμο μεταξύ πυρηνικών κρατών η σύγκρουση μπορεί να κλιμακωθεί όταν ο χαμένος χρησιμοποιεί μεγαλύτερα και περισσότερα όπλα. Αυτό κάνει την πιθανότητα καταστροφής και των δύο πλευρών μεγαλύτερη. Έτσι είναι πιο πιθανή η αποκλιμάκωση παρά η κλιμάκωση. Μπορεί ο πόλεμος παραμένει πιθανός αλλά η νίκη στον πόλεμο αυτόματα μετατρέπεται σε κάτι πολύ επικίνδυνο για να επιδιωχθεί.

Εάν τα κράτη μπορούν να αποκομίσουν μικρά κέρδη, καθώς τα μεγαλύτερα εμπεριέχουν τον κίνδυνο του αφανισμού, έχουν πολύ μικρό κίνητρο για να πολεμήσουν. Επίσης, τα κράτη δρουν με πολύ λιγότερη προσοχή όταν οι πιθανές απώλειες ενός πολέμου είναι μικρές και αντίστοιχα με πολύ μεγαλύτερη όταν οι απώλειες είναι μεγάλες.

Αντίθετα, η ύπαρξη των πυρηνικών όπλων κάνει τα κράτη να είναι πάρα πολύ επιφυλακτικά. Παράδειγμα αποτελεί η συμπεριφορά των Kennedy και Khrushchev στην κρίση της Κούβας. Για ποιο λόγο να πολεμήσουν όταν υπήρχε ο κίνδυνος να τα χάσουν όλα; Εκτός αυτού, από το τέλος του 19ου αιώνα η ταχύτατη τεχνολογική εξέλιξη αύξησε τη δυσκολία του υπολογισμού της σχετικής ισχύος των κρατών, άρα και την πρόβλεψη του αποτελέσματος μιας πιθανής εμπόλεμης σύρραξης⁹⁰. Από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά αυτή η εξέλιξη έγινε ακόμα ταχύτερη. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τους λάθος υπολογισμούς μεταξύ κερδών και απωλειών σε μία ενδεχόμενη εκστρατεία, κάτι που αυξάνει την πιθανότητα ενός πολέμου. Ο λάθος υπολογισμός προκαλεί πόλεμο. Η μία πλευρά αναμένει τη νίκη με ένα προσιτό

⁹⁰ Sagan D. Scott and Waltz N. Kenneth, *The Spread of Nuclear Weapons: A Debate Renewed*, 2nd edition, W.W. Norton&Co, New York,

τίμημα ενώ η άλλη ελπίζει στην αποφυγή της ήττας. Εδώ οι διαφορές μεταξύ συμβατικών δυνάμεων και πυρηνικών όπλων είναι θεμελιώδεις.

Τα κράτη συμμετέχουν σε πολέμους όταν οι επιπτώσεις μίας πιθανής ήττας είναι μακρινές και αναμένεται να προκαλέσουν περιορισμένη ζημία. Σε ένα συμβατικό πόλεμο γεγονότα και λεπτομέρειες μπορούν να αλλάξουν την εξέλιξή του. Η ιστορία έχει αποδείξει πως η πρόβλεψη των αποτελεσμάτων ενός συμβατικού πολέμου είναι πολύ δύσκολη. Αντίθετα οι υπολογισμοί σε έναν πυρηνικό πόλεμο γίνονται διαφορετικά.

Εάν κράτη οπλισμένα με πυρηνικά προχωρήσουν σε έναν πυρηνικό πόλεμο, γνωρίζουν πως οι επιπτώσεις και σε πιθανή νίκη αλλά και σε πιθανή ήττα θα είναι ανυπολόγιστες. Μπορεί, βέβαια, και να μην είναι αλλά αυτή η αβεβαιότητα είναι που παρακινεί την μη χρησιμοποίηση των πυρηνικών. Σε ένα συμβατικό πόλεμο τα κράτη δεν είναι σίγουρα για το εάν θα κερδίσουν ή θα χάσουν. Σε ένα πυρηνικό πόλεμο τα κράτη δεν είναι σίγουρα για το εάν θα επιβιώσουν ή θα καταστραφούν. Εάν χρησιμοποιηθούν πυρηνικά όπλα το αποτέλεσμα θα είναι ένα, η ολική καταστροφή.

Αυτή η πρόβλεψη μπορεί να γίνει εύκολα, καθώς, δεν απαιτούνται υπολογισμοί για τον αριθμό των δυνάμεων του αντιπάλου. Αρκεί να γνωρίζει κανείς πως ο αντίπαλος διαθέτει πυρηνικά όπλα. Τα ερωτήματα λοιπόν που τίθενται σε ένα πυρηνικό πόλεμο σε σχέση με τη ζημία είναι πόσες πόλεις είμαστε διατεθειμένοι να χάσουμε. Όταν λοιπόν τα κεντρικά ερωτήματα είναι αυτά, τα κράτη σταματούν να αναλογίζονται το εάν θα πάρουν ρίσκα και αρχίζουν να σκέφτονται το πώς θα αποφύγουν τη σύγκρουση.

Το κύριο ερώτημα που μας απασχολεί είναι τι αποτέλεσμα θα έχει μία πιθανή εξάπλωση των πυρηνικών στον πλανήτη. Ένα ζήτημα που προκύπτει είναι να αποκτήσουν πυρηνικά δύο χώρες οι οποίες διακατέχονται από μεγάλη εχθρότητα και ταυτόχρονα συνορεύουν μεταξύ τους.

Κάποιοι εκφράζουν τον προβληματισμό πως σε τέτοιου είδους περιπτώσεις τα κράτη δεν θα μπορέσουν να συγκρατηθούν και τελικά θα επιτεθεί το ένα στο άλλο με πυρηνικά. Όμως, αντίστοιχα περιστατικά στο παρελθόν δεν είχαν τέτοια κατάληξη. Η έχθρα μεταξύ κρατών μετατρέπει τις αποφάσεις ακόμη πιο δύσκολες γιατί τίθεται και ο παράγοντας του γοήτρου. Μία μικρή ήττα από τον μεγαλύτερο εχθρό ίσως επιφέρει καταστρεπτικότερες συνέπειες από μία μεγάλη ήττα από ένα άλλο μη εχθρικό κράτος.

Ένα άλλο ζήτημα είναι το ενδεχόμενο να αποκτήσουν πυρηνικά όπλα κράτη των οποίων οι κυβερνήσεις είναι ολοκληρωτικά καθεστώτα ή φανατικοί εξτρεμιστές. Επίσης, πολλοί δυτικοί επιστήμονες αναπαράγουν το φόβο της απόκτησης πυρηνικών όπλων από χώρες του λεγόμενου Τρίτου Κόσμου.

Επιπροσθέτως, ένα ακόμη ζήτημα είναι το ενδεχόμενο να πέσουν τα πυρηνικά όπλα μιας χώρας στα χέρια στρατιωτικών ή παραστρατιωτικών οργανώσεων και έτσι αυτόματα η απειλή μιας πυρηνικής επίθεσης ή ενός πυρηνικού πολέμου αυξάνεται. Παρόλα αυτά και αυτό το ερώτημα έχει την απάντησή του από το παρελθόν. Στη Σοβιετική Ένωση, τα πυρηνικά όπλα ουδέποτε ήταν στον έλεγχο της πολιτικής ηγεσίας, καθώς η διάρθρωση και η δομή του σοβιετικού καθεστώτος ήταν τέτοια που η ηγεσία του τόπου ήταν η στρατιωτική.

Σίγουρα το να είναι τα πυρηνικά όπλα στα χέρια της πολιτικής ηγεσίας είναι προτιμότερο. Όμως, το αντίθετο δεν σημαίνει ότι αυξάνεται η πιθανότητα του πολέμου. Το σημαντικότερο δεν είναι σε ποιανού τον έλεγχο είναι τα πυρηνικά όπλα μιας χώρας αλλά ποιός λαμβάνει τις αποφάσεις για τη χρησιμοποίησή τους ή μη.

Σε πολλές περιπτώσεις οι στρατιωτικοί μπορεί να είναι πιο επιφυλακτικοί στη χρησιμοποίηση πυρηνικών από ότι οι πολιτικοί. Στους στρατηγούς και στους ναυάρχους δεν αρέσουν τα καθεστώτα αβεβαιότητας. Επίσης, δεν θέλουν να πολεμούν σε καταστάσεις άγνωστες προς αυτούς. Και η επιθετική χρήση πυρηνικών όπλων είναι μία άγνωστη και αβέβαιη κατάσταση. Κανείς δεν γνωρίζει πως είναι ένα πυρηνικό πεδίο μάχης και κανείς δεν γνωρίζει τι θα γίνει μετά από το χτύπημα της πρώτης πόλης⁹¹.

Η αβεβαιότητα για την κατάσταση που θα επιφέρει ένας πυρηνικός πόλεμος σε συνδυασμό με τη βεβαιότητα πως η καταστροφή θα είναι ολική και άμεση, καθιστά απαγορευτική την απόφαση ενός πρώτου πυρηνικού χτυπήματος. Το επιχείρημα αυτό απαντά και στην περίπτωση που ένα πυρηνικό κράτος επιτεθεί σε ένα μη πυρηνικό κράτος.

Μάλιστα, εδώ πολλοί φωτογραφίζουν τη Βόρεια και τη Νότια Κορέα και το Ιράν. Δεν είναι, όμως, πιθανό η Νότια Κορέα, εάν αποκτούσε πυρηνικά να επιτίθονταν στη Βόρεια, γνωρίζοντας πως η Κίνα και η Σοβιετική Ένωση θα την αφάνιζαν. Ή αντίστοιχα η Βόρεια Κορέα να επιτίθονταν στη Νότια γνωρίζοντας πως οι Η.Π.Α. θα αντιδρούσαν αμέσως;

Ένα κράτος που θα πραγματοποιήσει εκτόξευση πυρηνικών πυραύλων έχει το φόβο της σίγουρης ανταπόδοσης από κάποιο άλλο κράτος. Ο επιτιθέμενος δεν μπορεί να

⁹¹ Sagan D. Scott and Waltz N. Kenneth, *The Spread of Nuclear Weapons: A Debate Renewed*, 2nd edition, W.W. Norton & Co, New York,

είναι πότε σίγουρος για τις αντιδράσεις των άλλων κρατών του κόσμου και μεμονωμένα αλλά και για το σύνολο της διεθνούς κοινότητας.

Επειδή, λοιπόν, η χρήση των πυρηνικών όπλων οδηγεί σίγουρα στην καταστροφή όλων των μερών που εμπλέκονται, τα πυρηνικά έχουν τη δική τους αξιοπιστία. Κανείς δεν θέλει να ρισκάρει την πιθανότητα να χρησιμοποιηθούν εναντίον του.

Αντιλαμβανόμαστε, επομένως, ότι η σταδιακή εξάπλωση των πυρηνικών όπλων είναι προτιμότερη από τη ραγδαία ή τη μη εξάπλωση. Άλλωστε, στο ρεαλιστικό διεθνές σύστημα δεν υπάρχουν ευχάριστες επιλογές. Σίγουρα θα ήταν προτιμότερο όλα τα κράτη να είχαν συμβατικά όπλα, να μην συμμετείχαν σε εξοπλιστικούς μαραθωνίους και να μην πολεμούσαν.

Παρόλα αυτά, κάτι τέτοιο δεν είναι ρεαλιστικό. Τα κράτη θεμιτό είναι να φροντίζουν για την ασφάλειά τους και την επιδιώκουν με τους τρόπους που θεωρούν αυτά καλύτερους. Το γεγονός πως πάρα πολλά κράτη έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν πυρηνικά όπλα αλλά δεν το κάνουν δείχνει το περισσότερο την αμφιβολία αυτών των κρατών για τα πυρηνικά παρά την επιτυχία της αμερικανικής πολιτικής μη διάδοσης.

Καμία πολιτική δεν είναι σωστή σε όλες τις περιπτώσεις. Τα κράτη θα πρέπει να προσαρμόσουν την πολιτική τους σύμφωνα με τις νέες ανάγκες. Θεμιτό είναι να αναλογιστούν τα συμφέροντα των άλλων κρατών πριν ασκήσουν πιέσεις. Μάλιστα, υποστηρίζεται πως μερικά κράτη είναι πιθανό να έχουν πολύ χειρότερες συνέπειες εάν παραμείνουν συμβατικά.

Επιλογικά, καταλήγουμε στο ότι υπάρχουν αρκετοί λόγοι που τεκμηριώνουν το ότι ένας κόσμος με περισσότερα πυρηνικά κράτη θα έχει ένα καλύτερο μέλλον. Οι κυριότεροι είναι:

Το διεθνές σύστημα είναι ένα σύστημα αυτοπροστασίας και σε τέτοια συστήματα οι κύριοι δρώντες είναι αυτοί που καθορίζουν την μοίρα και την πορεία τους, άρα και την πορεία του συστήματος

Τα πυρηνικά οπλοστάσια καθιστούν τους λάθος υπολογισμούς πολύ σπάνιους γιατί είναι δύσκολο να μην υπολογίσει κανείς τις συνέπειες ενός πυρηνικού χτυπήματος. Μεταξύ πυρηνικών κρατών τα πιθανά οφέλη ενός πολέμου υπερκαλύπτονται από το βέβαιο κόστος. Όταν η χρήση ισχύος απειλεί να επιφέρει τεράστια κόστη και στις δύο πλευρές ο πόλεμος γίνεται λιγότερο πιθανό, εφόσον, τα πυρηνικά όπλα απειλούν να καταστήσουν το κόστος μίας σύρραξης ανυπολόγιστο και κανείς δεν παίρνει την ευθύνη να ξεκινήσει.

Τα νέα πυρηνικά κράτη θα αντιμετωπίσουν τους περιορισμούς που τα ήδη υπάρχοντα πυρηνικά κράτη αντιμετώπισαν στο παρελθόν. Τα νέα πυρηνικά κράτη θα είναι πιο ανήσυχα και πιο σκεπτικά σε σχέση με τους κινδύνους που πιθανόν να αντιμετωπίσουν λόγω της πυρηνικοποίησής τους. Μέχρι τώρα μόνο οι μεγάλες δυνάμεις κατείχαν πυρηνικά όπλα. Με τη σταδιακή εξάπλωση των πυρηνικών όπλων τα συμβατικά όπλα μειώνονται.

Με αυτά τα νέα δεδομένα οι πόλεμοι δεν θα εκτυλίσσονται στο κέντρο αλλά στην περιφέρεια της διεθνούς πολιτικής. Όμως, η ιστορία έχει αποδείξει πως τα πυρηνικά όπλα δεν κάνουν έναν πυρηνικό πόλεμο πιο πιθανό. Κανείς δεν μπορεί να δηλώσει με σιγουριά πως τα πυρηνικά όπλα δεν πρόκειται να χρησιμοποιηθούν ποτέ. Το ενδεχόμενο της χρήσης τους είναι πάντα πιθανό. Απλώς, η εξάπλωση των πυρηνικών κάνει τη χρήση τους λιγότερο πιθανή από ότι την καθιστά η μη διασπορά τους. Η πιθανότητα του πολέμου μειώνεται καθώς οι αποτρεπτικές και οι αμυντικές δυνατότητες αυξάνονται. Τα πυρηνικά όπλα καθιστούν δύσκολη την έναρξη ενός

πολέμου. Άρα η σταδιακή εξάπλωση των πυρηνικών είναι προτιμότερο να αναμένεται, παρά να αντιμετωπίζεται με φόβο.

4.1.2 ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΔΙΑΣΠΟΡΑ

Η άποψη ότι η διασπορά των πυρηνικών όπλων δεν θα προκαλέσει έναν μελλοντικό πυρηνικό πόλεμο αλλά θα σταθεροποιήσει την ισορροπία ισχύος των κρατών στο διεθνές σύστημα, προέρχεται από τη θεωρία της ορθολογικής αποτροπής. Η θεωρία των οργανισμών συγκρούεται με την παραπάνω και οδηγεί σε κάποια συμπεράσματα σχετικά με μία μελλοντική πυρηνική ειρήνη⁹².

Το πρώτο είναι πως οι επαγγελματικοί στρατιωτικοί οργανισμοί, εξαιτίας προκαταλήψεων, της δομής του συστήματος λειτουργίας τους και γενικότερα, λόγω της λειτουργίας όλων των οργανισμών, είναι πολύ πιθανό να μην επιτύχουν την πυρηνική αποτροπή και να οδηγήσουν σε έναν πυρηνικό πόλεμο.

Σε αντίθεση με το ψυχολογικό κριτήριο της ορθολογικής αποτροπής, σύμφωνα με το οποίο η πολιτική ηγεσία θα αξιολογήσει σωστά τον κίνδυνο και θα επιτύχει την αποτροπή, οι στρατιωτικοί οργανισμοί δεν πληρούν τις προϋποθέσεις για την επίτευξη μίας σταθερής πυρηνικής αποτροπής.

Το δεύτερο είναι πως υπάρχουν πολλές ενδείξεις που φανερώνουν ότι στο μέλλον πολλά νέα πυρηνικά κράτη δεν θα έχουν τους απαραίτητους μηχανισμούς για να διατηρήσουν την εξουσία, άρα και τα πυρηνικά όπλα σε πολιτικό έλεγχο. Πολλά από τα ήδη υπάρχοντα πυρηνικά κράτη αλλά και τα περισσότερα που επιθυμούν να αποκτήσουν, ήδη έχουν, είτε στρατιωτικές κυβερνήσεις είτε αδύναμες πολιτικές στις οποίες ο επαγγελματικός στρατός

έχει μεγάλη και άμεση επιρροή στην λήψη αποφάσεων και στην πολιτική πρακτική.

Σε τέτοια κράτη, οι προκαταλήψεις και τα παροδικά συμφέροντα των πανίσχυρων

⁹² Sagan D. Scott and Waltz N. Kenneth, *The Spread of Nuclear Weapons: A Debate Renewed*, 2nd edition, W.W. Norton&Co, New York

στρατιωτικών οργανισμών και όχι τα αντικειμενικά συμφέροντα των κρατών καθορίζουν τη συμπεριφορά των κρατών. Οι στρατιωτικοί οργανισμοί ενδιαφέρονται, κυρίως, για την εσωτερική πολιτική και σταθερότητα παρά για τους εξωτερικούς κινδύνους και την εθνική ασφάλεια.

Η θεωρία των οργανισμών αμφισβητεί την κεντρική υπόθεση ότι τα κράτη δρουν ορθολογικά με βάση το εθνικό τους συμφέρον. Η άποψη ότι ένα κράτος συμπεριφέρεται γενικά με ορθολογικό τρόπο είναι μια υπόθεση και όχι μία εμπειρικά τεκμηριωμένη και αποδεδειγμένη άποψη. Το μοντέλο του κράτους ορθολογικού δρώντα δεν είναι το μόνο πιθανό, όπως, και δεν είναι το μόνο μοντέλο με το οποίο μπορούν να γίνουν προβλέψεις σχετικά με το ζήτημα της πυρηνικής διασποράς.

Υπάρχει ένας εναλλακτικός τρόπος προβλέψεων ο οποίος αποδέχεται την πρόθεση των κυβερνητικών παραγόντων να ενεργήσουν ορθολογικά όμως οι απόψεις τους, οι διαθέσιμες επιλογές τους καθώς και η εφαρμογή όλων αυτών επηρεάζονται από ισχυρότατες εσωτερικές δυνάμεις. Ουσιαστικά, δύο βασικές αρχές της θεωρίας των οργανισμών φωτίζουν τα εμπόδια και τις δυσκολίες που υπάρχουν όσον αφορά την ορθολογικότητα των αποφάσεων μέσα σε ένα περιβάλλον οργανισμών.

Αρχικά, οι μεγάλοι οργανισμοί λειτουργούν με περιορισμένο ως και ελάχιστο βαθμό ορθολογικότητας καθώς ακολουθούν εξειδικευμένους μηχανισμούς και διαδικασίες για να ανταποκριθούν στις προκλήσεις του έξω κόσμου. Οι οργανισμοί, λόγω αναγκαιότητας, αναπτύσσουν διαδικασίες-πρότυπα (standard procedures) για όλες τις ενέργειές τους. Αυτές οι διαδικασίες δεν εμπεριέχουν την ανθρώπινη κρίση και αυτό οδηγεί τους οργανισμούς τις περισσότερες φορές να είναι «μυωπικοί»⁹³.

Τα μέλη των οργανισμών αντί να εξετάσουν όλο το περιβάλλον, εστιάζουν σε συγκεκριμένους τομείς που τους επιβάλλει η διαδικασία η επιλογή των οποίων προέρχεται από άλλες διαδικασίες του παρελθόντος. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να επιλέγεται όχι η λύση που ικανοποιεί περισσότερο το εθνικό συμφέρον, αλλά η

⁹³ Sagan D. Scott and Waltz N. Kenneth, *The Spread of Nuclear Weapons: A Debate Renewed*, 2nd edition, W.W. Norton & Co, New York

πρώτη διαθέσιμη λύση. Επίσης, οι οργανισμοί πάσχουν από έλλειψη καθορισμού του στόχου. Συχνά εγκλωβίζονται σε μεσοπρόθεσμους στόχους που τους επιβάλει η οργανωτική της δομή χάνοντας τον βασικό και απώτερο στόχο.

Παράλληλα, οι σύνθετοι οργανισμοί συχνά έχουν σύνθετους και αλληλοσυγκρουόμενους στόχους και η διαδικασία με την οποία οι στόχοι επιλέγονται είναι καθαρά πολιτική. Από αυτή τη σκοπιά, ενέργειες οι οποίες γίνονται μπορεί να είναι εναντίον του συμφέροντος της πολιτικής ηγεσίας αλλά να εξυπηρετούν χαμηλότερου ενδιαφέροντος συμφέροντα άλλων μονάδων του οργανισμού. Οι οργανισμοί δεν είναι απλά εργαλεία στα χέρια των αρχών του κράτους αλλά είναι αυτόνομα σύνολα με τα δικά τους συμφέροντα της υποομάδας τους και τους δρώντες τους.

Η πρώτη οργανωτική λειτουργία ασχολείται με το πώς μπορεί να επιτευχθεί η από κοινού πυρηνική αποτροπή δύο χωρών και αφορά τη μεταβατική περίοδο που συνδέει ένα συμβατικό κόσμο και ένα πυρηνικό κόσμο. Το πρώτο κράτος που θα αποκτήσει πυρηνικά όπλα δεν πρέπει να επιτεθεί σε ένα εχθρικό κράτος με τη μορφή ενός προληπτικού πολέμου, έτσι, ώστε να μην αποκτήσει το αντίπαλο κράτος πυρηνικά όπλα.

Σύμφωνα με την άποψη που υποστηρίζει πως η διασπορά των πυρηνικών θα επιφέρει μεγαλύτερη ισορροπία και ασφάλεια στο διεθνές σύστημα, υπάρχουν δύο περίοδοι που ένα κράτος μπορεί να εξαπολύσει ένα προληπτικό χτύπημα. Όταν το αντίπαλο κράτος έχει πυρηνική τεχνογνωσία και δυνατότητα αλλά δεν έχει κατασκευάσει ακόμα πυρηνικά όπλα και όταν το εχθρικό κράτος είναι σε ένα πιο εξελιγμένο πυρηνικό επίπεδο και έχει καταφέρει να κατασκευάσει πυρηνικά, δεν έχει όμως τη δυνατότητα δεύτερου χτυπήματος.

Σύμφωνα με τον Kenneth Waltz, ένα προληπτικό χτύπημα έχει νόημα μόνο στην πρώτη περίοδο. Παρόλα αυτά υποστηρίζει πως τέτοιες επιθέσεις είναι απίθανες να συμβούν επειδή δεν θα ικανοποιούν τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα του κράτους. Μία προοπτική, όμως, με βάση τη θεωρία των οργανισμών για το ενδεχόμενο ενός προληπτικού πολέμου δίνει μεγάλη σημασία στις στρατιωτικές καταβολές οι οποίες μπορούν να ενθαρρύνουν τέτοιες επιθέσεις⁹⁴.

⁹⁴ Sagan D. Scott and Waltz N. Kenneth, *The Spread of Nuclear Weapons: A Debate Renewed*, 2nd edition, W.W. Norton&Co, New York

Ο Waltz έχει αποκλείσει αυτή την πιθανότητα γιατί θεωρεί πως η στρατιωτική ηγεσία σκέφτεται το ίδιο ορθολογικά με την πολιτική ηγεσία και δεν θα προτιμήσει τη χρήση βίας κατά τη διάρκεια μιας επερχόμενης κρίσης.

Παράλληλα, υπάρχουν τέσσερα ισχυρά επιχειρήματα που αποδεικνύουν πως η στρατιωτική ηγεσία βλέπει πολύ πιο θετικά το ενδεχόμενο ενός προληπτικού χτυπήματος σε σχέση με την πολιτική ηγεσία⁹⁵.

1. Οι στρατιωτικοί εξαιτίας της επιλογής του επαγγέλματος και των βιωμάτων του χώρου στον οποίο εργάζονται, η ιδέα ενός πολέμου είναι πολύ πιο προσιτή σε αυτούς από ότι σε πολίτες και θεωρείται κάτι αναπόφευκτο στο μέλλον. Η επαγγελματική τους εστίαση πάνω σε πολεμικές πρακτικές κάνει τους στρατιωτικούς πολύ πιο σκεπτικιστές σε μη στρατιωτικές εναλλακτικές επιλογές σε αντίθεση με τους πολίτες οι οποίοι σκέφτονται πρώτα διπλωματικές και οικονομικές μεθόδους για την επίλυση μακροχρόνιων συγκρούσεων. Αυτές οι αρχές κάνουν τους στρατιωτικούς να λειτουργούν με μία λογική που υπαγορεύεται από το «καλύτερα τώρα παρά αργότερα».
2. Οι στρατιωτικοί είναι εκπαιδευμένοι να λειτουργούν με βάση τη στρατιωτική λογική και μαθαίνουν να ενεργούν για να επιτύχουν άμεσους στόχους. Για αυτούς η «νίκη» συνεπάγεται την κατατρόπωση του εχθρού σε βραχυπρόθεσμα στρατιωτικά όρια αλλά δεν συνεπάγεται την επίτευξη ευρύτερων πολιτικών στόχων κατά τη διάρκεια του πολέμου. Για τους στρατιωτικούς το διπλωματικό, ηθικό ή εσωτερικό κόστος ενός προληπτικού

⁹⁵ Sagan D. Scott and Waltz N. Kenneth, *The Spread of Nuclear Weapons: A Debate Renewed*, 2nd edition, W.W. Norton&Co, New York

πολέμου θα μετρήσει πολύ λιγότερο σε σχέση με τους πολιτικούς ηγέτες αντίστοιχα.

3. Οι στρατιωτικοί αξιωματούχοι παρουσιάζουν σημαντική προ- κατάληψη υπέρ των επιθετικών δογμάτων. Τα επιθετικά δόγματα δίνουν τη δυνατότητα στους στρατιωτικούς οργανισμούς να λαμβάνουν τις πρωτοβουλίες και να καταστρώνουν τα σχέδια τους κάτω από καταστάσεις και συνθήκες τις οποίες και ελέγχουν ωθώντας τους αντιπάλους τους σε αντιδράσεις τις οποίες έχουν προβλέψει. Ο προληπτικός πόλεμος έχει αυτά τα χαρακτηριστικά.
4. Οι στρατιωτικοί οργανισμοί, όπως και όλοι οι οργανισμοί άλλωστε, προγραμματίζουν για τους άμεσους στόχους δηλαδή την επικράτηση στον πόλεμο και όχι για τη μεταπολεμική περίοδο και την κατάσταση που θα επικρατήσει. Το ίδιο συμβαίνει και με τους ίδιους τους στρατιωτικούς αξιωματούχους οι οποίοι ενεργούν βραχυπρόθεσμα σε αντίθεση με τους πολιτικούς οι οποίοι σκέφτονται το τι θα επακολουθήσει την επαύριο ενός προληπτικού πολέμου.

Τα παραπάνω στοιχεία αποδεικνύουν ότι οι στρατιωτικοί αξιωματούχοι έχουν ισχυρή προδιάθεση στο ζήτημα των προληπτικών χτυπημάτων και του προληπτικού πολέμου γενικότερα. Επίσης, αποδεικνύεται πως είναι λάθος να υποθέτουμε πως η πυρηνική διασπορά αυτόματα θα δημιουργήσει μία γενική πυρηνική αμοιβαία αποτροπή και θα επέλθει η πολυπόθητη ισορροπία ισχύος.

Οι προληπτικές πυρηνικές επιθέσεις έχουν σχεδιαστεί στο παρελθόν, άρα, ο κίνδυνος κάποιος να τις πραγματοποιήσει στο μέλλον είναι υπαρκτός. Κάθε φορά που ένα κράτος θα φαίνεται ότι θα αναπτύσσει πυρηνική τεχνολογία, οι αντίπαλοί του θα σκέφτονται την προοπτική ενός προληπτικού πολέμου στα πλαίσια της λογικής «καλύτερα τώρα παρά αργότερα». Εκτός αυτού η πιθανότητα να υπάρξει ένας

προληπτικός πόλεμος είναι ακόμα μεγαλύτερη όταν στρατιωτικοί ηγέτες, που ελαχιστοποιούν τις διπλωματικές επιλογές και θεωρούν πως ο πόλεμος είναι αναπόφευκτος μακροχρόνια, έχουν σημαντική επιρροή στη λήψη αποφάσεων ενός κράτους. Και η πιθανότητα αυξάνεται σε κράτη όπου το καθεστώς είναι αυστηρά στρατιωτικό.

4.1.2.2 ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΣΥΝΕΡΓΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΥΤΟΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ

Η δεύτερη οργανωτική λειτουργία, προκειμένου να επιτευχθεί η από κοινού πυρηνική αποτροπή δύο χωρών είναι εάν οι νέες πυρηνικές χώρες να κατασκευάσουν απρόσβλητες πυρηνικές δυνάμεις δεύτερου χτυπήματος. Οι Η.Π.Α. και η πρώην Σοβιετική Ένωση είχαν αναπτύξει ένα τεράστιο και διάσπαρτο πυρηνικό οπλοστάσιο που περιελάμβανε διηπειρωτικούς βαλλιστικούς πυραύλους, πυραύλους χαμηλών πτήσεων, πυραύλους υποβρυχίων καταστροφών, καθώς και ένα πολύπλοκο δίκτυο προειδοποίησης μέσω δορυφόρων και συστημάτων ραντάρ έτσι ώστε να διασφαλίσουν τη μη ύπαρξη ενός πρώτου χτυπήματος.

Ο Kenneth Waltz και οι υπέρμαχοι της πυρηνικής διασποράς υποστηρίζουν πως όλα τα νέα πυρηνικά κράτη θα δημιουργήσουν οπλικά συστήματα με δυνατότητα δευτέρου χτυπήματος έτσι ώστε να αποτρέψουν τους εχθρούς τους από μία ενδεχόμενη πυρηνική επίθεση. Μολαταύτα, προκαλεί εντύπωση το γεγονός πως κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου οι δύο υπερδυνάμεις, παρά το γεγονός πως είχαν θεωρητικά εξασφαλίσει την αποτροπή του αντιπάλου αφού είχαν δυνατότητα δευτέρου χτυπήματος, επιδόθηκαν σε έναν εξοπλιστικό μαραθώνιο για την κατασκευή ακόμα περισσότερων οπλικών προγραμμάτων.

Τα περισσότερα όπλα αυξάνουν την πιθανότητα χρησιμοποίησής τους. Για ποιο λόγο, λοιπόν, ένα κράτος συνεχίζει να αναπτύσσει τα οπλικά του συστήματα άρα και την πιθανότητα χρησιμοποίησής τους εφόσον έχει εξασφαλίσει την αποτροπή του αντιπάλου; Από την θεωρία των οργανισμών προκύπτουν τρεις λόγοι που απαντούν στο παραπάνω ερώτημα⁹⁶.

⁹⁶ Sagan D. Scott and Waltz N. Kenneth, *The Spread of Nuclear Weapons: A Debate Renewed*, 2nd edition, W.W. Norton & Co, New York

1. Η στρατιωτική γραφειοκρατία, όπως σε όλους τους οργανισμούς, ενδιαφέρεται για την απόκτηση όλων και περισσότερων αποθεμάτων. Θέλουν να έχουν περισσότερα όπλα, περισσότερους στρατιώτες και περισσότερα χρήματα από τον κρατικό προϋπολογισμό. Αυτό οδηγεί στην απόκτηση περισσότερων πυρηνικών όπλων από ότι χρειάζεται. Επίσης, η δημιουργία οπλικών συστημάτων δευτέρου χτυπήματος είναι πολύ πιο δαπανηρή από τα απλά οπλικά συστήματα. Αυτό μπορεί να οδηγήσει στην δημιουργία περισσότερων μη αναγκαίων οπλικών συστημάτων αλλά όχι όπλων δευτέρου χτυπήματος μειώνοντας κατά αυτό τον τρόπο την αποτρεπτική ικανότητα του κράτους.
2. Οι στρατιωτικοί οργανισμοί, όπως όλοι οι οργανισμοί, ακολουθούν ένα παραδοσιακό τρόπο για τις ενέργειες τους ο οποίος βασίζεται στην εμπειρία και σε προηγούμενες καταστάσεις. Καθώς η προσπάθεια για να μειωθεί η τρωτότητα των όπλων απαιτεί νέες μεθόδους και νέες τεχνολογίες, καθώς και νέα διάρθρωση στην δομή του οργανισμού, είναι πολύ πιθανό οι μονάδες του οργανισμού να αντιδράσουν σε μία τέτοια αλλαγή.
3. Όλοι οι οργανισμοί αλλάζουν την δεδηλωμένη τακτική τους μόνο σε περίπτωση αποτυχίας. Επίσης, οι στρατιωτικοί οργανισμοί έχοντας μία αρτηριοσκληρωτική νοοτροπία αλλάζουν τις τακτικές τους ακόμη πιο δύσκολα από τους άλλους. Έτσι είναι σχεδόν απίθανο να αλλάξουν δομή και τακτική εφόσον δεν αντιληφθούν μέσω ενός γεγονότος το πόσο τρωτές είναι οι δυνάμεις τους. Και αυτό το γεγονός μπορεί να είναι μόνο μία πυρηνική επίθεση.

Η τελευταία οργανωτική λειτουργία για μια σταθερή πυρηνική αποτροπή είναι τα πυρηνικά οπλοστάσια να μην υποπέσουν σε μη εξουσιοδοτημένη χρήση και να μην συμβεί κάποιο ατύχημα. Ο Kenneth Waltz και οι υπέρμαχοι της πυρηνικής διασποράς υποστηρίζουν πως τέτοιοι κίνδυνοι είναι προσωρινοί και μπορούν εύκολα να περιοριστούν. Συγκεκριμένα αναφέρει πως όλα τα πυρηνικά κράτη μέχρι σήμερα έχουν εύκολα διαχειριστεί τέτοιου είδους προβλήματα και, μάλιστα, σε εποχές που η πολιτική αστάθεια ήταν μεγαλύτερη από σήμερα.

Στον αντίποδα υποστηρίζεται πως εάν οι οργανισμοί επιδεικνύουν μεγάλο βαθμό ορθολογικότητας, τότε, ίσως, καταφέρουν να επιτύχουν υψηλά επίπεδα αξιοπιστίας στη φύλαξη επικίνδυνων υλικών ακολουθώντας κάποιες βασικές στρατηγικές: Κατασκευάζοντας υπεράριθμα συστήματα με πολλαπλές δικλίδες ασφαλείας, πραγματοποιώντας δοκιμές με σενάρια σφάλματος, έτσι, ώστε, να βελτιώσουν τα αντανεκλαστικά αντίδρασής τους και αναπτύσσοντας μία «κουλτούρα αξιοπιστίας» μέσω της κοινωνικοποίησης και της πειθαρχίας των μελών του οργανισμού⁹⁷.

Εάν, όμως, οι οργανισμοί δεν λειτουργούν και τόσο ορθολογικά παρουσιάζοντας ταυτόχρονα πολιτικές διαμάχες λόγω διαφορετικών συμφερόντων τότε τα πράγματα δεν φαντάζουν τόσο ευοίωνα. Στην περίπτωση των πυρηνικών όπλων, ακόμη και αν πληρούνται οι παραπάνω προϋποθέσεις, κανείς δεν μπορεί να πει με σιγουριά ότι τα κράτη δεν κινδυνεύουν.

Μάλιστα αυτές οι στρατηγικές μπορούν να δημιουργήσουν και πολλά προβλήματα. Σε κάποιες περιπτώσεις τα συστήματα με τις πολλαπλές δικλίδες ασφαλείας

⁹⁷ Sagan D. Scott and Waltz N. Kenneth, *The Spread of Nuclear Weapons: A Debate Renewed*, 2nd edition, W.W. Norton&Co, New York

μπορούν να αποδειχθούν πολύ αντιπαραγωγικά. Σε ένα οργανισμό ο πλεονασμός και η υπεραριθμεία κάνει το σύστημα πιο πολύπλοκο και πιο αδιαφανές. Παρόλα αυτά, οι μεγάλοι οργανισμοί συνεχίζουν την εγκατάσταση υπεράριθμων δικλίδων ασφαλείας και ο κύριος λόγος δεν είναι η αύξηση της ασφάλειας αλλά, επειδή χρειάζεται να επιδείξουν διάθεση για λύση των προβλημάτων μετά από την ύπαρξη ατυχημάτων.

Παράλληλα, η αντιπαραγωγική πληθώρα συστημάτων πολλές φορές εξυπηρετεί τα συμφέροντα διάφορων υπομονάδων των οργανισμών στα πλαίσια της αύξησης του μεγέθους των πηγών και της αυτονομίας τους. Αυτό μετατρέπει την πρόληψη ατυχημάτων σε κάτι πολύ πιο δύσκολο και αποτρεψίμο. Και όλα αυτά σε ένα ορθολογικό περιβάλλον.

Αντίθετα, σε ένα πολιτικά ασταθές περιβάλλον όπου ούτε ισχυρές δικλίδες ασφαλείας υπάρχουν αλλά και ο έλεγχος των πυρηνικών οπλοστασίων αμφιταλαντεύεται ανάμεσα σε στρατιωτική και πολιτική ηγεσία, ο κίνδυνος κλοπής, μη εξουσιοδοτημένης χρήσης και ύπαρξης ατυχημάτων είναι κάτι παραπάνω από ορατός.

Ως εκ τούτων, αντιλαμβανόμαστε ότι η άποψη των υπέρμαχων της πυρηνικής διασποράς πως η εξάπλωση των πυρηνικών όπλων θα οδηγήσει στην ιδεατή ολική αποτροπή βασίζεται στην ορθολογική υπόθεση πως τα νέα πυρηνικά κράτη θα αποφύγουν ένα πυρηνικό πόλεμο ακολουθώντας τα συμφέροντά τους.

Τα νέα πυρηνικά κράτη θα αποφύγουν προληπτικούς πυρηνικούς πολέμους αναπτύσσοντας πυρηνικά όπλα δευτέρου χτυπήματος και θα προφυλαχθούν από πυρηνικά ατυχήματα γιατί είναι στα άμεσα εθνικά τους συμφέροντα να τα αποφύγουν. Η αντίθετη άποψη, όμως, υποστηρίζει πως η συμπεριφορά των νέων πυρηνικών δυνάμεων θα επηρεαστεί βαθύτατα από τους στρατιωτικούς οργανισμούς

που υπάρχουν μέσα στα κράτη, καθώς, επίσης, και ότι οι προκαταλήψεις και τα παροδικά συμφέροντα των στρατιωτικών οργανισμών θα οδηγήσουν στην αποτυχία της αποτροπής και στη λανθασμένη χρήση των πυρηνικών παρά τα εθνικά συμφέροντα.

Συμπερασματικά, λοιπόν, το ζήτημα της πυρηνικής διασποράς είναι κάτι που απασχολεί τον κόσμο εδώ και πολλά χρόνια. Η ακαδημαϊκή κοινότητα έχει εμπλακεί ενεργά σε αυτό το διάλογο παρουσιάζοντας διαφορετικές απόψεις πάνω στο ζήτημα. Τα επιχειρήματα των υπέρμαχων της πυρηνικής διασποράς με προεξέχοντα τον Kenneth Waltz, είναι επηρεασμένα από τη θεωρία του παραδοσιακού ρεαλισμού (traditional realism), σε αντίθεση με τους πιο επιφυλακτικούς και ιδιαιτέρως τον Scott Sagan ο οποίος βασίζει τα επιχειρήματά του στη θεωρία των οργανισμών.

Τα επιχειρήματα του Waltz, αν και πολύ σωστά δομημένα με βάση τη ρεαλιστική θεωρία του ορθολογικού δράντα, δεν καταφέρνουν να δώσουν πειστικές απαντήσεις σε κάποια ζητήματα. Αφενός, αν μπορούμε να αποκλείσουμε την πιθανότητα εμφάνισης στο μέλλον ενός μη ορθολογικού δράντα. Και, μάλιστα, ενός δράντα που θα έχει στην κατοχή του πυρηνικά όπλα. Εκτός αυτού, το επιχείρημα πως και οι στρατιωτικοί ηγέτες συμπεριφέρονται το ίδιο ορθολογικά, αν όχι περισσότερο από τους πολιτικούς, αφήνει πολλά ερωτηματικά. Η ιστορία έχει αποδείξει πως οι στρατιωτικές ηγεσίες είναι πολύ πιο επιρρεπείς σε λάθος υπολογισμούς. Άλλωστε, και η ρίψη της ατομικής βόμβας, αν και είχε τη συγκατάθεση της πολιτικής ηγεσίας, υπήρξε πρόταση της στρατιωτικής ηγεσίας. Το επιχείρημα του Waltz ότι η ρίψη της ατομικής βόμβας έγινε για να δείξουν οι Η.Π.Α. στον κόσμο την ύπαρξη του νέου υπερόπλου και όχι για στρατιωτικούς καθαρά σκοπούς δημιουργεί επίσης μεγαλύτερο συνειρμό μελλοντικών κινδύνων.

Τέλος, ο Waltz αποφεύγει να συνδέσει το ζήτημα της πυρηνικής διασποράς με την πυρηνική τρομοκρατία. Ακόμα και αν τηρηθούν όλες οι προϋποθέσεις σχετικά με τους ορθολογικούς δρώντες και την μαζική πυρηνική αποτροπή των νέων πυρηνικών κρατών, η διασπορά πυρηνικών όπλων αυξάνει τους ενδεχόμενους στόχους κλοπής πυρηνικών, άρα και την πιθανότητα κλοπής από τρομοκρατικές οργανώσεις.

Σε ένα κόσμο που χώρες όπως το Ιράν, η Βόρεια Κορέα, η Λιβύη, το Πακιστάν, η Αίγυπτος και άλλα παρόμοια κράτη θα διαθέτουν πυρηνικό οπλοστάσιο, οργανώσεις όπως η Al Qaeda και η Hezbollah θα βρουν πρόσφορο έδαφος για την κλοπή ή ακόμη και για την αγορά πυρηνικών όπλων. Και σε συνδυασμό με πιθανή συνέχιση της πολιτικής των Η.Π.Α. στη Μέση Ανατολή, αυτό το ενδεχόμενο φαντάζει περισσότερο πιθανό από ποτέ.

Στον αντίποδα, τα επιχειρήματα του Scott Sagan, αν και περιβάλλονται από μία συντηρητική και απαισιόδοξη άποψη σχετικά με τους κινδύνους που πιθανόν να προκαλέσει η πυρηνική διασπορά, αφορούν ζητήματα και προβληματισμούς που η πιθανότητα να επιβεβαιωθούν στο μέλλον δεν φαντάζει και τόσο απίθανη. Η κεντρική κριτική του στη ρεαλιστική θεωρία ότι συγχέει το τι λογικά θα πράξουν τα κράτη με τι σίγουρα θα πράξουν καλύπτει όλο το φάσμα των προαναφερθέντων ανησυχιών. Και για αυτό το λόγο η θεωρία του αν και πιο συντηρητική και ευθυνόφοβη ανταποκρίνεται ίσως καλύτερα στα σημερινά δεδομένα του διεθνούς συστήματος.

Ολοκληρώνοντας την αξιολόγηση του κινδύνου της πυρηνικής διασποράς καταλήγουμε στο εξής συμπέρασμα. Η διασπορά των πυρηνικών όπλων ίσως επιφέρει σταθερότητα και ισορροπία ισχύος στο διεθνές σύστημα. Ίσως αποδειχθεί λύση για το πρόβλημα των εξοπλισμών η ακόμα αποδειχθεί ο καλύτερος τρόπος για

να επιτευχθεί παγκόσμια ειρήνη. Εάν, όμως, δεν συμβούν τα παραπάνω, οι επιπτώσεις που θα επιφέρουν στο διεθνές σύστημα θα είναι καταστροφικές και με μία ανάλυση κόστους – οφέλους (cost-benefit analysis), όπως η ίδια η ρεαλιστική θεωρία επιτάσσει, αποδεικνύεται ότι ο κόσμος δεν μπορεί να αντέξει το πιθανό κόστος μιας τέτοιας αποτυχίας. Για αυτό το λόγο, η διασπορά των πυρηνικών όπλων θα πρέπει να συνεχίσει να καταπολεμείται από τις μεγάλες δυνάμεις με ακόμη πιο αποτελεσματικούς τρόπους.

Το χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου άλλαξε τα δεδομένα στον παγκόσμιο χάρτη των ισορροπιών του διεθνούς συστήματος. Η δράση ενός μη κρατικού δρώντα, μίας τρομοκρατικής οργάνωσης, κατάφερε, πέρα από τις επακόλουθες υλικές, οικονομικές και ψυχολογικές συνέπειες, να μεταστρέψει το πεδίο στρατηγικής της άμυνας των ΗΠΑ.

Η άμεση ανάγκη για ανασύνταξη των δυνάμεων αλλά και για αντιμετώπιση της παρούσας κατάστασης έκανε τους Αμερικανούς να αλλάξουν πορεία πλεύσης. Παράλληλα, σημαντικό είναι να τονίσουμε πως μετά το χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου ο φόβος για το ενδεχόμενο ενός πυρηνικού χτυπήματος ήταν πρόδηλος. Αυτό έκανε επιτακτική την ανάγκη για άμεση λήψη μέτρων.

Επιπροσθέτως, η 11/09 άλλαξε τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε την πυρηνική εξίσωση. Στη δεκαετία του 1990 τα νέα πυρηνικά κράτη θεωρούνταν ως απειλή καθώς θεωρούνταν ότι μπορούσαν να ξεκινήσουν πόλεμο με εχθρικές γειτονικές τους χώρες. Σήμερα τα ίδια κράτη αντιμετωπίζονται ως πιθανοί προμηθευτές όπλων και πυρηνικής τεχνολογίας σε τρομοκράτες.

Ως εκ τούτων, ξεκίνησε ο Πόλεμος Κατά της Τρομοκρατίας. Όπως είχε δηλώσει ο πρόεδρος Bush «Δεν θα σταματήσουμε έως ότου κάθε τρομοκρατική οργάνωση ανά τον κόσμο βρεθεί, σταματηθεί και ηττηθεί. Η ουδετερότητα, επομένως, δεν είναι επιλογή..Είτε είστε μαζί μας..είτε είστε εναντίον μας».

Ο άξονας Τρομοκρατία και Όπλα Μαζικής Καταστροφής έχει γίνει το κυρίαρχο παράδειγμα της εξωτερικής πολιτικής στην περίοδο που ακολούθησε μετά την 11/09.

Η πολιτική αυτή που εκφράστηκε μέσα από το Δόγμα του Bush ήταν αρκετά

επιθετική, τόσο που μπορούσε να παρομοιαστεί με τη ρήση του Ρωμαίου Αυτοκράτορα Καλιγούλα, «Oderint dum metuant», δηλαδή «Όσο μας φοβούνται, αφήστε τους να μας μισούν»⁹⁸.

Πιο συγκεκριμένα, η Στρατηγική μετά την 11/09 ήταν:

- ➔ Ο μόνος τρόπος να νικήσεις τους τρομοκράτες είναι να τους επιτεθείς
- ➔ Χρειάζεται ανοιχτή επίθεση για αλλαγή καθεστώτος στον άξονα του κακού (Β. Κορέα, Ιράν, Ιράκ)
- ➔ Δόγμα preemption : προληπτικός πόλεμος

Ο προληπτικός πόλεμος έχει έναν ξεκάθαρο στόχο να προλάβει ένα ακόμη τρομοκρατικό χτύπημα. Η Αποτροπή θα αποθαρρύνει άλλα κράτη από το να ξεκινήσουν ένα πυρηνικό χτύπημα φοβούμενοι το ενδεχόμενο της ανταπόδοσης. Όμως, η Αποτροπή δεν ισχύει για μη κρατικούς τρομοκράτες οι οποίοι δεν φοβούνται το θάνατο.

Όμως, ο Πόλεμος κατά της Πυρηνικής Τρομοκρατίας απαιτεί:

- ➔ Στρατηγικό σχεδιασμό και κοινό ενδιαφέρον από τις μεγάλες δυνάμεις οι οποίες απαραίτητο είναι να κινηθούν άμεσα
- ➔ Όραμα για ένα κόσμο όπου η πυρηνική τρομοκρατία θα είναι άγνωστος τόπος
- ➔ Κοινή προσπάθεια προκειμένου να πεισθεί η διεθνής κοινότητα για την αναγκαιότητα και τη νομιμότητα των πράξεων που απαιτούνται προκειμένου να νικηθεί αυτός ο εχθρός

⁹⁸ Allison Graham, Nuclear Terrorism: The Risks and Consequences of the Ultimate Disaster, Constable, Λονδίνο, 2004, σελ.133

Αντλαμβανόμαστε, δηλαδή, ότι ενώ η κυβέρνηση Bush ορθώς αναγνώρισε την απειλή, δυστυχώς, δεν κατόρθωσε να διαμορφώσει μία στρατηγική προκειμένου να καταστείλει τη δράση της. Ο Πρόεδρος Bush ουσιαστικά απέτυχε να διεκπεραιώσει τον πόλεμο κατά της πυρηνικής τρομοκρατίας και, ως συνέπεια, οι Αμερικανοί δεν φαίνεται να είναι πιο ασφαλείς από ότι πριν το χτύπημα στους Δίδυμους Πύργους.

Κύρια αιτία είναι ο πόλεμος στο Ιράκ και η απομάκρυνση από τον στόχο της αντιμετώπισης της πυρηνικής τρομοκρατίας. Οι ΗΠΑ διοργάνωσαν την επέμβαση στο Ιράκ βασισμένοι στο ότι ακόμα και αν υπάρχει 1% πιθανότητα να γίνει αλόγιστη χρήση των πυρηνικών απαιτείται προληπτική και αποτρεπτική δράση. Ακόμα και η υποψία αρκεί⁹⁹.

Μολαταύτα, η κίνηση από τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας στον πόλεμο κατά της πυρηνικής τρομοκρατίας είναι ένα εξαιρετικά φιλόδοξο πλάνο, έχοντας, όμως, στοχευμένη δράση και τον κατάλληλο επιχειρηματικό και τεχνολογικό εξοπλισμό. Η πολυεπίπεδη αντιμετώπιση διαφόρων στόχων δεν μπορεί να φέρει ουσιαστικά, θετικά αποτελέσματα.

Όσον αφορά το στάδιο της στρατηγικής της Αποτροπής, αυτό αποτελεί την ικανότητα ανάδειξης στους επίδοξους πυρηνικούς τρομοκράτες ότι μία τέτοια επίθεση δεν θα κοστίζει πολλά στο επιτιθέμενο κράτος, θα παραμείνει ακμαίο και, μάλιστα, θα είναι ικανό να απαντήσει σκληρά, τόσο σκληρά που μπορεί να αναγκαστεί να παραβιάσει την κυριαρχία, να παρακάμψει τους ηθικούς φραγμούς και να ενεργήσει προληπτικά, εάν αυτό κριθεί απαραίτητο¹⁰⁰.

⁹⁹ Jenkins Brian Michael, *Will Terrorists Go Nuclear*, Prometheus Books, Νέα Υόρκη, 2008, σελ. 211

¹⁰⁰ Jenkins Brian Michael, *Will Terrorists Go Nuclear*, Prometheus Books, Νέα Υόρκη, 2008, σελ. 291

Σημαντικό είναι να επισημάνουμε την ανάγκη αλλαγής στρατηγικής για την καταπολέμηση της πυρηνικής τρομοκρατίας. Η στρατηγική του Ψυχρού Πολέμου ήταν η ανταπόδοση η οποία, δεδομένης της χρήσης των πυρηνικών, θα οδηγούσε σε αποτροπή. Μία τέτοια απάντηση, όμως, σε μία τρομοκρατική επίθεση δεν είναι εφικτή, καθώς, η τρομοκρατία και οι τρομοκρατικές οργανώσεις δεν έχουν σύνορα. Επομένως, η στρατηγική καταπολέμησης της Πυρηνικής Τρομοκρατίας είναι η πρόληψη κατά της απειλής αυτής. Σκοπός είναι να μην καταφέρουν οι τρομοκράτες να αποκτήσουν πυρηνικά¹⁰¹.

¹⁰¹ Levi Michael, *Deterring State Sponsorship of Nuclear Terrorism*, Council on Foreign Relations, no.39, 2008, σελ. 3

Η 11^η Σεπτεμβρίου ανέδειξε το πόσο ευάλωτες είναι οι ανοικτές κοινωνίες που προωθούν την ελευθερία της μετακίνησης, της έκφρασης, της συμπεριφοράς. Μολαταύτα, για να είναι επαρκής αυτή η προστασία προαπαιτούμενη είναι η προστασία μέσω της παρακολούθησης των μυστικών δικτύων πληροφοριών, ο έλεγχος της συμπεριφοράς και των μετακινήσεων των πολιτών¹⁰².

Η 11^η Σεπτεμβρίου ήταν μέχρι στιγμής το μεγαλύτερο τρομοκρατικό επίτευγμα. Με όρους ΜΜΕ, οι επιθέσεις μεταδόθηκαν ζωντανά και παγκοσμίως, με όρους εθνικού συμβολισμού, οι επιθέσεις χτύπησαν την οικονομική και στρατιωτική καρδιά της Αμερικής (Δίδυμους Πύργους και Πεντάγωνο) και, στατιστικά, σύμφωνα με τον αριθμό των θυμάτων (3.000 νεκροί), μπορούμε να κάνουμε λόγο για «Μέγα Τρομοκρατία» (Mega Terrorism)¹⁰³.

Ενώ ο Πρόεδρος F. Roosevelt είχε πει στους Αμερικανούς πολίτες ότι «το μοναδικό πράγμα που πρέπει να φοβόμαστε είναι ο ίδιος ο φόβος», ο Πρόεδρος Bush έλεγε ότι οι Αμερικάνοι πρέπει να φοβούνται και, μάλιστα, να φοβούνται πολύ. Παρατηρείται, δηλαδή, η γενικότερη προώθηση ενός κλίματος τρόμου, όχι μόνον από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, αλλά και από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση¹⁰⁴.

Οι τρομοκράτες επιθυμούν την κάλυψη των ΜΜΕ καθώς αυτή πολλαπλασιάζει τις συνέπειες της πράξης τους, φέρνοντας τα αποτελέσματα αυτής μέσα σε κάθε σπίτι, προσωποποιώντας τα θύματα. Βλέποντας τα θύματα του πυρηνικού ολέθρου το κοινό τρομοκρατείται και αγωνιά για την εξάπλωση της ραδιενέργειας αλλά και για το αν αποτελεί το ίδιο το επόμενο θύμα. Έτσι, σε μερικές περιπτώσεις, ακόμα και η δράση

¹⁰² Robert Jackson, Georg Sorensen, Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων: Η Σύγχρονη Συζήτηση, Βιβλιοθήκη Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών 1, Gutenberg, Αθήνα, 2006, σελ.420-421

¹⁰³ Arnand Blin, *The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda: The United States Confronting Terrorism*, University California Press, Λονδίνο, 2007,σελ. 413

¹⁰⁴ Jenkins Brian Michael, *Will Terrorists Go Nuclear*, Prometheus Books, Νέα Υόρκη, 2008, σελ. 8

των τρομοκρατών έχει αποτύχει ή είναι μερικώς επιτυχής, καθώς προκαλεί φόβο στην κοινή γνώμη, οικονομική αναταραχή και στρέφει τα φώτα στους στόχους και στους σκοπούς των τρομοκρατών.

Μολαταύτα, ακόμα και ένα συμβάν το οποίο δεν κατάφερε να δώσει την πυρηνική σφραγίδα που αναμενόταν δίνει μία καλή «προϋπηρεσία» για ένα δεύτερο χτύπημα. Γενικότερα, ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα, αν η προσπάθεια είναι ικανοποιητική και γίνει γνωστό στο ευρύ κοινό θα προκαλέσει περισσότερες μελλοντικές επιχειρήσεις. Ως εκ τούτου, το ποσοστό των προσπαθειών ενός πυρηνικού τρομοκρατικού χτυπήματος θα αυξάνουν και, συνεπώς, θα αυξηθεί και το ποσοστό των επιτυχημένων επιθέσεων¹⁰⁵.

Επιπροσθέτως, σημαντικό ενδιαφέρον δείχνουν οι τρομοκράτες για το ρόλο των ΜΜΕ και το ερώτημα του εάν η πυρηνική τους δράση ήταν επιτυχής ή όχι. Οι δύο αυτές μεταβλητές είναι αλληλένδετες καθώς τα μέσα παίζουν σημαντικό ρόλο στον καθορισμό της λαϊκής άποψης αλλά και στην πλαιοποίηση της δεδομένης συζήτησης.

Εάν αυτό το επίπεδο επιτυχίας είναι αρκετό εξαρτάται μόνον από τους στόχους της ομάδας. Εάν ένα πυρηνικό χτύπημα έχει προκαλέσει μαζικές ανθρώπινες απώλειες και έχει ενισχύσει τα αντιπυρηνικά συναισθήματα στους πολίτες, τότε είναι επιτυχές, καθώς έχει επιτύχει τους πρωταρχικούς του στόχους. Βέβαια, ακόμα και αν το χτύπημα δεν είναι επιτυχές λόγω τεχνικών δυσκολιών το ενδεχόμενο διασποράς της ραδιενέργειας είναι αρκετό για να προκαλέσει πανικό και επακόλουθες οικονομικές απώλειες¹⁰⁶.

¹⁰⁵ Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.43

¹⁰⁶ Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.42-43

Επίσης, μερικές τρομοκρατικές ενέργειες έχουν έναν πιο διαφημιστικό χαρακτήρα από ότι κάποιες άλλες, όπως οι απαγωγές, οι ομηρείες και οι αεροπειρατείες. Ως εκ τούτου, συχνά, η διαφήμιση είναι το οξυγόνο της τρομοκρατίας. Στην πραγματικότητα, μια πληροφορία ήρεμη και λογική δύναται να μειώσει τις δυναμικές διεκδικήσεις των τρομοκρατών. Η τρομοκρατία αγαπάει τη διαφήμιση και αμφισβητεί την πληροφορία¹⁰⁷.

Παράλληλα, καλό είναι να επισημάνουμε πως η Πυρηνική Τρομοκρατία συνδυάζει ένα φάσμα δράσεων, από απάτες διαφόρων παρανοϊκών σε μία τρομοκρατική ενέργεια τύπου Hiroshima. Η ισχυρά επηρεασμένη από τα ΜΜΕ κοινωνία μας, αθέμιτα, παρέχει τόπο στους τρομοκράτες ώστε να εισάγουν συναισθήματα τρόμου και απειλής στην καθημερινότητα. Βέβαια, ακόμα και οι λέξεις πυρηνικά και τρομοκρατία αποπνέουν τρόμο¹⁰⁸.

Πέρα από τον πραγματικό φόβο για το ενδεχόμενο μιας πυρηνικής τρομοκρατικής ενέργειας οι συγγραφείς και οι σεναριογράφοι έχουν λάβει δράση αναπαριστώντας στα έργα τους μια στρατιά κακών οπλισμένων με πυρηνικά που αφανίζουν τις αμερικανικές πόλεις. Ακόμα και αν δεν έχουν γίνει πραγματικότητα, οι νουβέλες *The Day Before Midnight*, *The Doomsday Contract*, *The King of Bombs*, *The Road to Armageddon* και οι σειρές *Peacemaker* και *24* έχουν κάνει την Πυρηνική Τρομοκρατία μία καθημερινότητα στην καθημερινή κουλτούρα¹⁰⁹.

Οι αναγνώστες συχνά έχουν την άποψη πως κάτι που φαντάζει σενάριο επιστημονικής φαντασίας σήμερα, αύριο μπορεί να είναι πραγματικότητα. Αντισταθμίζοντας, λοιπόν, ότι το υποβόσκων μήνυμα αυτών των ταινιών. Είναι ότι

¹⁰⁷ Jean-Francois Gayraud, David Senat, *Η Τρομοκρατία, Que sais-je?, Διεθνείς Σχέσεις, Το Βήμα Γνώση*, 2006, σελ.26-27

¹⁰⁸ Jenkins Brian Michael, *Will Terrorists Go Nuclear*, Prometheus Books, Νέα Υόρκη, 2008, σελ. 30

¹⁰⁹ *ibid*, σελ. 225

η πυρηνική απειλή είναι προ των πυλών και αυτό, συνεπώς, δημιουργεί πανικό¹¹⁰.

Μολαταύτα, αυτός ο πανικός και ο φόβος που δημιουργείται δεν προσφέρει τίποτα άλλο παρά ικανοποίηση στα στρατόπεδα των τρομοκρατών οι οποίοι, ως πρώτο μέλημά τους έχουν την πρόκληση τρόμου στους πολίτες¹¹¹.

Αυτό που δημιουργείται, ουσιαστικά, είναι ένα φαινόμενο προπαγάνδας του τρόμου. Όταν οι κυβερνήσεις και οι στρατηγιστές ψάχνουν τρόπους διασφάλισης της εθνικής κυριαρχίας και αποφυγής ενός τρομοκρατικού χτυπήματος, οι δημοσιογράφοι κυνηγούν το ρεπορτάζ και τα blogs επιζητώντας καλή αξιολόγηση στα ratings. Φυσικά, όλο αυτό το πλαίσιο το έχει πλήρως εκμεταλλευτεί η μοναδική – μέχρι στιγμής – τρομοκρατική οργάνωση που κατέχει πυρηνικά, η Al Qaeda. Στο ρόλο του κακού, φυσικά, πρωταγωνιστεί ο Osama bin Laden¹¹².

Επιπροσθέτως, βίντεο, κασέτες, ηχητικά μηνύματα, chat rooms, blogs και η κοινή χρήση αρχείων (shared files) δημιούργησαν στο ίντερνετ τη λεγόμενη “media jihad”, δηλαδή, τον Ιερό Πόλεμο μέσω των ΜΜΕ. Μάλιστα, στα κεντρικά της Al Qaeda, πιστεύεται πως η μάχη, στις μέρες μας, δίνεται κατά το 90% μέσα από το διαδίκτυο¹¹³.

Τελικά θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι η πραγματική επίδραση της πυρηνικής τρομοκρατίας έγκειται λιγότερο στην επικινδυνότητά της, την πιθανή μαζική καταστροφική της διάσταση, αλλά στον ιδιαίτερο και λίγο παράλογο φόβο που μπορεί να προκαλέσει και, επομένως, στην προνομιακή πρόσβαση στα μέσα μαζικής ενημέρωσης που ενδεχομένως θα έχει¹¹⁴.

¹¹⁰ Jenkins Brian Michael, *Will Terrorists Go Nuclear*, Prometheus Books, Νέα Υόρκη, 2008, σελ. 232

¹¹¹ *ibid*, σελ. 240

¹¹² *ibid*, σελ. 245

¹¹³ *ibid*, σελ. 247

¹¹⁴ Jean-Francois Gayraud, David Senat, *Η Τρομοκρατία, Que sais-je?*, Διεθνείς Σχέσεις, Το Βήμα Γνώση, 2006, σελ.55

Γίνεται, λοιπόν, αντιληπτό ότι η τρομοκρατική πράξη έχει λόγο ύπαρξης από την προσδοκώμενη διαφήμιση. Καμία δραστηριότητα για τα ΜΜΕ δεν έχει οριστικά κατάλοιπα τόσο δυνατά όσο η τρομοκρατία. Μάλιστα, λέγεται πως η τρομοκρατία έχει λιγότερα θύματα από ότι θεατές. Βεβαίως, χρειάζεται η πράξη να αποκτήσει ένα κάποιο επίπεδο για να διακριθεί ως πρώτο θέμα στον ωκεανό των πληροφοριών.

Συμπερασματικά, μπορούμε να ενισχύσουμε το επιχείρημα που προτάσσει τα ΜΜΕ ως χορηγό και αρωγό της Πυρηνικής Τρομοκρατίας. Παρόλα αυτά, κρίσιμο είναι να επισημανθεί πως ακόμα και αν αυτά τα γεγονότα υπερπροβάλλονται από τα ΜΜΕ δεν αποτελούν σενάρια επιστημονικής φαντασίας. Η πυρηνική τρομοκρατία είναι ένα υπαρκτό ενδεχόμενο για το οποίο οφείλουμε να είμαστε άμεσα προετοιμασμένοι.

Φυσικά, η πρόκληση του τρόμου είναι και αυτή ένας στόχος των τρομοκρατών που μετακυλάτε στην κοινή γνώμη, όμως, έχοντας ένα κοινωνικό σύνολο το οποίο είναι επαρκώς εκπαιδευμένο στην αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσης και το οποίο έχει αποβάλλει στο μεγαλύτερο βαθμό την ψυχολογία του τρόμου, αυτές οι παρουσιάσεις των ΜΜΕ, ναι, μπορούν να τραβήξουν την προσοχή του κοινού, όμως, δεν μπορούν να το χειραγωγήσουν.

Το να μειώσεις το συναίσθημα του φόβου είναι μία διαδικασία που απαιτεί διαφορετικό πλαίσιο επικοινωνίας προς την κοινή γνώμη, χρειάζεται να αντικατασταθεί το μήνυμα του τρόμου με τη γλώσσα της ενδυνάμωσης και της προστασίας. Μπορούμε να συμπεριφερόμαστε ως τρομαγμένοι και ανασφαλείς, όμως, θεμιτό είναι να αποκτήσουμε συμπεριφορά πολιτών που έχουν ως κύριο μέλημά τους την νίκη επί της τυραννίας του τρόμου¹¹⁵.

¹¹⁵ Jenkins Brian Michael, *Will Terrorists Go Nuclear*, Prometheus Books, Νέα Υόρκη, 2008, σελ. 377-378

5. ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΥΡΗΝΙΚΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Παρά την απαισιοδοξία που παρατηρείται, η πυρηνική τρομοκρατία γενικότερα και η μελλοντική ύπαρξη ενός πυρηνικού τρομοκρατικού χτυπήματος μπορεί να αποφευχθεί. Όμως, κανένας δεν πρόκειται να μας σώσει από αυτή αν δεν αποφασίσουμε εμείς να σώσουμε τους εαυτούς μας. Το πρόγραμμα επίλυσης είναι κάτι εφικτό εφόσον η αλυσιδωτή αντίδραση ενός σχάσιμου υλικού που απελευθερώνει ενέργεια δημιουργεί την πυρηνική βόμβα. Χωρίς λοιπόν σχάσιμο υλικό δεν υπάρχει πυρηνική έκρηξη άρα δεν υπάρχει και πυρηνική βόμβα.

Οι Βασικές Αρχές Άμυνας¹¹⁶ κάθε εθνικής κυβέρνησης χρειάζεται να είναι οι εξής:

1. Κανένα μοναδικό εργαλείο δεν μπορεί να νικήσει την Πυρηνική Τρομοκρατία. Χρειάζεται να συνδυάσουμε όλα τα μέσα που έχουμε στη διάθεσή μας: έλεγχος πυρηνικών όπλων και υλικών, στρατιωτική εξουσία, διπλωματία, επιβολή νόμου, έλεγχος συνόρων και διαχείριση συνεπειών.
2. Πρέπει να γνωρίζουμε και να είμαστε προετοιμασμένοι για τα χειρότερα σενάρια της Πυρηνικής Τρομοκρατίας, όμως, χρειάζεται απαραίτητως προετοιμασία για ποικίλα τρομοκρατικά σχέδια διαφόρων τρομοκρατικών οργανώσεων.
3. Χρειάζεται να είμαστε ρεαλιστές με τους στόχους και με τις δυνατότητες της άμυνάς μας. Το σημαντικό είναι να μειώσουμε τις πιθανότητες πραγμάτωσης μιας πυρηνικής τρομοκρατικής ενέργειας στοχεύοντας, επίσης, και στο μετριασμό των συνεπειών αυτής.

¹¹⁶ Levi Michael, *On Nuclear Terrorism*, Harvard University Press, Λονδίνο, 2007, σελ.15

Μία στρατηγική για να εμποδίσει την ενσάρκωση του κινδύνου της πυρηνικής τρομοκρατίας θα πρέπει αρχικά να εμποδίσει τους τρομοκράτες να αποκτήσουν πυρηνικά όπλα και υλικά. Για να επιτευχθεί αυτό θα πρέπει να δημιουργηθεί μία νέα τάξη παγκόσμιας ασφάλειας σύμφωνα με το δόγμα των «τριών Όχι»¹¹⁷:

- ❖ Όχι χαμένα πυρηνικά όπλα
- ❖ Όχι νέα αναπτυσσόμενα πυρηνικά όπλα
- ❖ Όχι νέα αναπτυσσόμενα πυρηνικά κράτη

Ο πρώτος στόχος του σχεδίου για την καταπολέμηση της πυρηνικής τρομοκρατίας είναι πως δεν πρέπει να υπάρξει κανένα μέρος του κόσμου όπου επίδοξοι τρομοκράτες μπορούν να αποκτήσουν πυρηνικά όπλα και υλικά. Για να γίνει αυτό κάθε πυρηνική δύναμη θα πρέπει να «ασφαλίσει» όλα τα πυρηνικά της διαμέσου ενός νέου καθολικού προτύπου. Υλικά τα οποία δεν μπορούν να προφυλαχθούν αποτελεσματικά, κυρίως σε αναπτυσσόμενες χώρες θα πρέπει να καταστραφούν.

Ο κίνδυνος των «χαμένων Πυρηνικών» πρωτοεμφανίστηκε στις αρχές της δεκαετίας του '90. Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία νέων κρατών τα οποία βρέθηκαν να διαθέτουν και πυρηνικό οπλοστάσιο. Μετά από πρωτοβουλία του τότε Προέδρου των Η.Π.Α. George Bush και μετά από διπλωματικό μαραθώνιο και συνεργασία Η.Π.Α. και Ρωσίας, 22.000 τακτικά πυρηνικά όπλα απομακρύνθηκαν από τα δεκατέσσερα νέα κράτη της πάλαι ποτέ Σοβιετικής Ένωσης και επιστράφηκαν σε ειδικές αποθηκευτικές εγκαταστάσεις στη Ρωσία.

^{117 117} Allison Graham, Nuclear Terrorism: The Risks and Consequences of the Ultimate Disaster, Constable, Λονδίνο, 2004, σελ.143-156

Σημαντικό ρόλο σε αυτό έπαιξε και η πρωτοβουλία των Γερουσιαστών Sam Nunn και Richard Lugar οι οποίοι κατάφεραν να δημιουργήσουν και να επικυρώσουν στα αρμόδια όργανα ένα πρόγραμμα το οποίο επέβλεπε και φρόντιζε για την προστασία των πυρηνικών όπλων σε ειδικούς αποθηκευτικούς χώρους στη Ρωσία. Το πρόγραμμα Nunn-Lugar είναι σε ισχύ μέχρι και σήμερα και αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα υπενθύμισης του προβλήματος της πυρηνικής διασποράς στις δύο κυβερνήσεις.

Το 1993, η νέα κυβέρνηση Clinton εστίασε στα στρατηγικά πυρηνικά όπλα που είχαν απομείνει στην Ουκρανία στο Καζακστάν και στη Λευκορωσία και κατάφερε να αποσπάσει από τις παραπάνω χώρες περισσότερα από 4000 στρατηγικά πυρηνικά όπλα. Αν και όλα τα όπλα τελικώς αποσπάστηκαν από τα νέα κράτη το πρόβλημα παρέμενε άλυτο καθώς τα όπλα είχαν επιστραφεί στη Ρωσία σε μία περίοδο που χαρακτηριζόταν από πολιτική αστάθεια, κοινωνικό χάος και υψηλότετη εγκληματικότητα.

Παρά τα μέτρα που υιοθέτησαν όλες οι μετέπειτα κυβερνήσεις και των δύο χωρών και την αναμφισβήτητη καλύτερευση των συνθηκών σε όλα τα επίπεδα στη Ρωσία, το πρόβλημα εξακολουθεί να υφίσταται. Κανείς Ρώσος αξιωματούχος δεν μπορεί να εγγυηθεί πως από τα 44.000 πυρηνικά όπλα που είναι αποθηκευμένα στη Ρωσία δεν έχει κλαπεί ή χαθεί ούτε ένα τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια. Η πρόληψη της πυρηνικής τρομοκρατίας πρέπει να αποτελέσει την κύρια προτεραιότητα για τις Η.Π.Α. Και η λύση για αυτό είναι μία από κοινού πολιτική Η.Π.Α. και Ρωσίας.

Οι Η.Π.Α. θα πρέπει να προσεγγίσουν τη Ρωσία και θα πρέπει να την πείσουν πως η πρόληψη της πυρηνικής τρομοκρατίας αποτελεί επιτακτική και επιβεβλημένη ανάγκη και για την ίδια. Ενώ ο Πρωθυπουργός της Ρωσίας Vladimir Putin, έχει υποστηρίξει

τον Πρόεδρο Bush πολλές φορές σε δηλώσεις και διακηρύξεις σχετικά με τον κίνδυνο της πυρηνικής τρομοκρατίας, η καταπολέμηση της πυρηνικής τρομοκρατίας δεν αποτελεί προτεραιότητα της Ρωσίας και αυτό γιατί η Ρωσία προσπαθεί να ανακτήσει τη χαμένη της αίγλη σε οικονομικό κυρίως αλλά και σε κοινωνικό επίπεδο.

Ως εκ τούτων, οι ΗΠΑ χρειάζεται να πείσουν τη Ρωσία πως απειλείται άμεσα από μία πυρηνική τρομοκρατική επίθεση. Αυτό μάλιστα δεν θα είναι ιδιαίτερα δύσκολα αν αναλογιστεί κανείς τις πολλές και πολύνεκρες τρομοκρατικές επιθέσεις των Τσετσένων αυτονομιστών, ακόμα και με βιολογικά όπλα, στη Μόσχα.

Όμως, η από κοινού καταπολέμηση της πυρηνικής τρομοκρατίας μαζί με τις Η.Π.Α θα επιτρέψουν στη Ρωσία να σταθεί δίπλα με τις ΗΠΑ. για ένα κοινό σκοπό. Αυτό, αφενός θα της προσδώσει τη χαμένη της αίγλη της πάλαι ποτέ υπερδύναμης και αφετέρου θα την δουν από μία διαφορετική οπτική γωνία οι δυτικές χώρες-αγορές.

Υπάρχει όμως ένα ακόμα επιχείρημα το οποίο υπερκεράζει όλα τα διλήμματα ισχύος και μπορεί να οδηγήσει στη συνεργασία των δύο χωρών για την καταπολέμηση της πυρηνικής τρομοκρατίας. Το «επιχείρημα της επόμενης ημέρας». Το επιχείρημα της επόμενης ημέρας θέτει ένα πολύ συγκεκριμένο ερώτημα στους επικριτές μίας ενδεχόμενης συνεργασίας Η.Π.Α.-Ρωσίας. Τι θα πουν οι δύο πρόεδροι την επόμενη μέρα ενός ενδεχόμενου πυρηνικού χτυπήματος. Πως θα εξηγήσουν στους πολίτες τους ότι η ασφάλεια των πυρηνικών τους είναι μικρότερη από την ασφάλεια του Fort Knox ή του Κρεμλίνου αντίστοιχα; Ο Πρόεδρος Bush κήρυξε τον Πόλεμο στους Ταλιμπάν «επειδή παρείχαν καταφύγιο και προστασία στην Αλ Κάιντα», και διακήρυξε πως οποιοδήποτε άλλο καθεστώς ακολουθήσει το παράδειγμα των

Ταλιμπάν και του Αφγανιστάν θα έχει την ίδια τύχη. Τι θα γίνει αν ένα καθεστώς προμηθεύσει εν αγνοία του μία αντίστοιχη τρομοκρατική ομάδα με πυρηνικά;

Εφόσον οι δυσκολίες ξεπεραστούν, οι δύο χώρες θα πρέπει να καθιερώσουν μία νέα διαδικασία με την οποία τα πυρηνικά όπλα και υλικά που βρίσκονται στα εδάφη τους θα είναι απόλυτα ασφαλή. Με αυτό τον τρόπο θα παροτρύνουν και τα άλλα πυρηνικά κράτη να εφαρμόσουν την συγκεκριμένη μέθοδο και θα τους αποδείξουν πως υπάρχει τρόπος τα πυρηνικά τους να είναι ασφαλή. Αυτή η διαδικασία θα πρέπει να περιλαμβάνει τα πιο εξελιγμένα τεχνολογικά μέσα προστασίας και ασφάλειας που χρησιμοποιούνται για την ασφάλεια άλλων πολύτιμων αγαθών.

Εφόσον οι Η.Π.Α. και η Ρωσία θα έχουν εξαλείψει την παραμικρή υποψία κινδύνου στα δικά τους εδάφη, είναι απαραίτητο να δεσμεύσουν όλα τα άλλα πυρηνικά κράτη και να αποσπάσουν τη δέσμευσή τους για συμμετοχή στο εγχείρημα. Οι υπόλοιπες χώρες θα πρέπει μέσω των ηγετών τους να δεσμευτούν πως θα ακολουθήσουν την ενδεδειγμένη διαδικασία ασφάλειας των πυρηνικών και στη συνέχεια να ελεγχθούν για την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της, χωρίς καμία να δώσει αρνητική απάντηση.

Επιπροσθέτως, ένα άλλο πρόβλημα που καλείται να αντιμετωπίσουν οι ΗΠΑ είναι αυτό του διασκορπισμένου ουρανίου. Σήμερα το ουράνιο που έχει απομείνει είναι αρκετό για την κατασκευή περισσότερων από χιλίων ατομικών βομβών. Κάποιοι από τους αντιδραστήρες βρίσκονται σε χώρες όπως το Ιράν, το Πακιστάν, το Ισραήλ, η Βουλγαρία, η Ρουμανία, η Γκάνα και η Νότιος Αφρική. Είναι, λοιπόν, πολύ πιθανό αν όχι βέβαιο, ότι το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν στο οποίο αντιδρούν έντονα οι Η.Π.Α., να γίνεται με ποσότητες ουρανίου που οι ΗΠΑ είχαν προμηθεύσει τη χώρα

μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και πολύ πριν την ισλαμική επανάσταση του Αγιατολάχ Χομεϊνί το 1979.

Το κύριο πρόβλημα της επανάκτησης του ουρανίου έγκειται στο γεγονός πως οι ΗΠΑ χρεώνουν τις παραπάνω χώρες 5.000 δολάρια το κιλό για να αναλάβουν τη διαδικασία επανάκτησης του ουρανίου. Αυτό που μπορεί να γίνει είναι η μετατροπή των υπαρχόντων πυρηνικών αντιδραστήρων από υψηλού σε χαμηλού εμπλουτισμένου ουρανίου. Οι αντιδραστήρες χαμηλού εμπλουτισμένου ουρανίου δεν μπορούν να κατασκευάσουν πυρηνικές βόμβες. Στις περιπτώσεις που αυτό δεν είναι τεχνολογικά εφικτό, οι ΗΠΑ θα πρέπει να απαιτήσουν, αρχικά, το κλείσιμο και, στη συνέχεια, την καταστροφή του αντιδραστήρα.

Ο δεύτερος στόχος του σχεδίου για την καταπολέμηση της πυρηνικής τρομοκρατίας αναφέρεται στην παύση των προσπαθειών των κρατών να εμπλουτίσουν ουράνιο ή να επανεπεξεργαστούν πλουτώνιο. Σύμφωνα με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο της Συνθήκης για τη μη διασπορά των πυρηνικών όπλων, τα μη πυρηνικά κράτη έχουν το δικαίωμα να αναπτύξουν εγκαταστάσεις για εμπλουτισμό ουρανίου με την προϋπόθεση ότι αυτό θα χρησιμοποιηθεί για ειρηνικούς σκοπούς όπως για την παραγωγή πυρηνικής ενέργειας για καύσιμα.

Παρόλα αυτά, αυτές οι εγκαταστάσεις που επεξεργάζονται χαμηλά εμπλουτισμένο ουράνιο ή πλουτώνιο, μπορούν εύκολα να μετατραπούν σε εγκαταστάσεις επεξεργασίας υψηλού εμπλουτισμένου ουρανίου ή πλουτωνίου, δηλαδή, τα κύρια συστατικά παραγωγής ατομικής βόμβας.

Μία πολιτική που αποσκοπεί στη μη εμφάνιση νέων πυρηνικών όπλων θα πρέπει να αναθεωρήσει το άρθρο 4 της Συνθήκης για τη μη διασπορά των πυρηνικών που

επιτρέπει σε όλα τα μη πυρηνικά κράτη την πρόσβαση στην πυρηνική ενέργεια για ειρηνικούς σκοπούς.

Αυτό θα πρέπει να εμπλουτιστεί με νέα χαρακτηριστικά. Από τη μία, φυσικά και πρέπει να δίνεται η δυνατότητα πρόσβασης στην πυρηνική ενέργεια, όμως, πρέπει να προβλέπονται και κυρώσεις σε όσα κράτη που με το πρόσχημα των ειρηνικών σκοπών κατασκευάζουν αντιδραστήρες ικανούς για την παραγωγή ατομικών όπλων.

Αυτές οι κυρώσεις θα πρέπει να έχουν τη μορφή οικονομικών αποκλεισμών, πολιτικής απομόνωσης και σε ακραίες περιπτώσεις τη χρήση ένοπλης βίας. Η προτεινόμενη στρατηγική θα πρέπει να αποτρέπει οποιοδήποτε κράτος να παράγει σχάσιμο υλικό προσφέροντάς του μία οικονομική συμφωνία που δεν θα μπορεί να αρνηθεί. Η συμφωνία αυτή θα πρέπει να προβλέπει την δέσμευση των μη πυρηνικών κρατών να αποποιηθούν του δικαιώματός τους για κατασκευή πυρηνικών αντιδραστήρων με αντάλλαγμα τη δέσμευση των πυρηνικών κρατών για πώληση της απαιτούμενης πυρηνικής ενέργειας σε τιμή υποδιπλάσιας του απαιτούμενου κόστους για την παραγωγή της αντίστοιχης ενέργειας¹¹⁸.

Παράλληλα, τα πυρηνικά κράτη θα πρέπει να δεσμευτούν για την τακτοποίηση του θέματος των πυρηνικών αποβλήτων των μη πυρηνικών κρατών έτσι ώστε να μειωθεί και άλλο το κόστος των μη πυρηνικών κρατών. Τα κράτη προμηθευτές θα πρέπει να δώσουν εγγυήσεις για αδιάκοπη παροχή πυρηνικής ενέργειας και για αυτό το σκοπό θα μπορούσαν να δημιουργήσουν μία τράπεζα πυρηνικής ενέργειας.

Όλες οι διεργασίες που θα αφορούν τα πυρηνικά θα υπόκεινται σε αυστηρούς ελέγχους από διεθνείς επιθεωρητές τόσο για τα μη πυρηνικά κράτη όσο και για τα

¹¹⁸ Allison Graham, *Nuclear Terrorism: The Risks and Consequences of the Ultimate Disaster*, Constable, Λονδίνο, 2004, σελ.1156-165

πυρηνικά και, εκτός από το διπλωματικό αποκλεισμό, θα πρέπει να θεσπιστούν συγκεκριμένα νομικά μέτρα που θα καταδικάζουν οποιαδήποτε ενέργεια διασποράς.

Η πυρηνική διασπορά θα πρέπει να ποινικοποιηθεί διεθνώς, όχι ως μία παράνομη συναλλαγή, αλλά ως ένα διεθνές έγκλημα όπως η πειρατεία. Οι ποινές θα πρέπει να είναι εξοντωτικές ώστε να λυθεί και το πρόβλημα της διασποράς πυρηνικών όπλων από συγκεκριμένα άτομα που δεν υπόκεινται σε κρατικό έλεγχο. Έτσι θα εξαλειφθούν φαινόμενα όπως αυτό του Dr. Abdul Qadeer Khan, ο οποίος επί είκοσι χρόνια διακινούσε πυρηνική τεχνολογία και σχάσιμο υλικό κατέχοντας παράλληλα και υψηλή κυβερνητική θέση στο Πακιστάν.

Ο τρίτος στόχος είναι ο πιο σημαντικός να επιτευχθεί για την πάταξη του φαινομένου της πυρηνικής τρομοκρατίας. Η επιτυχής πραγματοποίηση των δύο προηγούμενων στόχων οδηγεί στον τελικό στόχο της μη εμφάνισης νέων πυρηνικών κρατών. Ουσιαστικά, όλα τα κράτη που έχουν υπογράψει τη Συνθήκη για τη μη διασπορά των πυρηνικών όπλων αποδέχονται και επικροτούν τη μη εμφάνιση νέων πυρηνικών κρατών, αφού αυτό υπαγορεύεται ρητά από τη Συνθήκη, μολονότι, στις μέρες μας, η επιτυχία αυτού του τελευταίου και δυσκολότερου στόχου συναντά δύο εμπόδια: Βόρεια Κορέα και Ιράν¹¹⁹.

Συμπερασματικά, κοιτώντας με μία ρεαλιστική σκοπιά, οι παραπάνω προτάσεις φαντάζουν αρκετά φιλόδοξες και υπεραισιόδοξες. Όμως, ο ρεαλισμός δεν προβλέπει μεμψιμοιρία και μοιρολατρία. Στην πραγματικότητα τα περισσότερα κράτη έχουν ήδη υπογράψει το τρίτο σημείο της στρατηγικής, μπορούν να ζήσουν με το δεύτερο

¹¹⁹ Allison Graham, Nuclear Terrorism: The Risks and Consequences of the Ultimate Disaster, Constable, Λονδίνο, 2004, σελ.165-171

και υποστηρίζουν το πρώτο. Επομένως, η αισιοδοξία βασίζεται σε δεδομένα τα οποία ταιριάζουν στην κυρίαρχη άποψη του διεθνούς συστήματος.

Παράλληλα, ο Allison αναφέρει και τη στρατηγική των 7 «ΝΑΙ», η οποία δεν θα είναι ένα εύκολο εγχείρημα, όμως, είναι κάτι που είναι στις δυνατότητες των κυβερνήσεων αν αυτές αποφασίσουν να δαπανήσουν χρόνο, χρήμα και την απαραίτητη συγκέντρωση στον στόχο τους ώστε να είναι έτοιμη σε μία ενδεχόμενη πυρηνική επίθεση.¹²⁰:

1. Θέτοντας την πρόληψη της πυρηνικής τρομοκρατίας ως ζήτημα άμεσης εθνικής προτεραιότητας
2. Στρατηγικά μαχόμενοι εναντίον του πολέμου κατά της Τρομοκρατίας
3. Διεξαγωγή μιας ταπεινής εξωτερικής πολιτικής
4. Χτίσιμο μιας παγκόσμιας συμμαχίας για την καταπολέμηση της πυρηνικής τρομοκρατίας
5. Δημιουργία όλων των απαραίτητων δυνατοτήτων οι οποίες απαιτούνται για την επιτυχία στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας
6. Χειρισμός των «dirty bombs»
7. Διεξαγωγή μιας πολυεπίπεδης άμυνας

Πιο συγκεκριμένα, οι εκάστοτε κυβερνήσεις χρειάζεται να εστιάσουν στους παρακάτω πέντε στόχους¹²¹:

1. Υποστήριξη των πιο ισχυρών δυνατοτήτων προκειμένου να αυξηθεί ο έλεγχος για τα πυρηνικά όπλα και υλικά και να αποφευχθεί η περαιτέρω διασπορά τους
2. Αντιμετώπιση της πυρηνικής τρομοκρατίας με μεθόδους άμυνας οι οποίες ήδη χρησιμοποιούνται για άλλες τρομοκρατικές απειλές

¹²⁰ Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.171

¹²¹ Levi Michael, *On Nuclear Terrorism*, Harvard University Press, Λονδίνο, 2007, σελ.142

3. Καταστρατήγηση ενός απόρρητου σχεδίου για την αντιμετώπιση όλου του φάσματος των πιθανοτήτων της Πυρηνικής Τρομοκρατίας και όχι μόνον του χειρότερου σεναρίου
4. Συνδυασμός των αμυντικών συστημάτων των κυβερνήσεων ώστε να καθορίσουν τις αρμοδιότητές τους για την καταπολέμηση της πυρηνικής απειλής, προωθώντας, όμως, τη διασπορά της πυρηνικής τεχνογνωσίας ανάμεσά τους, αλλά και τη διεθνή συνεργασία για την ασφαλή προστασία των συνόρων
5. Εφαρμογή προσεγγίσεων που στοχεύουν να αναδείξουν και να δοκιμάσουν την αποτελεσματικότητα του αμυντικού συστήματος γενικά και όχι μόνο στην περίπτωση πραγμάτωσης του χειρότερου σεναρίου

Μολαταύτα, προκειμένου να έχουμε άμεσα και καίρια αποτελέσματα χρειάζεται να δώσουμε άμεση προτεραιότητα στη μείωση της πιθανότητας της πυρηνικής τρομοκρατίας με τις πιο σοβαρές συνέπειες και μετρίαση των συνεπειών της πυρηνικής τρομοκρατίας που είναι πιο πιθανές¹²². Αυτό μπορεί να γίνει θέτοντας προτεραιότητες:

1. «Βάζοντας το Εμπλουτισμένο Ουράνιο Πρώτο»

Πρέπει να βαδίζουμε σε έναν κόσμο όπου λιγότερες χώρες θα έχουν εμπλουτισμένο ουράνιο, λιγότερες εγκαταστάσεις σε διάφορες χώρες θα κατέχουν HEU και ακόμα λιγότερες τοποθεσίες μέσα σε αυτές τις εγκαταστάσεις θα έχουν HEU.

Τα άμεσα βήματα προς τούτο είναι ¹²³:

Άμεση προστασία και εγγυημένη φύλαξη των εγκαταστάσεων HEU, Δεδομένης της ευκολίας κατασκευής ενός IND με HEU οι ΗΠΑ και οι Διεθνείς Οργανισμοί κατά της

¹²² Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.324-325

¹²³ Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.325-327

διασποράς των πυρηνικών όπλων χρειάζεται να δημιουργήσουν ένα πρόγραμμα προστασίας και συντήρησης του εμπλουτισμένου ουρανίου:

- Ανανέωση πρωτοβουλιών για διύλιση του ρωσικού HEU σε ουράνιο χαμηλού εμπλουτισμού
- Εξαιρετικά σημαντικά ποσοστά εμπλουτισμένου ουρανίου βρίσκονται εντός και εκτός Ρωσίας σε αποθήκες όπου δεν χρειάζονται, δεν χρησιμοποιούνται και δεν φυλάσσονται επαρκώς. Χρειάζεται, λοιπόν, να μεταφερθεί όλο το αποθηκευμένο υλικό στη Ρωσία από τις πρώην χώρες της ΕΣΣΔ¹²⁴. Άρα, απαιτείται ο άμεσος επαναπατρισμός του εμπλουτισμένου ουρανίου από χώρες όπως Λευκορωσία, Καζακστάν, Ουκρανία, Ουζμπεκιστάν και πρώην Γιουγκοσλαβία. Αυτό πρέπει να έχει διευθετηθεί μέχρι το 2014 και να παρακαμφθούν όποιες τεχνικές, οικονομικές και πολιτικές και γραφειοκρατικές δυσκολίες
- Άμεση μετατροπή των ερευνητικών αντιδραστήρων ώστε να χρησιμοποιούν ουράνιο χαμηλού εμπλουτισμού ως καύσιμο
- Χρησιμοποίηση του Maykak Fissile Material Storage Facility για την ασφαλή φύλαξη του HEU. Οι ΗΠΑ χρειάζεται να πείσουν τη Ρωσία να αποθηκεύσει 200 τόνους HEU στις εγκαταστάσεις Mayak, τουλάχιστον μέχρι περαιτέρω εγκαταστάσεις για τη διύλιση του HEU σε χαμηλού εμπλουτισμού είναι διαθέσιμες.

2. Μείωση Πυρηνικού Ρίσκου στη Νότια και Κεντρική Ασία

Η Διεθνής Κοινότητα θα πρέπει να ενισχύσει τους φορείς και τις ζώνες ασφαλείας όσον αφορά την Πυρηνική Τρομοκρατία στη Κεντρική και Νότια Ασία, μία περιοχή όπου δρουν ισλαμικές και μαχητικές ομάδες και υπάρχει το ενδεχόμενο να αποκτήσουν πρόσβαση σε

¹²⁴ *ibid*, σελ.171-172

πυρηνικό υλικό¹²⁵. Η περιοχή αυτή είναι μία ενεργή ζώνη στρατιωτικών και τρομοκρατικών ομάδων και ο κίνδυνος απόκτησης πυρηνικών από μέρη όπως Πακιστάν, Καζακστάν και Ουζμπεκιστάν είναι υψηλός.

Επομένως, χρειάζεται να αποσυρθούν ή να ενισχυθεί η προστασία του σχάσιμου υλικού στη ζώνη αυτή αλλά, ακόμα, να αυξηθεί η προστασία σε χώρες όπως το Πακιστάν, το Καζακστάν, το Ουζμπεκιστάν, όπου κάτω από συνθήκες πολιτικής αναταραχής υπάρχει υψηλό ποσοστό ρίσκου οι τρομοκράτες να αποκτήσουν πληροφορίες για τους πυρηνικούς σχεδιασμούς κάθε χώρας.

Πιο συγκεκριμένα¹²⁶:

- Άμεση μεταφορά του σχάσιμου υλικού, εύκολα προσβάσιμο για κλοπή ή αγορά από την Κεντρική Ασία
- Οι ΗΠΑ χρειάζεται να εφαρμόσουν άμεση στρατηγική προώθησης εσωτερικής και περιφερειακής σταθερότητας αυξάνοντας παράλληλα την πυρηνική τεχνογνωσία βοηθώντας χώρες όπως το Πακιστάν να προστατεύσουν το πυρηνικό τους κεφάλαιο

3. Διασφάλιση των Ευπαθών και Περισσότερο Τρωτών Ρωσικών Πυρηνικών όπλων

Άμεση χρειάζεται να είναι η ενθάρρυνση της Ρωσίας ώστε να εφαρμόσει τις υποσχέσεις της από το 1991-1992 στις προεδρικές πυρηνικές πρωτοβουλίες όπου αφορούσαν την ασφαλή μεταφορά και αποθήκευση των τακτικών πυρηνικών όπλων μακριά από κατοικημένες περιοχές, άμεσο επαναπατρισμό των πυρηνικών στη Ρωσία με την ενεργή υποστήριξη της αμερικανικής κυβέρνησης¹²⁷.

¹²⁵ Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.172-173

¹²⁶ *ibid*, σελ.328-329

¹²⁷ Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.329-330

4. Ανάπτυξη Τεχνολογιών Αντι-Μόλυνσης, Θεραπειών Μετά την Επίθεση και μία Ομοφωνία για νέα Μέτρα

Το σημαντικότερο πλήγμα μιας ραδιολογικής επίθεσης είναι η μόλυνση ιδιοκτησιών, Επομένως¹²⁸:

- Χρειάζεται να επιταχυνθούν οι προσπάθειες ανάπτυξης τεχνολογιών αντι-μόλυνσης, καθώς, κάτι τέτοιο όχι μόνο θα μετρίαζε τις συνέπειες μιας τέτοιας επίθεσης αλλά θα βοηθούσε στην καθησύχηση του πανικού της κοινής γνώμης και, επίσης, θα έκανε λιγότερο επιθυμητή αυτή την ενέργεια για τους τρομοκράτες αφού δεν θα επέφερε μαζική καταστροφή στην κοινωνία μας
- Παράλληλα, άμεσης ανάγκης είναι η αναζήτηση μεθόδων και διαδικασιών θεραπείας, βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, κατά της έκθεσης ατόμων στη ραδιενέργεια

5. Έλεγχος Ραδιενεργών Υλικών

Πέρα από την προετοιμασία αντιμετώπισης μιας ραδιολογικής επίθεσης άμεσης ανάγκης είναι η βελτίωση του ελέγχου των ραδιολογικών υλικών. Θεμιτό είναι, λοιπόν, οι G8 και ο ΔΟΑΕ να παράγει προγράμματα και ρυθμιστικά πλαίσια καθ'όλον τον κύκλο ζωής των υλικών αυτών από την παραγωγή, τη χρήση και τη διάταξή τους. Σημαντικό είναι η κατηγοριοποίηση των ραδιενεργών υλικών, η διάθεση του κατάλληλου ραδιενεργού υλικού (εμπλουτισμένου ουρανίου ή χαμηλού εμπλουτισμού) και η διαφύλαξη των ραδιενεργών πηγών ώστε να μην εισαχθούν σε ξένες αγορές και να καταλήξουν σε χέρια τρομοκρατών¹²⁹

Σημαντικό είναι να υπογραμμιστεί πως το Νοέμβριο του 2001 έγινε προσπάθεια ανεύρεσης τυχόντων ραδιενεργών υλικών κάνοντας χρήση της πιο σύγχρονης τεχνολογίας, δημιουργώντας το λεγόμενο «Δαχτυλίδι Γύρω Από την Ουάσινγκτον».

¹²⁸ *ibid*, σελ.331

¹²⁹ Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.332-333

Το σύστημα, όσο δούλεψε, έδινε ανακριβή στοιχεία, καθώς, οι αισθητήρες του ανίχνευαν και τη ραδιενέργεια που ενυπήρχε στο περιβάλλον (αγροτικά προϊόντα, μεταλλικά υλικά, ιατρικά απόβλητα και γρανίτης) και έγινε αντιληπτό πως είναι αδύνατη η ανίχνευση ραδιενεργού υλικού και, εν γένει, η πρόληψη της πυρηνικής τρομοκρατίας σε αισθητήρες ραδιενέργειας¹³⁰.

6. Παγκόσμια Υιοθέτηση Αυστηρών Μέτρων Ασφαλείας

Χρειάζονται ενισχυμένες προσπάθειες για την προστασία του σχάσιμου υλικού. Σημαντικό βήμα προς τούτο είναι η επικύρωση του Συνεδρίου της Φυσικής Προστασίας για το Πυρηνικό Υλικό που έχει σαφείς επισημάνσεις για τη χρήση, τη διαχείριση και τη μεταφορά του πυρηνικού υλικού. Βεβαίως, επειδή η επικύρωση από όλες τις χώρες είναι εξαιρετικά δύσκολη, θεμιτό είναι, τουλάχιστον, η πλειοψηφία των κρατών να συμφωνήσουν σε μία πιο αυστηρή προστασία του HEU, είτε αυτό πρόκειται για κρατική χρήση, είτε για στρατιωτικούς σκοπούς¹³¹.

7. Εκπαίδευση Αξιωματούχων και Ανταποκριτών¹³²

Επιπροσθέτως, εξίσου σημαντικός παράγοντας είναι η ουσιαστική εκπαίδευση του κρατικού μηχανισμού, των σωστικών συνεργείων, των ΜΜΕ για τις επιδράσεις της ραδιενέργειας, των ραδιενεργών υλικών και όπλων και πώς μπορούν να ενημερώσουν το κοινό αξιόπιστα και αποτελεσματικά. Κρατικές, ομοσπονδιακές και τοπικές κυβερνήσεις χρειάζονται άμεσα σχέδια για την αντιμετώπιση μίας ραδιολογικής επίθεσης. Αυτά τα μέτρα περιλαμβάνουν:

¹³⁰ Allison Graham, *Nuclear Terrorism: The Risks and Consequences of the Ultimate Disaster*, Constable, Λονδίνο, 2004, σελ.111

¹³¹ Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.173

¹³² *ibid*, σελ.330-335

- Προετοιμασία δημοσίων συζητήσεων
- Ετοιμασία διαδρομών και σχεδίων διαφυγής
- Συντονισμός της χρήσης, εφαρμογή και έλεγχος των δυνατοτήτων ανίχνευσης ραδιολογικού υλικού
- Δημιουργία σχεδίων διανομής εξοπλισμού άμεσης ανάγκης
- Εκπαίδευση των πρώτων θυμάτων
- Εκπαίδευση των πολιτικών για αντιμετώπιση ενός ραδιολογικού περιβάλλοντος
- Προετοιμασία ιατρικών εγκαταστάσεων για αντιμετώπιση θυμάτων τραυματισμένων ή εκτεθειμένων σε ραδιενέργεια

8. ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Σε περιπτώσεις ραδιολογικής τρομοκρατίας ο ψυχολογικός παράγοντας μπορεί να είναι είτε η μεγαλύτερη άμυνα των πολιτών είτε η μεγαλύτερή τους αδυναμία. Το σημαντικό βήμα προκειμένου να αποφευχθεί ο πανικός είναι η σωστή ενημέρωση ώστε σε μία ενδεχόμενη επίθεση οι πολίτες να ξέρουν πως πρέπει να προστατευτούν και να αντιδράσουν. Η μη ενημέρωση, η ανεπαρκής ή η ψευδής ενημέρωση δύναται να επιφέρει τον τρόπο στην κοινή γνώμη και, ουσιαστικά, να ικανοποιήσει έναν από τους κύριους στόχους των τρομοκρατών.

Μάλιστα, η Αμερικανική Ακαδημία Επιστημών το 2002 κατέληξε στο ότι η Εκπαίδευση μπορεί να αποτελέσει έναν σημαντικό αρωγό σε μία μελλοντική ραδιολογική επίθεση. Κύριο μέλημα της εκπαιδευτικής διαδικασίας χρειάζεται να είναι η «ψυχολογική ανοσία» των πολιτών ώστε να αντιμετωπίσουν την κρίση χωρίς πανικό. Σημαντική είναι η ψυχολογική ανοσία των πολιτών έτσι ώστε:

- Να μην έχουμε άμεσα θύματα λόγω πανικού

- Η απόφαση διαφυγής να αποφασίζεται από την παρούσα κυβέρνηση αξιολογώντας την εκάστοτε κρίση
- Να αντληφθούν ότι με κατάλληλη θεραπεία δύναται να μειώσουν τα συμπτώματα υγείας που είναι πιθανόν να εμφανιστούν

Κατά την περίοδο μιας ραδιολογικής επίθεσης οι πολίτες χρειάζονται άμεση και ακριβή ενημέρωση ώστε να γνωρίζουν το που μπορούν να βρουν ένα ασφαλές καταφύγιο και τί επιπρόσθετα μέτρα χρειάζεται να λάβουν ώστε να προστατευτούν. Οι ατομικές προσπάθειες διαφυγής, συχνά, μπορεί να προκαλέσουν παρεμπόδιση των σωστικών μέσων και, εφόσον, η αστυνομία δεν έχει αρμοδιότητα να σταματήσει τους πολίτες από το να φύγουν, μία ταχεία, αξιόπιστη και έγκαιρη ενημέρωση είναι άκρως απαραίτητη¹³³.

Τέλος, η Αμερικανική Ακαδημία Επιστημών πρότεινε τη διανομή κουτιών έκτακτης ανάγκης με καθοδηγητικό υλικό για τα ΜΜΕ και τους εθνικούς και τοπικούς άρχοντες. Αυτά τα κουτιά θεμιτό είναι να μοιραστούν νωρίς έτσι ώστε οι εκπρόσωποι να είναι επαρκώς προετοιμασμένοι για το πώς πρέπει να διαχειριστούν αυτήν την κρίση. Πέραν τούτου, μέσω του Ready.gov, οι Αμερικανοί πολίτες έχουν και ένα δικτυακό μέρος όπου μπορούν να έχουν περαιτέρω ενημέρωση.

Σημαντικό είναι να επισημανθεί πως ακόμα και αν ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα η πιθανότητα της πυρηνικής τρομοκρατίας δεν μπορεί να εξαλειφθεί πλήρως. Σ' ένα παγκόσμιο επίπεδο, τα κράτη και οι διεθνείς οργανισμοί είναι απαραίτητο να σταθμίζουν τον κίνδυνο για το ενδεχόμενο της πυρηνικής τρομοκρατίας και να λαμβάνουν έγκυρες και έγκαιρες αποφάσεις, τόσο για την ανάπτυξη όσο και για τη χρήση των πυρηνικών πηγών.

¹³³ Charles D. Ferguson, William C. Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Routledge, Νέα Υόρκη, 2005, σελ.308-309

Σε εθνικό επίπεδο χρειάζεται να ληφθούν μέτρα για την ορθή χρήση, αποθήκευση, παραγωγή πυρηνικών όπλων και σωστών αποφάσεων για τη χρήση ραδιενεργών πηγών και υποκατάστατων αυτών¹³⁴.

Τα πυρηνικά όπλα προσφέρουν στους τρομοκράτες την απόλυτη λύση μαζικής καταστροφής. Μία συντονισμένη στρατηγική καταπολέμησης μέσω της προστασίας των πυρηνικών όπλων και των πυρηνικών πηγών και σωστής προετοιμασίας αντιμετώπισης προκειμένου να αντιμετωπιστεί αυτή η απειλή μπορεί να επιφέρει αναταραχή και ματαίωση των σχεδίων των τρομοκρατών. Χρειάζεται, λοιπόν, ομοφωνία, συνεργασία και συστηματική προσπάθεια για τη μείωση των κινδύνων της Πυρηνικής Τρομοκρατίας αλλά και την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας παγκοσμίως.

¹³⁴ *ibid*, σελ.335

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η συγκεκριμένη εργασία αφορά την Εξέλιξη της Πυρηνικής Τρομοκρατίας κατά την Μετα-Ψυχροπολεμική Εποχή. Επιχειρείται να αναδειχθεί πως η Πυρηνική Τρομοκρατία είναι ένα υπαρκτό πρόβλημα, δεν είναι μία φανταστική πλάνη και είναι άμεσης ανάγκης η αναγνώρισης της σημασίας της από τη διεθνή κυβερνητική και ερευνητική κοινότητα.

Προκειμένου να περιγραφεί ουσιαστικά το φαινόμενο της Πυρηνικής Τρομοκρατίας η μελέτη ξεκίνησε με την παρουσίαση, καταρχήν, της ιστορικής εξέλιξης των πυρηνικών όπλων, αλλά και των βασικότερων συνθηκών οι οποίες καθορίζουν το πλαίσιο κινήσεων των κρατικών και μη κρατικών δρώντων. Παράλληλα, καταγράφονται και οι βασικοί όροι με τους οποίους οι μελετητές αναλύουν την πυρηνική στρατηγική.

Η μελέτη συνεχίζει επιχειρώντας να αναδείξει το πλήρες πρόσωπο της Πυρηνικής Τρομοκρατίας. Αναφέρονται χαρακτηριστικά όλες οι μέθοδοι που μπορούν να συντελέσουν σε ένα πυρηνικό τρομοκρατικό χτύπημα, καθώς, και το ποιοι δύνανται να είναι αυτοί που θα δράσουν. Καταγράφεται, επομένως, το προφίλ των πυρηνικών τρομοκρατών, ποιες τρομοκρατικές οργανώσεις, δηλαδή θα μπορούσαν να κινηθούν πυρηνικά και ποιες επιθυμούν τον ύψιστο στόχο της πυρηνικής τρομοκρατίας, αυτόν της μαζικής καταστροφής.

Παράλληλα, επιχειρούνται να αναλυθούν οι τρόποι εύρεσης πυρηνικού υλικού βάσει των οποίων μία τρομοκρατική οργάνωση που έχει αποφασίσει να κινηθεί πυρηνικά είναι δυνατό να τα καταφέρει. Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο, υπογραμμίζονται τα αψύλακτα πυρηνικά όπλα και το σχάσιμο υλικό σε μορφή χειραποσκευής τα οποία είναι ανοιχτή πηγή για τους ενδεχόμενους τρομοκράτες και χρειάζεται να τεθούν υπό

τη σκέπη της άμεσης προστασίας της διεθνούς κοινότητας. Σύμφωνα με αυτό το κεφάλαιο, γίνεται περαιτέρω κατανοητό πως το ενδεχόμενο της πυρηνικής τρομοκρατίας είναι υπαρκτό, εφόσον, οι βασικές και ουσιαστικές πηγές άντλησης υλικού παραμένουν απροστάτευτες να πέσουν σε χέρια ατόμων που έχουν συγκεκριμένα κίνητρα για την καταστροφή του κόσμου ή τουλάχιστον τη μαζική διάλυση ενός στόχου.

Η ανάλυση προχωρά επιχειρώντας να καταγραφούν τα βασικά προβλήματα της Πυρηνικής Τρομοκρατίας. Αυτά είναι, αρχικά, το ζήτημα της διασποράς των πυρηνικών, το εάν δηλαδή μπορεί να προκληθεί η αποτροπή μέσω του περαιτέρω εξοπλισμού όλων των κρατών μέχρις ότου επέλθει η ισορροπία στο σύστημα και όλοι οι κρατικοί δρώντες αποκτήσουν πυρηνικά. Η πρόταση αυτή εμμέσως καταρρίπτεται γιατί, όσον αφορά την πυρηνική τρομοκρατία, τα πυρηνικά αφορούν κινήσεις από τρομοκράτες, επομένως, όσο περισσότερο αυξάνονται οι πηγές πυρηνικών όπλων, τόσο περισσότερο αυξάνεται η πιθανότητα για μη επαρκή προστασία των πυρηνικών και τόσο περισσότερο αυξάνεται το ενδεχόμενο μέσω κάποιου ατυχήματος ή κάποιας πολιτικής αναταραχής τα πυρηνικά αυτά να φτάσουν σε λάθος χρήστες. Επίσης, αναλύεται το ζήτημα των ΜΜΕ σε συνάρτηση με την πυρηνική τρομοκρατία και το κατά πόσον τελικά η πυρηνική τρομοκρατία δημιουργείται από τα ΜΜΕ, επηρεάζεται ή χειραγωγείται. Καταλήγουμε στο ότι η πιθανή εκμετάλλευση των ΜΜΕ για περιστατικά τηλεθέασης είναι ορθή ως παρατήρηση, όμως, ένα σωστά εκπαιδευμένο κοινό αντιλαμβάνεται που τελειώνει ο φόβος και που αρχίζει το θέαμα. Παράλληλα, γίνεται αναφορά και στον Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας, την εξέλιξή του βασισμένο στο Δόγμα του Bush, αλλά και τη διαφορά του με τον πόλεμο κατά της Πυρηνικής Τρομοκρατίας. Ο πόλεμος στο Ιράκ απέστρεψε την προσοχή της αμερικανικής κυβέρνησης και τους οδήγησε σε ανεπανόρθωτα λάθη, ακόμα και αν

κατάφεραν να αναγνωρίσουν την απειλή. Η παρουσία λάθους, όμως, στην καταπολέμηση της πυρηνικής τρομοκρατίας μπορεί να αποβεί μοιραία.

Τέλος, το τελευταίο μέρος της εργασίας ασχολείται με τους τρόπους καταπολέμησης της πυρηνικής τρομοκρατίας. Πιο συγκεκριμένα, αναφερόμαστε στην πολιτική των «3 ΟΧΙ» και των «7 ΝΑΙ». Προκειμένου να είμαστε σίγουροι πως η πυρηνική τρομοκρατία είναι ένα γεγονός που τυγχάνει της ορθής αναγνώρισης από όλους τους φορείς, η σφικτή παρακολούθηση των βημάτων αυτών και η στενή επιτήρησή τους αποτελεί το εχέγγυο για ένα πιο σίγουρο μέλλον, χωρίς κάποια έξαρση πυρηνικού τρομοκρατικού χτυπήματος. Πιο αναλυτικά, αναφέραμε πως η Διεθνής Κοινότητα χρειάζεται να πει: Όχι στα Χαμένα Πυρηνικά, ένα στοιχείο που αφορά, κυρίως, τη Ρωσία και τις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ, Όχι στα Νέα Πυρηνικά Όπλα, τα οποία αν και δημιουργούνται για να ενισχυθούν οι μηχανισμοί αποτροπής μπορεί να δημιουργήσουν ένα υπερόπλο που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την ισορροπία δυνάμεων στο διεθνές σύστημα και, επίσης, να πουν Όχι στην παρουσία Νέων Πυρηνικών Κρατών. Αντιλαμβανόμαστε, βεβαίως, ότι οι απαιτήσεις από χώρες οι οποίες επιθυμούν τη δημιουργία πυρηνικού οπλοστασίου για ειρηνικούς σκοπούς είναι αυξημένες, όμως, ακόμα και στην περίπτωση που τους επιτραπεί η παραγωγή πυρηνικού υλικού αυτό οφείλει να γίνει κάτω από την άγρυπνη παρακολούθηση και τη στενή διαφύλαξη των επιταγών της Διεθνούς Κοινότητας.

Παράλληλα, πέρα από τις βασικές στρατηγικές και τα ουσιαστικά βήματα για τη μείωση της πιθανότητας ενός φαινομένου πυρηνικής τρομοκρατίας ζωτικής σημασίας είναι να αναφέρουμε πως ένα από τα κύρια σημεία άμυνας αυτού του μηχανισμού είναι η σωστή ενημέρωση και εκπαίδευση όλων των πολιτών. Αν αναλογιστούμε πως ο ύψιστος στόχος των τρομοκρατών είναι η πρόκληση φόβου, αυτό μπορεί να σημειωθεί σημαντικά σε ένα κοινό το οποίο είναι άρτια εκπαιδευμένο να

διαχειρίζεται καταστάσεις κρίσης και μπορεί να περιστέλλει τα συναισθήματά του βάσει των επιτακτικών, λογικών απαιτήσεων της δεδομένης στιγμής.

Επιλογικά, λοιπόν, σκεπτόμενοι καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η Πυρηνική Τρομοκρατία είναι η χείριστη μορφή τρομοκρατίας, καθώς, έχει τις πιο καταστρεπτικές συνέπειες, όμως, είναι μία μορφή τρομοκρατίας που μπορεί να αποφευχθεί. Το μόνο που χρειάζεται να κάνουν οι κυβερνήσεις είναι να απαγορεύσουν τη διακίνηση επαρκούς πυρηνικού υλικού σε χέρια τρομοκρατών. Είναι το μοναδικό βήμα το οποίο χρειάζεται απαραίτητη στοχοθέτηση και πραγμάτωση. Αν οι τρομοκράτες δεν καταφέρουν να έχουν πρόσβαση σε κάποιο πυρηνικό όπλο ή στο σχάσιμο υλικό δεν μπορούν να ολοκληρώσουν τον στόχο τους. Επομένως, γίνεται αντιληπτό ότι η αποφυγή ενός μελλοντικού πυρηνικού τρομοκρατικού χτυπήματος εναπόκειται στην κρίση των εκάστοτε κυβερνήσεων και στο πόσο διατεθειμένες είναι να μην αποκλίνουν από αυτό τον στόχο προκειμένου να μη ζήσουμε τις ολέθριες συνέπειες μιας τέτοιας ενέργειας.

7. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

7.1 ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

1. Allison Graham, *Nuclear Terrorism: The Risks and Consequences of the Ultimate Disaster*, Λονδίνο, Constable, 2004
2. Blin Arnand, *The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda: The United States Confronting Terrorism*, Λονδίνο, University California Press, 2007
3. Ferguson D. Charles, Potter C. William, *The Four Faces of Nuclear Terrorism*, Νέα Υόρκη, Routledge, 2005
4. Freedman Lawrence, *The Evolution of Nuclear Strategy*, Νέα Υόρκη, Palgrave Macmillan, 2003
5. Gayraud Jean-Francois, Senat David, *Η Τρομοκρατία, Que sais-je?, Διεθνείς Σχέσεις, Το Βήμα Γνώση*, 2006
6. Jackson Robert, Sorensen Georg, *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων: Η Σύγχρονη Συζήτηση*, Βιβλιοθήκη Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών 1, Αθήνα, Gutenberg, 2006
7. Jenkins Brian Michael, *Will Terrorists Go Nuclear*, Νέα Υόρκη, Prometheus Books, 2008
8. Levi Michael, *On Nuclear Terrorism*, Λονδίνο, Harvard University Press, 2007
9. Sagan D. Scott and Waltz N. Kenneth, *The Spread of Nuclear Weapons: A Debate Renewed*, New York, W.W. Norton&Co, 2003
10. Κολιόπουλος Κωνσταντίνος, *Η Στρατηγική Σκέψη Από Την Αρχαιότητα Έως Σήμερα*, Αθήνα, Ποιότητα , 2008
11. Χατζηκωνσταντίνου Κώστας, *Το Αμφίβολο Νομικό Καθεστώς των Πυρηνικών Όπλων*, Σιδέρης, Αθήνα, 2005

1. *Marie and Pierre Curie and radium: History, mystery, and discovery*, Med. Phys. Volume 26, Issue 9, 1999
2. *Preventing Mass-Destruction Terrorism and Weapons Proliferation*, Monterey Non Proliferation Strategy Group, Σουηδία, 2002
3. *Review of Recent Literature on WND Arms Control, Disarmament and Non-Proliferation*, Stockholm International Peace Research Institute
4. Albright David, O'Neill Kevin, Hinderstein Corey, *Nuclear Terrorism: The Unthinkable Nightmare*, ISIS Issue Brief, 2001
5. Blair Bruce, Brewer Garry, *The Terrorist Threat to World Nuclear Programs*, The Journal of Conflict Resolution, vol.21, no.3, 1977
6. Etzioni Amitai, *Pre-empting Nuclear Terrorism in a New Global Order*, The Foreign Policy Centre, 2004
7. Hanson Marianne, *Nuclear Weapons as Obstacles to International Security*, International Relations, vol. 16, no. 36, 2002
8. Kydd H. Andrew, Walter F., *The Strategies of Terrorism*, International Security, vol. 31, no.1, 2006
9. Levi Michael, *Deterring State Sponsorship of Nuclear Terrorism*, Council on Foreign Relations, no.39, 2008
10. Nanda, Ved-Krieger, David, *Nuclear Weapons and the World Court*, Transnational Publishers, Inc., New York, 1998
11. O'Neill Kevin, *The Nuclear Terrorist Threat*, Institute for Science and International Security, 1997
12. Schelling Thomas, *Thinking About Nuclear Terrorism*, International Security, The MIT Press, vol.6, no.4, 1982

13. Welsh C. Steven, *Nuclear Terrorism and Detainee Policies: International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism*, CDI Research Analyst, Ιούνιος 2005
14. World Nuclear Association, *Safeguards to Prevent Nuclear Proliferation*, Οκτώβριος 2004
15. Προμπονάς Μιχάλης, *Πυρηνικά Όπλα, Συνθήκη Μη Διάδοσης των Πυρηνικών Όπλων και η Περίπτωση του Ιράν*, Νέα Πολιτική, τεύχος 5, Φεβρουάριος 2006

8. ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

1

11^Η ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ, 56, 59

A

AL QAEDA, 41, 45, 56

C

COUNTERFORCE, 26
COUNTERVALUE, 26

D

DIRTY BOMB, 49
DIRTY BOMBS, 34, 57

H

HEU, 31, 48

N

NERVE GAS, 57
NRBC, 34
NUCLEAR POWER PLANT,
34
NUNN-LUGAR SOVIET
NUCLEAR THREAT
REDUCTION ACT, 53

P

PAL, 46

R

RDD, 33
RED, 33

A

ΑΝΘΡΑΚΑΣ, 57
ΑΠΟΤΡΟΠΗ, 87
ΑΡΧΗ ΤΗΣ
ΑΥΤΟΒΟΗΘΕΙΑΣ, 61

B

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΑΜΥΝΑΣ,
96

Δ

ΔΙΕΘΝΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ, 23
ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ,
16
ΔΟΓΜΑ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ «ΟΧΙ»,
97
ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΟΥ
ΠΛΗΓΜΑΤΟΣ, 26

E

ΕΘΝΙΚΙΣΤΕΣ /
ΦΥΛΕΤΙΣΤΕΣ, 39
ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ
ΟΥΡΑΝΙΟΥ, 44

Θ

ΘΕΪΚΟΙ, 41
ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ, 73

K

ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ
ΠΛΟΥΤΩΝΙΟΥ, 44
ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΥΡΗΝΙΚΗΣ
ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ, 71
ΚΩΔΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ
ΓΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ
ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΧΑΓΗΣ,
25

M

ΜΕΓΑ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ, 90
ΜΜΕ, 90
ΜΟΝΟΘΕΜΑΤΙΚΕΣ
ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ
ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ, 40

O

ΟΜΑΔΕΣ ΤΗΣ
ΑΠΟΚΑΛΥΨΗΣ, 38
ΟΠΛΑ ΜΑΖΙΚΗΣ
ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ, 86

Π

ΠΟΛΙΤΙΚΟ-
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ
ΟΜΑΔΕΣ, 39
ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ,
75
ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ,
87
ΠΥΡΗΝΙΚΑ ΟΠΛΑ, 7
ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ, 26
ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΚΕΦΑΛΗ, 20
ΠΥΡΗΝΙΚΗ
ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ, 21
ΠΥΡΗΝΙΚΗ
ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ, 28, 37

P

ΡΑΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ, 7

Σ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΩΝ «7 ΝΑΙ»,
105
ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ
ΠΥΡΗΝΙΚΗΣ
ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, 25
ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΦΥΣΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ
ΤΩΝ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ
ΥΛΙΚΩΝ, 25
ΣΥΝΘΗΚΗ ΓΙΑ ΤΗ ΜΗ
ΔΙΑΣΠΟΡΑ ΤΩΝ
ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΟΠΛΩΝ, 11

Υ

ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΠΥΡΗΝΙΚΗΣ
ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ, 61

ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

002000108854